

1983
GEGUŽĖS — MAY
Nr. 5

KARYS

KARYS

1983
Nr. 5 (1592)

Redaktorius — ZIGMAS RAULINAITIS; SKYRIAI: Karinės Žinios, Mokslas ir Technika,
Spaudoje Pasižvalgius, Kronika. Administratorius — ALFONSAS SAMUŠIS.

Tremties Trimitas: Redaguoja — STEFA KAUNELIENĖ
Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖS NEW YORKO SKYRIUS

TURINYS

Stelmužės ąžuolas — 20 m aukščio, 13 m apimties, 2000 metų amžiaus	viršelis
Dr. Povilas Reklaitis — Šiauliuose 1919 m.: Paskutinis I Pas. karo vokiečių karių laikraštis Lietuvoje	193
A. Tyruolis — Kunigaikštis Lengvenis ir jo kovos	202
Br. Krištopaitis — Laidotuvės Atlante	204
P. Sėlis — Rusų - bokševikų siautėjimas Suvieko dv. apylinkėje	208
B. B. — Kariniai principai	212
S. Kuzmickas Kuze — Penki metai I-ame p. DLK Gedimino pulke	214
TREMTIES TRIMITAS	217
J. Švoba — Senosios Lietuvos valstybės raštinės rašto kalba	218
Šaulių kronika	224
KARINĖS ŽINIOS	231
Mokslas ir technika	232
A. R. — Ar branduolinis ginklavimas yra moralus?	235
Kronika	237

ATSTOVAI:

Baltimore — K. Česonis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Australia — V. Šalkūnas

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", Baly's Radio & Television
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
OMAHA, NB — Jonas Smailys
WATERBURY, CT — "Spauida"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

PLATINTOJAI

KANADOJE
TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas,
St. Prapas.

SPAUSDINA
Franciscan Press,
341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

AUSTRALIJOJE

Albertas Žvirblis, 65 Walscott St., North
Geelong, Vic. 3215
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair Athol
5084, SA
S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street, Yagoona,
NSW, 2199

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$17.00, pusmečiui U.S. 9.00, atskiro nr. U.S. \$2.00.
Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA

KARYS (ISSN 0022-9199) is published monthly except July and August by Lithuanian Veterans Assoc. RAMOVĖ
341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Subscription \$17.00 per year (single copy \$2.00). Second class postage paid
at Brooklyn, N.Y. POSTMASTER: Send Address changes to KARYS, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

Isteigtas Lietuvoje 1919 —
Nepriklausomybės kovų —
metais.

KARYS

Atgavintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 5 (1592)

GEGUŽĖS — MAY

1983

ŠIAULIUOSE 1919 METAIS: Paskutinis Pirmojo Pasaulinio Karo vokiečių karių laikraštis Lietuvoje

Bibliografinis etiudas su kraštotyrinėmis anotacijomis

DR. POVILAS REKLAITIS

Okupacinė spauda

Pirmojo Pasaulinio Karo metu Lietuva buvo užfrenta tris metus: 1916, 1917, 1918. Kaiserinės Vokietijos armijos okupuotoje teritorijoje nesant karinių operacijų galėjo nekludomai veikti griežta, kraštą ne tik išsiurbianti, karinė administracija,¹ bet ir kaikurie vokiečių kultūriniai įrengimai: stebina, pvz., tuo metu Lietuvoje buvusi gausi spauda vokiečių kalba. Tosios spaudos buvo dviejų rūšių: 1) kariuomenės dalinių spauda skiriama informuoti išimtinai fronto kariams ir 2) karinės valdžios leidžiamoji spauda. Sava spauda gyventojams pradžioje nebuvo leista. Jei vokiečiai 1915 m. užėmė Lenkiją ten tuoj įsteigė civilinę administraciją, tai Lietuvoje, priešingai, jie šito nedarė: okupuotasis kraštas, iš pradžių vadinamas "Etappengebiet — Ost (rytinis užfrentas kraštas)", 1916 m. gavo karinę administraciją pavadintą "Der Verwaltungsgebiet des Oberbefehlshabers Ost", trumpai — "Das Land Ober Ost", lietuviškai: Obostas.² Obostas organizavo viską; suorganizuoti spaudą buvo įsteigtas spaudos skyrius — "Presseabteilung", kuris prižiūrėjo leidimą tokių žinomų laikraščių, kaip "Kownoer Zeitung", "Wilnear Zeitung", "Dabartis" ir tt. Jie buvo skiriami ne tik kariuomenei užfrentėje, bet ir krašto gyventojams informuoti. 1915-1918 m. buvęs šito Presseabteilung vadovas ir jo organizatorius Friedrich Bertkau vėliau, karui pasibaigus, parašė ir Leipzige paskelbė išsamią disertaciją apie šios rūšies laikraščių leidimą karo metais Lietuvoje³ Bertkau griežtai skyrė abi minėtas laikraščių rūšis, ir todėl savo disertacijoje visiškai neaprašinėjo atskirų ka-

riuomenės dalinių bei jų junginių-armijų laikraščių, kurių žymiausias iš Pirmojo Pasaulinio Karo metu Lietuvoje vokiečių leistųjų perijodikų buvo "Die Zeitung der 10. Armee" t.y. "Dešimtosios Armijos laikraštis" leistas Vilniuje, ten turėjęs didelę leidyklą ir spaustuvę, išleidęs taip pat knygų ir kitokių spaudmenų.⁴ Žinomas gražiai iliustruotas rinkinys Lietuvą liečiančių straipsnių išrinktų iš šito laikraščio bei jo priedų ir pavadintas "Das Litauen-Buch, eine Auslese aus der Zeitung der 10. Armee" t.y. "Lietuvos Knyga, atranka iš Dešimtosios Armijos laikraščio".⁵ Tuo metu Lietuvoje stovėję įvairūs atskiri vokiečių daliniai leisdavo mažesnius fronto laikraščius skiriamus tik to dalinio kareiviams informuoti. Būdami mažesnio tiražo, vartojami apibrėžtoje karinių operacijų zonoje, jie mažai kur teišiiko, mažiau jie ir tyrinėti.

Leidiny

Šiuo pranešimu noriu atkreipti dėmesį į vieną kuklų vokiečių karinio dalinio laikraštį ėjusį Šiauliuose 1919 metais: "Deutsche Soldaten-Zeitung. Nachrichtenblatt für den Ostschutz in Litauen und im Baltikum. Bisher Abschnitt Suwalki" t.y. "Vokiečių kareivių laikraštis, žinialapis Rytų Apsaugai Lietuvoje ir Pabaltijy, ligšiol Suvalkų ruože" (žr. pav. 1). Tai labai retas leidiny. Jokia biblioteka Vokietijoje jo neturėjo, nemini jo ir lietuvių bibliografiniai sąrašai. Biblioteka, kurioje šio straipsnio autoriui teko tarnybiškai darbuotis 1973-82, šio laikraščio komplektą įsigijo 1978 m.⁶ Titulinėje antgalvėje nurodoma, kad laikraštis yra savanorių korpo "Freikorps von Diebitsch" (skai-

tyti: Dibič) organas anksčiau leistas Gardine ir Suvalkuose. Šiauliškės laidos pirmas numeris išėjo 1919 m. spalio 9 d.,⁷ o paskutinis — lapkričio 5 d.⁸ Taigi, ėjo nepilną mėnesį. Pirmame numeryje nurodyta, kad laikraštis išeis kasdien, išskyrus sekmadieniais, bet faktinai išeidavo rečiau. Pradėta leisti 4 puslapių numeriai, bet dėl popierio stokos dažniausiai išeidavo tik 2 psl. lapelis. Iš viso pasirodė 21 numeris, kurių visų apimtis tesiekia 50 psl. Laikraštis išspausdintas ant grubaus, rudos spalvos vyniojamo popieriaus. Formatas 36 x 26 cm.

Istorinis fonas

Susipažinus su leidinio turiniu paaiškėja jo ypatingas istorinis pobūdis: jis yra paskutinio Lietuvos teritorijoje operavusio vokiečių karinio dalinio organas ir paskutinis vokiečių kariuomenės laikraštis šiame laikotarpyje Lietuvoje, apskritai. Lietuva jau 1918 m. vasario 16 d. pasiskelbė nepriklausoma valstybe. Vokiečių kariuomenė iš Lietuvos teritorijos net ir vieniems metams praėjus nebuvo atitraukta dėl kelių priežasčių. Pati svarbiausioji — bolševikinės Rusijos kariuomenės veržimasis į Lietuvą 1919 metų pradžioje, su tikslu pasiekti Vokietijos teritoriją ir susijungti su komunistų sukilėliais Vokietijoje. Vilnius ir Šiauliai

pateko bolševikų valdžion (žr. žemėlapi, pav. 2). Lietuvos vyriausybė turėjo pasitraukti į Kauną. Tokioje padėtyje vokiečių kariuomenės buvimas Lietuvoje 1919 m. buvo ir pageidaujamas ir legalus. Lietuvos vyriausybė 1919 m. sausio mėn. 10 d. prašė Vokietijos vyriausybės, kad vokiečių kariuomenė gintų Lietuvos sienas iki pilnai susiformuos Lietuvos kariuomenė. Tą pačią dieną Vokietijos vyriausybė pranešė, kad ji nusprendė neapleisti Kauno miesto ir išvyti savo jėgomis bolševikus iš Šiaulių, Radviliškio ir kitų vietų, jei operacijose kartu dalyvaus ir Lietuvos kariuomenė.⁹ Čia lietuvių ir vokiečių interesai sutapo.

Vokietijos vyriausybė gi, nežiūrint sunkios padėties, kuri susidarė dėl kapituliacijos 1918 m. lapkričio 11 d. prieš Vakarų alijantus ir dėl įvairios krašto vietose atsirandančių komunistų sukurstytų sukilimų, norėdama apsiginti nuo vidaus ir išorinių pavojų, bet negalėdama visur siųsti reguliariškos kariuomenės leido formotis savanorių daliniams vadovaujamiems patyrusių karininkų su aiškia politine motyvacija, vad., „Freikorps“: greit jų susidarė keli šimtai, kurie staigiais ofenzyviniais veiksmais išgelbėjo ne tik Vokietiją, bet ir visą Vidurio Europą nuo bolševizmo.¹⁰ Vokiečių

Pav. 1. „Vokiečių kareivių laikraščio“, leisto 1919 m. Šiauliuose Nr. 1, pirmo puslapio viršutinė pusė.

Deutsche Soldaten-Zeitung

Erscheint täglich
ausser Sonntags.
Abonnementpreis
abwöchentlich 2 Mark

Nachrichtenblatt

in Litauen und im Baltikum

für den Ostschutz

Bisher Abschnitt Suwalki

Anzeigenpreis für die
Petitzeile 60 Pfg.
Druck u. Verlag
Deutsche Soldatenzeitung
in Mitau

Organ der Truppen des Freik. v. Diebitsch in Schaulen. — Herausgeg. in Grodno bis 25. April 19 und in Suwalki bis 20. August 19

Nr. 183 (1)

Donnerstag, den 9. Oktober 1919

Jahrg. 1919

Gegenangriff der russischen Westarmee in Kurland.

Nach langen Schwierigkeiten ist es endlich möglich geworden, dass das frühere Nachrichtenblatt der Grenzschutztruppen im Abschnitt Suwalki wieder im Bereich der Truppen des Freikorps v. Diebitsch erscheint, wie es ungefähr seit Beginn dieses Jahres zuerst von Grodno als Erscheinungsort aus und seit Mai von Suwalki aus die ständige Nachrichtenvermittlerin für die Grenzschutztruppen der dortigen Verbände und des Freikorps war. Es erscheint heute in etwas veränderter Aufmachung unter dem neuen Titel: „Deutsche Soldatenzeitung“ aber mit dem alten Zweck, dafür zu sorgen, dass wir in der Nachrichtenvermittlung aus der Heimat unabhängig sind und nicht wie zu Beginn dieses Jahres erleben brauchen, infolge Spartakusanstehen und Streiks oft vollständig von der Heimat abgeschnitten zu sein. Wir stehen in Preußen

Der russische Bericht

Mitau, 8. Okt. (WTB)
(Laut Trommel.) Infolge des Ueberstreichens der Demarkationslinie durch lettische Truppen und verschiedene Ueberfälle auf meine Abteilungen, gab ich den Befehl zum Gegenangriff, welcher sich gegenwärtig erfolgreich entwickelt.

Meine Truppen befinden sich nach erfolgreichem Vorrücken in der Linie Edlingburg — Thüringshof — Plawneck und stehen auf etwa 6 Klm. vor den Toren Rigas.

Awaloff-Bermond
Oberst und Armeeführer.

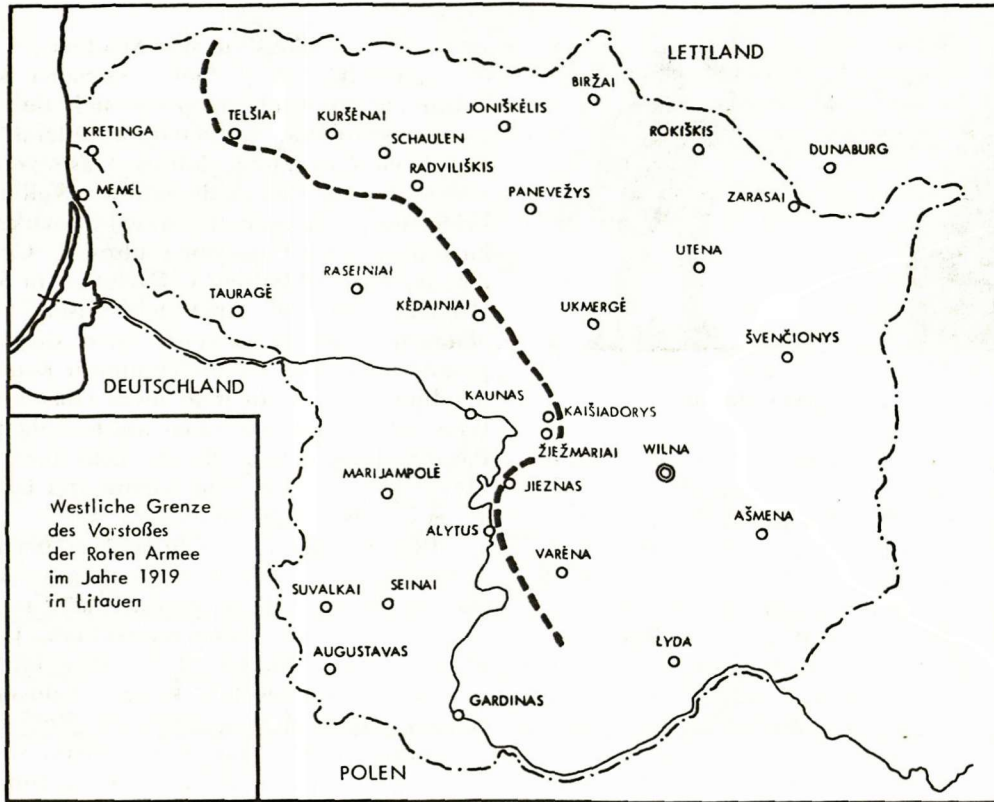
Mitau, 9. Oktober.

Der Oberbefehlshaber der russischen West-Armee Oberst Awaloff hat unter dem 8. Okt. in Mitau eine Proklamation erlassen, wonach er, seit dem Abrücken der deutschen Truppen die Verwaltung und den

gelang es, das Vorhaben der Litauer zu verhindern. Einige Schüler, die sich an deutschen Soldaten vergriffen, erhielten (Ohrfeigen, kein einziger Litauer ist schwer verletzt oder getötet, dagegen erhielt einer der deutschen Soldaten Messerstiche in die Stirn von einem litauischen Schüler. Der ganze Vorgang war von Litauern provoziert und ist mit starken Uebertreibungen und Lügen ausgeschmückt, zum Gegenstand der Deutschenhetze gemacht worden.

Berlin, 9. Okt. (WTB)
Offenbar von offiziöser Seite wird den abfälligen Bemerkungen, die die „Freiheit“ über General von Eberhardt gemacht hat, entgegen getreten, daß er in der Lage sei den baltischen Knoten, wenn es militärisch möglich ist, leicht zu lösen.

Deutsches Reich

Pav. 2. Bolševikų ofenzyvos riba Lietuvoje 1919 m. pradžioje.

kariuomenė Lietuvoje 1919 m. pradžioje buvo perorganizuojama: revoliucingųjų "Soldatenratų" įtakon patekusios įgulos buvo išformuojamos, jų nariai grąžinami Vokietijon, jų vieton atsiunčiami Freikorpusų — savanorių daliniai. Lietuvoje labiausiai žinomi saksų savanorių daliniai.¹¹

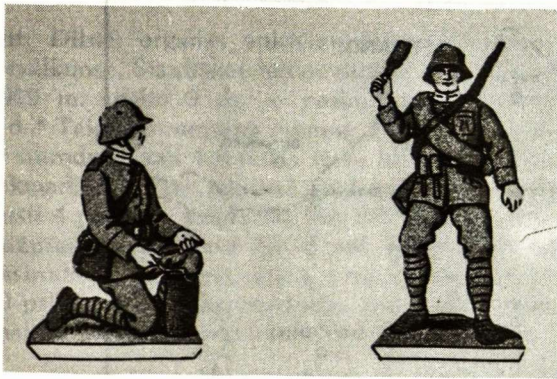
Šiauliai Pabaltijo kovose

Šiauliai jau 1919 III 10 buvo vokiečių generolo grafo von der Goltzo vadovaujamųjų dalių išvaduoti.¹² Pro Žemaitiją ir Šiaulius ėjo ap rūpinimo keliai įvairiems, Kurše 1919 m. pavasarį operuojantiems, vokiečių savanorių daliniams, kurie greit išstūmė bolševikus ir 1919 V 22 išvadavo Rygą. Tuoj po to, 1919 vasarą, pradėjo bręsti sekantis Pabaltijo karo dramų veiksmas — vad., "Vakarų Rusijos armijos" nesėkmingos operacijos Kurše; mūsų istoriografijoje šią epizodą įprasta vadinti "Bermontiada".¹³ Tačiau, 1919 m. vakarų ir šiaurės Lietuvoje veikę vokiečių daliniai, daugumoje, nepriklausė rusų-vokiečių Bermondto armijai, bet įvairiems freikorpams. Vienas jų toks buvo 1919 m. vasarą į Šiaulius atkeltasis pulkininko leitenanto Dibičo dalinys: "Freikorps von Diebitsch", įsteigtas

1919 IV 1. Jis turėjo tokį sąstatą: 38 karininkus, 210 puskarininkių, 700 kareivių, 600 arklių, 120 vežimų, 93 dviračius ir apėmė 4 pėstininkų kuopas, 1 bateriją, 1 ryšininkų skyrių ir 1 sunkvežimių koloną. Šis dalinys, balandžio mėn. stovėdamas Suvalkuose, turėjo uždavinį toje vietoje saugoti Rytprūsių pasienį nuo bolševikų ir lenkų; jis turėjo — nevykdytą — ofenzyvinį planą žygiuoti į Varšuvą, bet vasarą buvo perkeltas į Šiaulius geležinkelio apsaugai.¹⁴

Laikraščio istorija

Šis plk. lt. von Dibičo freikorpo Šiauliuose leistas laikraštis turi savo istoriją. Vokietijai kapituliuavus, vokiečių kariuomenės Gardino garnizone kilo revoliucija — buvo sudarytas "Soldatenratas" iš 5 asmenų, kurių 3 buvo žydai, jų tarpe — vokiečių žydų rašytojas Schirockauer iš Muencheno. Šis rašytojas, per porą dienų, iš Gardine ėjusio vokiečių administracijos leidžiamą laikraščio "Grodnoer Zeitung, padarė "Soldatenratszeitung" ir pavertė jį komunistinės agitacijos įrankiu. Labai greit, jau 1918 m. gruodžio mėn., laikraštį perėmė 10 armijos vadovybė ir jį leido "Armee-Zeitung" vardu. Nuo 1919 m. sausio

Karpinys 1: Freikorpo kariai kovoje.

10 d. jis tapo "Nachrichtenblatt fuer alle deutsche Soldaten in Grodno", priklausydamas, vad., Gardino brigadai ir 4. "Landwehrkorpu", kuriam vėliau priklausė taip pat plk. ltn. von Dibičo savanorių korpas. 1919 m. balandžio mėn. 29 d. vokiečiams iš Gardino pasitraukus tas pats laikraštis ėjo "Nachrichtenblatt fuer den Grenzschutz, Abschnitt Suwalki" vardu, kaip organas Gardino brigadai, Alytaus brigadai ir plk. ltn. von Dibičo freikorpu. Vokiečiams pasitraukus iš Suvalkų rugpjūčio mėn. pabaigoje, laikraštis pateko į Šiaulius, kur stovėjo nukeltas von Dibičo dalinys. Čia jis leistas minėtu pavadinimu, "Deutsche SoldatenZeitung. Nachrichtenblatt fuer den Ostschutz", su nauja numeracija. Dėl techniško sunkumų, laikraštis buvo spausdinamas iš pradžių ne Šiauliuose, bet Mintautoje. Laikraščio spaustuvė Gardine buvo I. Mailachovičiaus, Suvalkuose — M. Rubinčiko, Mintaujoj — Schack Steffenhagen und Sohn.¹⁵ Tekstas buvo surenkamas ranka kareivių, kurie nebuvo laikraštinės spaudos specialistai; surinkimo ar korektūros klaidų daug. Antgalvyje tik iki 12-to Nr. nurodoma Mintauja, kaip išleidimo vieta ("Druck und Verlag Deutsche Soldatenzeitung Mitau"), nuo Nr. 13 Mintauja jau nebeminima, bet pažymima "Schaulen" t.y. Šiauliai, prieš datą (žr. pav. 4).

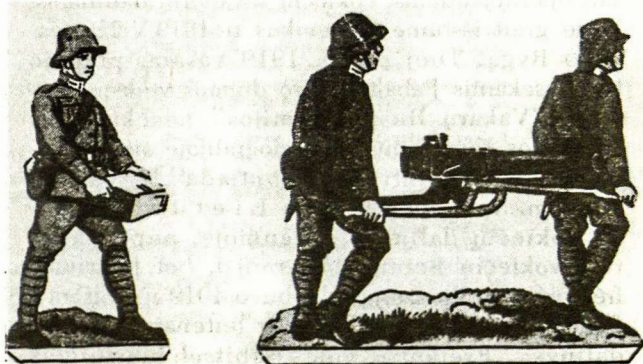
Redaktorium ("Schriftleitung") laikraščio gale pasirašydavo dr. Franz Wiemers (No. 1 - 7 ir 19-21) arba "Pressestelle Freik. v. Diebitsch". Visuose numeruose nurodomasis atsakomasis redaktorius ("Verantwortlich fuer den Text") savanoris E. Schaefer, atrodo, dirbęs faktinį redagavimo darbą. Laikraščio svarbiausias tikslas, kaip red. Schaeferis pats atsisveikinimo žodyje pabrėžė, buvo atremti revoliucijos agitaciją ir "duoti daliniui laikraštį, kuris atitinka dalinio reikalavimus, ir kuris padeda jam vadovauti, o ne priešingai".¹⁶ Praktiškai tai reiškė žinių atranką.

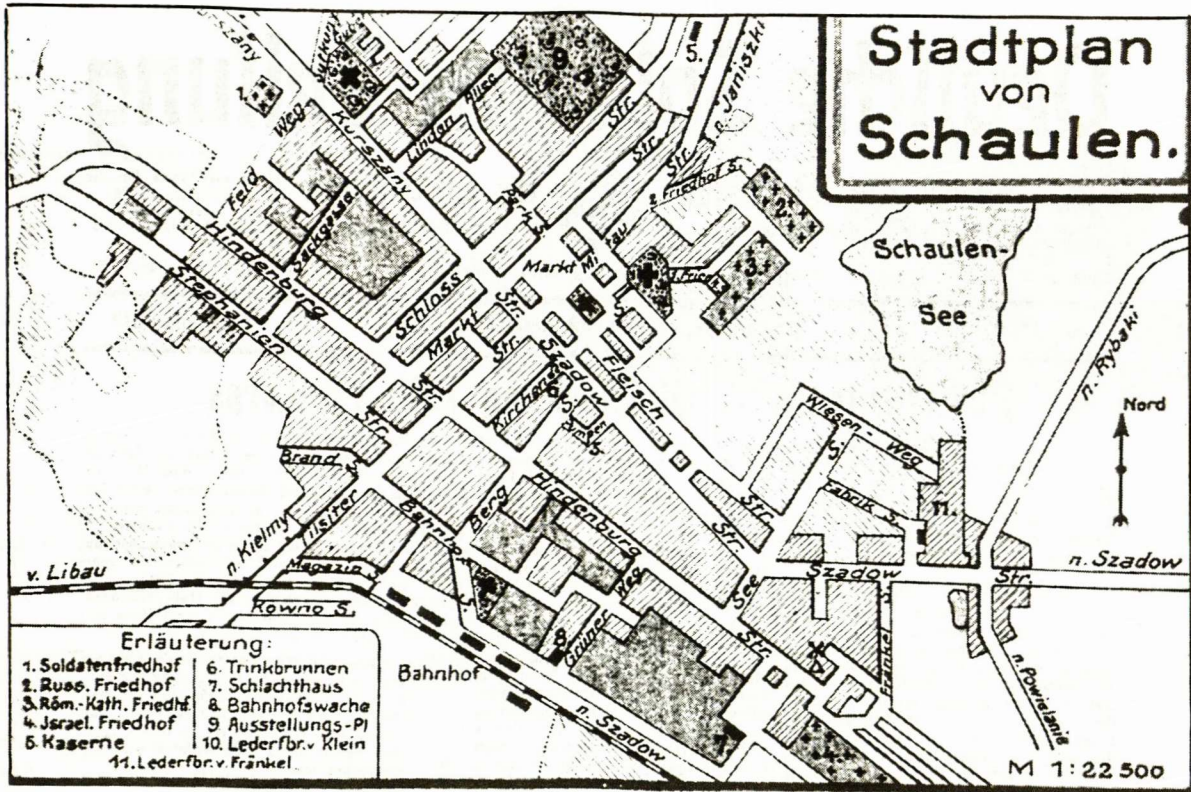
Laikraštyje apie Šiaulius

Laikraštyje daug vietos skiriama kariniam-politiniam vyksmui, duodama šiek tiek medžiagos pasiskaitymui iš literatūros, eilėraščių, visai mažai vietinių žinių, kurios kraštotyrai pirmoj eilėj įdomios. Pirmuose numeruose skelbimu kariai kviečiami prenumeruoti laikraštį (2 markės "už likusį mėnesį") ir nurodomas adresas: "Geschaeftszimmer Presseabteilung v. Diebitsch in Schaulen, Hindenburgstr. 60. Auch telefonisch". Vokiečių okupacijos metais gatvėms buvo duoti vokiški pavadinimai, taigi, ne tik Vilniuje ir Kaune, bet ir Šiauliuose. Tai rodo ir to meto labai retas Šiaulių miesto planelis, neseniai atrastas (plg. pav. 3)¹⁷ Pagal jį būtų galima atsekti, koks buvo pastatas "Hindenburgstr. 60", kur įsikūrė von Dibičo freikorpo laikraščio administracija.

1915 m. Šiaulių miesto centras, patekęs fronto linijon, labai nukentėjo; mieste pasidarė didelė patalpų stoka. 1919 m. atvykus daugiau vokiečių kariuomenės, jie ėmė pretenduoti į lietuvių įstaigų namus. Birželio 20-21 d. naktį vokiečių spartakistai (komunistai), kurie tebedėvėjo vokiečių kareivių uniformom, užpuolė lietuvių įgulos Šiauliuose bataliono kareivines, priemiestyje: kovoje žuvo 12 lietuvių karių; lietuvių komendantūra miesto centre puolimą atrėmė. Įvyki vokiečių karo vadovybė apgailėstavo ir apmokėjo Lietuvai 1,75 milijonų markių nuostolių.¹⁸ Tas incidentas įvyko dar prieš atvykstant v. Dibičo daliniui, kuris į Šiaulius buvo atkeltas tik po to kai spartakistai buvo išsiųsti namo. Bet sunkumai su butais iškilo iš naujo. Lietuvos karo komendantui plk. Birontui laišku atsakius plk. ltn. Dibičiui, kad jis kareivinių be Lietuvos vyriausybės leidimo negali perleisti, rugsėjo 29 d., po piet, kai ten mokinių nebuvo, vokiečiai užėmė lietuvių gimnazijos patalpas, bet kitą dieną gimnazijoje kilo žinomosios muštynės.¹⁹ Incidentas sukėlė platų atgarsį Lietuvoje ir užsieniuose. "Deutsche Soldaten-Zeitung"

Karpinys 2: Freikorpo kulkosvaidininkai

Pav. 3. Šiaulių miesto planas iš Pirmojo Didžiojo karo Vokiečių okupacijos metų.

jau savo 1-mame nr-je 8 d. skelbia, pasiremdamas "Tilsiter Zeitung" žiniomis, straipsnį "Autentiškas aprašymas Šiaulių incidento".²⁰ Tai toji "sušvelnintoji informacija", kuri įtaigojusi alijantų komisiją Kaune; lietuvių kvotos duomenimis įvykis aprašomas gerokai kitaip.²¹ Apie tą patį įvykį dar rašoma Nr. 15 spalio 28 d. straipsnyje "Sistemiškas kiršinimas prieš rytų kariuomenę", kur kritikuojamas vokiečių socialdemokratų "Vorwaerts", kad paskelbė jų dalinį smerkiantį pranešimą apie muštynes Šiaulių gimnazijoje, žinia esanti paremta "lietuvių bolševikų ir anglų agitacija"²² taip pat Nr. 21 iš lapkričio 55 d.: "Dar apie Šiaulių įvykius rugsėjo pabaigoje", kur pripažįstama neteisingai pakaltinus Šiaulių miesto burmistrą Orlovskį bolševikų agitacija.²³ Spalio 5 d. atsikėlus rusų plk. Virgoličiaus, t.y., bermontininkų štabui, padėtis Šiauliuose dar labiau pasunkėjo.²⁴ Incidentų buvo faktinai daugiau, bet jie šiame laikraštyje neminimi.

Skurdžiam to meto fonui laikraštyje kontrastuoja nuolatiniai skelbimai "Vokiečių teatro Šiauliuose", kuriame, vadovaujant direktoriui Maxui Tobienui, buvo statomos įvairios operetės, komedijos bei žinomo žydų autoriaus Scholem Asch drama; paskutiniame numeryje paduodama teatro programa pirmyn iki lapkričio 12 d.²⁵ Vienkarti-

niu skelbimu pranešama apie Ericho Petukato (Petukaičio) vadovaujamą humoristinį vakarą "Geležinkelių viešbutyje. Geležinkelio gatvėje Šiauliuose".²⁶ Bilietams teatrui gauti nurodomas "Karo lauko knygynas" (Feldbuchhandlung). Aprašoma "Karių sporto šventė", įvykusi spalio 1-3 d.²⁷ Komerciniai skelbimai yra ne Šiaulių, bet Karaliaučiaus įmonių. Žinių iš lietuvių gyvenimo Šiauliuose nėra.

Lemtingos dienos visiems

Laikraščio gyvavimo savaitės, nuo 1919 m. spalio mėn. 9 d. iki lapkričio mėn. 5 d., buvo pačios lemtingiausios ne tik Pabaltijo tautų laisvės kovose, bei Rusijos pilietiniame kare, jos net apsprendė tragiškąjį viso mūsų amžiaus likimą. 1919 m. vasaros pabaigoje išstūmus bolševikus iš Lenkijos, Estijos, Latvijos ir Lietuvos, gan sėkmingai operuojant baltųjų rusų armijoms, visiems atrodė, kad Rusijos revoliucija neilgai beišsilaikys. Pasiryžimo ir jėgų kovoti su bolševizmu buvo daug įvairiose vietose, bet 1919 m. rudenį nepavyko suderinti jų tolimesniam bendram veiksmui. Kai Estijoje susikūrė, anglų ir estų remiama, gen. Judeničo vadovaujama rusų "Šiaurės armija", Vokietija bandė Latvijoje suformuoti iš rusų belaisvių "Vakarų Rusijos armiją" (Russische West-Armee) vadovaujamą plk. Bermondo-Avalovo. Bet Pabaltiju

Deutsche Soldaten-Zeitung

Erscheint täglich
ausser Sonntags.
Abonnementspreis
halbmonatlich 2 Mark

Nachrichtenblatt
in Litauen und im Baltikum

für den Ostschutz
Bisher Abschnitt Suwalki

Anzeigenpreis für die
Petitzelle 60 Pfg.
Druck u. Verlag
Deutsche Soldatenzeitung

Organ der Truppen des Freik. v. Diebitsch in Schaulen. — Herausgeg. in Grodno bis 25. April 19 und in Suwalki bis 20. August 19.

Nr. (195) 13

Schaulen, Sonnabend, den 25. Oktober

Jahrgang 1919

Oberstleutnant v. Diebitsch an sein Freikorps

Schaulen, 20. Okt.
Oberstleutnant v. Diebitsch, der bereits am 24. Sept. in seinem Aufruf an seine Truppen zur Bildung eines „Freikorps der Arbeit“ aufgefordert hat, wendet sich anlässlich des bevorstehenden Abtransportes in einem neuen Aufruf an seine Truppen.

An mein Freikorps!

Über 5 Jahre stand ich jetzt ausserhalb Deutschlands Grenzen im Felde und im 9. Monat mit denjenigen zusammen in Litauen, die mein Freikorps bilden halfen. Wir hatten hier Teil an der letzten deutschen Tat in dieser so schmachvollen Zeit, die den vor 700 Jahren erkämpften deutschen Boden festhalten will als Siedlungsland für das arme geschlagene Vaterland, das seiner Kolonien beraubt ist, in dem die Deutschen

eint uns darin, daß wir Deutsche uns an unser Deutschtum erinnern und nie vergessen, wer unsere Feinde sind und kleinen Parteilhaber beiseite lassen. Jeder ist unser Feind, der nicht Deutschland über alles setzt.

Das Freikorps soll nun zunächst bereitstehen, um nötigenfalls deutsches Land gegen polnische Raublust zu verteidigen. Eine Aufgabe, die das Freikorps dem Ruf seiner guten Manneszucht und Disziplin verdankt, während andere Truppen aufgelöst werden. Ich erwarte nun, dass jeder an seiner Stelle diesen Ruf des Freikorps, durch Dienstfeier, Strammheit und gute Anführung erhält, damit wir noch lange zusammen bleiben. Ich werde dann Zeit finden, das „Freikorps der Arbeit“ so vorzubereiten, dass alle Arbeitslustigen eine glückliche Zukunft finden und allen die zu mir halten die Not

unseren wirtschaftlichen Aufbau zu ermöglichen. Wahrlich eine Arbeit, des Schweisses jedes Deutschen wert. Viele Kameraden sind uns auf diesem Wege schon vorangegangen. So ist Hauptmann Schmude mit 800 seiner Getreuen im Frühjahr in ein Bergwerk bei Halle gegangen und hat seitdem ohne Streik ununterbrochen gearbeitet und für sich und seine Leute soviel zusammengespart, dass ein Halb-Millionen-Fonds für den Erwerb von eigen Haus und Hof zusammen gekommen ist.

Dieser Aufruf wurde in weiten Kreisen der Heimat mit besonderer Genugtuung begrüsst, da in dem Plane eine Hilfsaktion grossen Stils für alle gesehen wurde, denen die Brücken zum Wiedereintritt in ihre bürgerlichen Berufe durch die Revolution vorläufig abgebrochen sind.

Pav. 4. „Vokiečių kareivių laikraščio“, leisto Šiauliuose 1919 m. Nr. 13.

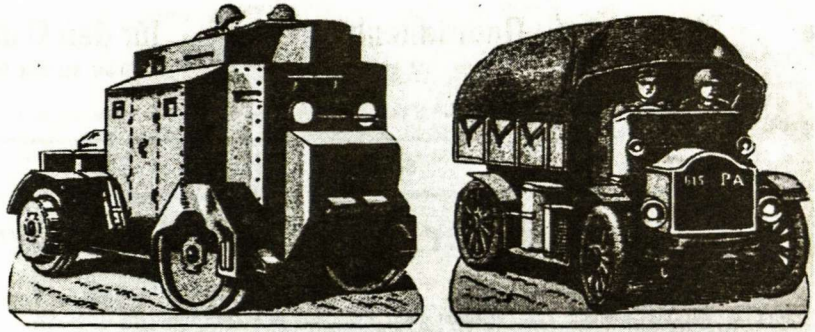
suinteresuotieji vokiečiai ir baltieji rusai tuo metu nesuprato Pabaltijo tautų valstybinės nepriklausomybės troškimo ir neatsižvelgė į naujų valstybių suverenumo teises. Ta prasme čia galima rasti pasisakymų, pvz., straipsnyje „Lietuva ir Latvija saugokitės!“. „Rusijos pakraščių valstybių klausimas yra Rusijos vidaus reikalas“ ir tt.²⁸ Gi gen. v. d. Goltz pareiškė, kad „Vakarų Rusijos centrinė taryba pripažino Latvijos autonomiją... Jos tikslas yra... Rusijos Jungtinės Valstybės“...²⁹ Todėl dėl šitos rusų „Vakarų armijos“ greit iškilo aštrus konfliktas, visų pirma tarp latvių ir vokiečių-rusų (bermontininkų), kurie pradėjo ofensyvą prieš latvius ties Ryga spalio 8 d. Jau

Karpinis 3: Freikorpo sunk. kulkosvaidis pozicijoj.

laikraščio Nr. 1 spalio 9 d. pirmoji antraštė skelbia: „Kontraofensyva rusų Vakarų armijos Kurše“ (Pav. 1.³⁰). Vieton vieningai prieš rauduosius kovojus, prasidėjo atskirų baltųjų armijų tarpusavinis karas. Aliantams gi nepatiko rusų ir vokiečių generolų suvereniškas operavimas rytų erdvėje. Vokietijos ir Rusijos baltųjų sąjungos galimybė tada atrodė pavojingesnė už bolševizmo grėsmę visam pasauliui. Aliantai pagrąsino Vokietijai sankcijomis, jei ji neatitrauks savo karių iš Pabaltijo. Jau spalio mėn. prasidėjo vokiečių sąvaronių evakuacija, bet nesparti: dar buvo laukiamą įvykių. „Šmarki Kolčako armijos pažanga Sibire“ skelbė Nr. 2 antraštė spalio 11 d.,³¹ „Denikinas žygiuoja Maskvon“ — Nr. 5, spalio 16 d.³² „Didelis pasisekimas prieš Petrapilį“ — Nr. 6, spalio 17 d., „Prieš Petrapilio išlaisvinimą: Kronštadtas ir Carskoje Selo paimti“ — Nr. 9, spalio 21 d.³³ Pergalės žinios buvo per ankstyvos, baltųjų rusų sėkmingai pradėtos ofensyvos tikslo nepasiekė. „Vakarų armija“, vieton padėti Judeniūči, puolė latvius, o estai ir anglų laivynas, vieton kad pulyt Petrapilį, skubėjo padėti latviams... Vokietijos valdžia, spaudžiama aliantų taip pat tose netikrumo dienose³⁴ ragino vokiečių karius apleisti Pabaltijį. Berlynan sugrįžęs gen. v.d. Goltz spalio

Karpinys 4: Freikorpo šarvuotis ir sunkvežimis

22 d. pareiškė, kad Vokietijos piliečiai kariai jau evakuojasi, bet “nemažas skaičius, gal pusė, priimdami Rusijos pilietybę, pasilieka.”³⁵

Lietuvos kariuomenės aktyvumas

Evakuaciją paspartino Lietuvos kariuomenės aktyvumas. Spalio 22 d. po bendra antrašte “Anglų intrygos Lietuvoje” duodama žinia iš Karaliaučiaus, esą anglai Kaune mėgina įtaigoti, “kad bendroje kovoje prieš bolševizmą sustiprėjusi vokiečių-lietuvių draugystė būtų sugriauta”,³⁶ Anglai ragina lietuvius pulti namo išvykstančių vokiečių karo dalinius. Esą lietuviai ruošiasi užimti Šiaulių-Požerūnų geležinkelį. Kita žinia iš Šiaulių praneša, apie lietuvių kariuomenės judėjimą. “Nemanome, kad lietuvių tautos draugiškumas taip greit per anglų intrygas galėtų pradingti. Dar neseniai praėjo bendros kovos dienos prieš bolševizmą, pavojus gali kiekvieną valandą vėl iškilti. Kaip tada atrodys anglų ‘pagalba’, žinome iš praeities. Lietuvos draugystė mum svarbi nemažiau už Rusijos. Džiugu, kad von Dibičo freikorpo dalys su Lietuvos gyventojais labai sutaria, taip buvo Suvalkuose, kur freikorpas ir lietuvių kareiviai artimai draugavo. Taip turi likti... Prieš lietuvių dalinius nebus kovojama, kol jie nebus suvedžioti mus pulti”..., rašė laikraštis.³⁶ Vyksiančios derybos su gen. v. Eberhardu. Ką tik gauta žinia: “Kadangi lietuviai priartėjo prie geležinkelio iki 1500 metrų, ir derybos nepasiekė pakeitimo, reikėjo šiandien (spalio 21 d.) lietuvių dalinius nustumti atgal”... Seka gen. v.d. Goltzo atsisveikinimo laiškas plk. v. Dibičo daliniui, kuris, jo žodžiais, “dar neturėjęs progos pasižymėti kovoje”.³⁷ Susidūrimas su lietuviiais taigi buvo jų kovos krikštas. Šios kovos plačiau aprašomos Nr. 12, spalio 24 d.: “Anglų intrygos Lietuvoje. Pranešimas apie vokiečių-lietuvių susidūrimą į pietus nuo Šiaulių”: lietuvių postai ir patruliai šautuvų ir kulkosvaidžių ugnimi dieną ir naktį apšaudė vokiečių kareivius ir

geležinkelio sargus jų būkluose. Dėl to spalio 19 d. evakuacijos transportas iš Šiaulių buvęs sustabdytas. Tada spalio 21 d. generolas įsakęs nustumti lietuvius už demarkacijos linijos. Lietuviai beveik nesigynę, palikę 60 belaisvių, jų tarpe 30 karininkų. Nuostoliai nedideli: keli sunkiai sužeisti. Operacijai vadovavęs plk. v. Dibičas asmeniškai. “Pabrėžiama, kad daliniuose niekur nėra lietuviams priešiškos nuotaikos.”³⁸

Anglų karo misijos veikimas tuo metu Lietuvoje patvirtinamas Kazio Ališausko: “Britų brig. gen. F. P. Crosier, dirbęs Lietuvos kariuomenėje ir kaip karinis patarėjas, paruošė planą bermontininkams pulti ir iš Lietuvos juos išvyti.”³⁹ Kad anglų karinė parama naujoms Pabaltijo valstybėms turėjo priežastį jų nusistatyme, siekiant “taikos”, Rusiją palikti bolševizmui ir neberemti baltųjų rusų armijų, rodo faktas, kad dar prieš Judeničo ofenzyvą, liepos 21 d. anglai pradėjo slaptas derybas su Čičernu, ko pasėkoje, Estija jau rugpiūčio 31 d. pradėjo taikos derybas su bolševikais, kurios, Judeničo ofenzyvai sužlugus, buvo tuoj atnaujintos ir pasibaigė sutartimi 1919. XII.32 d..⁴⁰

Lietuvių istoriografijoje paneigiami lietuvių planai pulti atsitraukiančius vokiečius, bet minimi veiksmai apginti gyventojus nuo rekvizicijų; spalio mėn. 19-21 d. susirėmimai, Linkaičių kautynių vardu, aprašyti detališkai.⁴¹

Po šių įvykių plk. ltn. von Dibičo freikorpo evakuacija iš Šiaulių į Vokietiją buvo paspartinta. Evakuacijos išvakarėse dalinio vadas spalio 24 d. paskelbė ilgą atsišaukimą primindamas, kad su šio dalinio vyrais jau 9 mėnesius stovėjęs Lietuvoje, kaip rezervas, saugojęs užfrontę ir ryšius su broliais kovojančiais prieš bolševizmą (Latvijoje). “Nepamirština, kad jei rusų Vakarų armijai pasiseks Rusiją atstatyti, per tai galės ir Vokietija pasikelti ūkiškai ir (politiškai) jauna jėga”... Dalinys (sugrąžintas Vokietijon) stovėsias rezerve saugojant kraštą nuo lenkų agresijos, kartu jis būsias per-

Deutsche Soldaten-Zeitung

Erscheint täglich
ausser Sonntag.
Abonnementpreis
halbjährlich 2 Mark

Nachrichtenblatt
in Litauen und im Baltikum

für den Ostschutz
Bisher Abschnitt Suwalki

Anzeigenpreis für die
Peitzzeile 60 Pfg.
D. u. k. u. Verlag
„Deutsche Soldaten-Zeitung“

Organ der Truppen des Freik. v. Diebitsch in Schaulen. — Herausgeg. in Grodno bis 25. April 19 und in Suwalki bis 20. August 19.

Nr. (303) 21

Schaulen, Mittwoch, 5. November

Jahrgang 1919

Ergebnis der deutsch-litauischen Verhandlungen

An unsere Kameraden!

Mit dem heutigen Tage erscheint die „Deutsche Soldaten-Zeitung“, Nachrichtenblatt der Truppen des Freikorps von Diebitsch, zum letzten Male. Ziel und Aufgabe, die darin bestanden, die noch außerhalb der Grenzen stehenden Truppen des Reiches unabhängig zu machen von fremder Nachrichtenvermittlung, die sich in dieser aufgeregten Zeit mit feindseligen und tendenziösen Entstellungen an die Truppe herandrängte, sind erfüllt. Der Fonds, der das Erscheinen bisher ermöglichte, fällt weg, wodurch ein Weitererscheinen bei den verbleibenden Kameraden unmöglich wird. Der Abtransport der Teile des Freikorps von Diebitsch, die nicht zu den Russen übergetreten sind, hat bereits begonnen. Das bedeutet den Ab-

Der Inhalt der Vereinbarungen mit Litauen.

Kowno, 3. Nov.

Zwischen den deutschen und litauischen Behörden ist eine Vereinbarung mit Wirksamkeit vom 2. November über folgende Punkte zustande gekommen:

1. Festlegung einer neutralen Zone;
2. der Bahnhof Radziwilischki bleibt für die Räumungszeit deutsch;
3. zur Untersuchung der Zusammenstöße zwischen litauischen und deutsche Truppen tritt am 2. Novr. eine gemischte Kommission in Rossienie zusammen.

In Rossienie wird eine litauische Kommandantur eingerichtet, in Radziwilischki wird ein litauischer Bahnhofsvorstand als

Vordringen der Polen geg. Litauen

Berlin, 2. Nov. (WTB)

Nach zuverlässigen Nachrichten versammeln die Polen in Wilkowschki Truppen. Es hat den Anschein, als ob sie bestimmt sind, litauisches Gebiet zu okkupieren.

Einstellung des Personenzugverkehrs infanz Deutschland.

Berlin, 3. Nov. (WTB)

Die Reichsregierung hat eine Verordnungsgerlassen, wonach in der Zeit vom 5. bis 15. 11. 1919 der gesamte Personenzugverkehr im wesentlichen einzustellen.

Berlin, 4. Nov. (Drahtber.)

Infolge Einstellung des Personenzugverkehrs ab 5. November mußte die 47. Pannar-

Pav. 5. „Vokiečių kareivių laikraščio“, leisto Šiauliuose 1919 m. Nr. 21 (paskutinis)

organizuotas į „darbo korpa“, bet dalis kari-ninkų ir kareivių laisvu apsisprendimu išstoja iš korpo, jie pasiliks (Pabaltyjy) pereidami į rusų Vakarų armiją. (Pav. 5.).⁴²

Apleidžiant Lietuvą

Evakuacijos pasėkoje buvo sustabdytas čia aprašomasis laikraštis. Paskutinis, atsisveikinamasis, numeris lapkričio 5 d. pirmoje vietoje skelbia: „Vokiečių-lietuvių derybų sutartis“ (Pav. 4.).⁴³ Tarp vokiečių ir lietuvių įstaigų susitarta, galiojant nuo lapkričio 2 d., nustatyti neutralią zoną; Radviliškio stotį evakuacijos laikui palikti vokiečių rankose, paskiriant lietuvių stoties viršininku ryšio karininko teisėmis, Raseiniuose sudaryti mišrią komisiją susidūrimams iširti ir įsteigti lietuvių komendantūrą; bus pasimainoma belaisviais.⁴⁴ Vedamajame pažymima, kad prasidėjo ištransportavimas tų freikorpo dalių, kurios neperėjo rusų (Bermondto) žinion. „Tai reiškia evakuaciją paskutinės Reicho formacijos . . . Šiam laikraščiui leisti fondas iškrinta, laikraštis, išvykstant paskutinėms Reicho kariuomenės dalims, turi sustoti, jis — pats paskutinysis iš Didžiojo Karo vokiečių kareivių laikraščių“ . . .⁴⁵

Pagal Vokietijos valstybės aktus, 6-tojo rezervinio korpo štabas pranešė, kad Dibičo freikorpas visumoje (geschlossen) iš Lietuvos išvyks lapkričio 6 d., bet viena brigada ir vienas eskadro-

nas yra perėję pas rusus.⁴⁶ Lietuvių žiniomis von Dibičo dalinyje, kuriame tada buvo apie 3000 vyrų, tik kai kurios kuopos išvyko, paskutinis transportas buvo lapkričio 15 d.: frontas buvo ramus, tai vokiečiai nekludomai apleido Lietuvą.⁴⁷ Liko tikrosios bermontininkų problemos likvidavimas, bet tai lieka už šio straipsnio rėmų.

Komentare „Ištransportavimas“, kuris yra įterptas į paskutinį laikraščio numerį, patiekiami šiltų žodžių Lietuvai; keletas ištraukų: „ . . . Išvykstančiųjų tarpe nesiras nei vieno, kuris nepaliktų viename ar kitame Lietuvos namelyje savo nuoširdaus draugo . . . Bet . . . tos asmeniškios draugystės liks ateityje įjungtos į didelę dviejų tautų draugystę, vokiečių ir lietuvių tautos, kuri savo pobūdžiu ir kultūra turi kai kurių esmiškai gimi-niškų bruožų su mūsų. Lietuvis mūsų rytinių kaimynų tarpe stovi kitame kultūros lygyje, kaip pvz. lenkų sodietis. Ta aplinkybė sukūrė lygia-vertiškumo ir tvirtumo tų asmeniškų draugysčių, kurių daug atsirado okupacijos metu, kai ilgos žiemos vakarais legendos apie Birutę ir kitus įvaizdžius iš gausios krašto tautosakos buvo pasakojamos, daugiabalsės dainos keitėsi su mūsų tautos giesmėmis . . . Mums į tėviškę grįžtantiems il-gėsingai moja aukštieji Lietuvos kapinių kryžiai, vaizdai, kurie mums primena mūsų tėviškės kaimų kapus. Jie mums taip pat primins tuos kapus su mažais baltais kryželiais, kuriuos turėjome palikti

daugelyje krašty, ir jūsų krašte. Prancūzijoje ir Lenkijoje tie (karių) kapai buvo išniekinti. Mes žinome, kad Lietuvoje šito nebus. Viršum mūsų mirusiųjų kapų norime paduoti rankas” . . .⁴⁸

IŠNAŠOS

1. Lietuva Didžiajame Kare. Surinko ir sured. Petras Ru-seckas. Vilnius: “Vilniaus žodis” 1939. 336 p.

2. Das Land Ober Ost. Deutsche Arbeit in den Verwaltungs-gebieten Kurland, Litauen und Bialystok-Grodno. Hrg. im Auftr. d. Oberbefehlshabers Ost. Bearb. von der Presseab-teilung Ober Ost. Stuttgart, Berlin 1917. 472 p., 23 pav., 3 zem., 13 pav. tekste. Administracijos karinį pobūdį 1916 m. nustatė Hindenburgo štabo virš. gen. Ludenforffas. Plg. Linde, Gerd: Die deutsche Politik in Litauen im ersten Weltkrieg. Wies-baden 1965, p. 29; Frenzt, Hans: Der unbekannte Luden-dorff. Wiesbaden 1972, P. 144 tt.

3. Berkau, Friedrich: Das amtliche Zeitungswesen im Verwaltungsgebiet Ober-Ost. Berlin 1928.IV, 165 p. Phil. Diss. Leipzig. Aprašo 41 laikraštį.

4. Zeitung der X. Armee. Erscheint jeden Dienstag, Don-nerstag und Sonnabend. Geschaefstelle: Wilna, Bernhardiner Strasse 2. I. Jahrgang, Nr. 1: Wilna, Donnerstag, den 9. Dezember 1915. 4 p. Nuo Nr. 18 iš 15.1.1916: “Zeitung der 10. Armee”. Kilus Rusijoje revoliucijai leidykla spausdino laikraštį rusų kalba “Tovarišč” vardu, kurio oficialūs leidi-niai nemini. Plg. Peter Woerster: “Tovarišč — eine russisch-sprachige Zeitung aus dem von Deutschen besetzten Wilna 1917/18. In: Zeitschrift fuer Ostforschung (Marburg) 27. Jg. 1978, p. 660-666.

5. Das Litauen-Buch eine Auslese aus der Zeitung der 10. Armee. (Wilna) 1918: Druck und Verlag Zeitung der 10. Armee. 195 p. teksto su iliustr., 48 p. su zem. ir nuotraukomis. Dar 1940 didelį kiekį šio leidinio teko matyti pas vieną izraelitų bukinistą Vilniaus senamiesčio literatų skers-gatvyje.

6. Johann-Gottfried-Herder — Institut Marburg, Bibliothek Inv. No. 78 5371.

7. Pažymėtas Nr. 183(1).

8. Pažymėtas Nr. 21 (203).

9. Plg. Ališauskas, Kazys: Kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės 1918-1920. T. I. Čikaga 1972, p. 115; Bienhold, Marianna: Die Entstehung der litauischen Staates in den Jahren 1918-1919 im Spiegel deutscher Akten. Bochum 1976, p. 193 (sausio 15 d.).

10. Apie savanorių junginius Vokietijoje žr.: Edgar v. Schmidt-Pauli: Geschichte der Freikorps 1918-1924. Stuttgart 1936. 371 p. su virš 300 freikorpų sąrašų; F.W. v. Oertzen: Die deutschen Freikorps 1918-1923. 3. Aufl. Muenchen 1938. 515 p.

11. Generalmajor a. D. Schroeder und Hauptmann v. Heygendorff: Die saechsischen Freiwilligen-Truppen in Litauen 1919. Dresden 1933. VII, 125 p. (Erinnerungsblaetter deutscher Truppenverbaende. Heft 69).

12. Ališauskas o.c. p. 340; Ruediger Graf von der Goltz: Als politischer General im Osten (Finnland und 1919. 2. Aufl. Leipzig 1936, p. 38. Dalinys pasiūstas į Šiaulius “1. Garde-Reservedivision” kovoje turėjo nuostolių: 7 karininkus ir 139 kareivius.

13. Plg. pvz.: Petras Klimas: Iš mano atsiminimų. (Spau-dai paruošė Žibuntas Mikšys). So. Boston, Mass. 1979, p. 220-233.

14. Schmidt-Pauli o.c., p. 176 ir 355. Pulk. v. Dibičo freikorpas buvo išformuotas 1919.XII.18 d. Torunėje. Įsteigi-

mo vieta neminima, buvo bene Suvalkuose. Vadas visur rašo-mas tik “von Diebitsch”, be vardo.

15. Sch(aefer), E.: Geschichtliches von der Deutschen Soldatenzeitung. In: t.p. Nr. 21 (203), Schaulen, Mittwoch, 5. November (1919) p. 3.

16. Deutsche Soldaten-Zeitung — D.S.—Z. Nr. 21 (203) p. 3.

17. Planelį surado Latvijos kolekcionierius Otto Bong, Hamburgo “blusų turguje”.

18. Ališauskas o.c. p. 353-354.

19. Ališauskas o.c. p. 257.

20. “Authentische Darstellung ueber Schaulener Zwischen-fall”, in: D. S-Z. Nr. 183 (1), Donnerstag, den 9. Okt. 1919, p. 1.

21. Ališauskas o.c. p. 358.

22. “Systematische Hetze gegen die Ostruppen”, in: D.S-Z. Nr. 15, Schaulen, den 28. Oktober 1919, p. 1.

23. “Nochmals die Schaulener Vorgeange Ende Sep-tember”, in: D. S-Z. Nr 21 (203) p. 4 (paskut. straipsnis).

24. Ališauskas o.c. p. 356 ir 358-359.

25. “Deutsches Theater in Schaulen. Dir. Max Tobien”. D.S.-Z. Nr 21.

26. D.S-Z. Nr 2, Sonnabend, den 11. Oktober 1919. p. 2.

27. D. S-Z. Nr. 6, den 17. Okt.; Nr. 7, den 18. Okt. 1919.

28. “Litauen und Lettland, habt acht! in: D. S-Z. Nr. 4, Mittw., den 15. Okt. 1919, p. 1.

29. “Graf v. d. Goltz ueber die Vorgaenge im Baltikum, in D.S-Z. Nr. 10, Mittwoch, den 22. Okt. 1919, p. 2.

30. “Gegenriff der russischer Westarmee in Kurland”, D. S-Z. Nr. 183 (1), Donnerstag, den 9. Oct. 1919, p. 1.

31. “Gewaltige Fortschritte Koltshaks in Sibirien”, in: D.S-Z., Nr 184 (2), Sonnabend, den 11. Okt. 1919, p. 1.

32. “Denikin marschert auf Moskau”, in: D. S-Z. Nr. 185 (5), Donnerstag, den 16. Octob. 1919, P. 1.

33. “Grosser Erfolg vor Petersburg”, in: D.S-Z. Nr. 188 (6) Freitag, den 17. Okt. 1919, p. 1; “Vor der Befreiung Peters-burgs. Kronstadt und Zarskoje-Ssjelo genommen, Petersburg kapituliert”, in: D. S-Z. Nr. 191(9), Donnerstag, den 21. Okt. 1919, p. 1.

34. Vokietijos kanclerio Bauerio atsišaukimas: “Die Reichs-regierung an die Truppen im Baltikum. Soldaten!”, in: D.S-Z. Nr. 190(8) Sonntag, den 19. Oktob. 1919, p. 1.

35. D.S-Z. Nr. 10 (192) 22. Okt. 1919, p. 2.

36. “Englische Intriguen in Litauen”, D.S-Z. Nr. 10 (192), 22. Okt. 1919, p. 1.

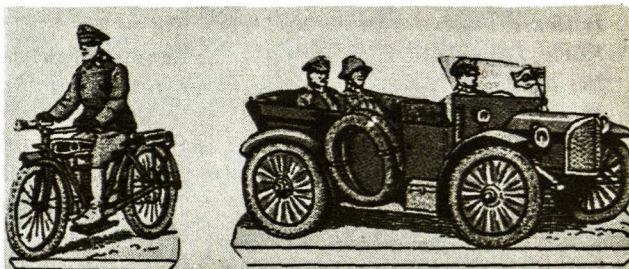
37. “Graf von der Goltz an das Freikorps von Diebitsch”, in: D.S.—Z. Nr. 192 (10), Mittwoch d. 22. Okt. 1919, p. 1.

38. “Die englischen Machenschaften in Litauen. Der Bericht ueber den deutsch-litauischen Zusammenstoss suedlich Schau-len”, in: D.S-Z. Nr. 194 (12), Freitag, den 24. Okt. 1919, p. 1.

39. o.c. p. 372.

(nukelta į 205 psl.)

Karpinys 5: Freikorpo ryšininkas ir štabas (Visi karpiniai iš autoriaus rinkinio)

KUNIGAIKŠTIS IR JO KOVOS

LENGVENIS

(Iš "Eiliuotosios Livonijos kronikos", eil. 2705 - 3120)

II

LENGVENIO NELAISVĖ

Ir Dievas juos apdovanojo—
Juos apšvietė dvasia šventoji,
Ir pas magistrą jie išvyko,
O šis maloniai juos sutiko.
Jie savo reikalą išdėstė
Ir prašė juos apšviesti
Naujo tikėjimo šviesa.
Juos noris Mindaugas, esą,
Iš žemės jų pačių išstremti,
Tad jie norėtų čia gyventi.
"To prašome dėl Dievo jūs,
Mes gerbsime jo įsakus.
Ir turim mes taip pat šeimas,
Palikom tėviškėje jas;
Atvyks ir dar daugiau draugų,
Tai būtų mums tikrai smagu,
Jei juos sutiktumėt globoti:
Mes esam pasiryžę stoti
Už jus ir už krikščionis,
Ir nusimint turės pagonyš.
Kad mes aplankome čia jus".
Magistras tarė: "Kaip draugus
Jus sveikinu gera valia
Ir patikėta man galia
Jums duosiu turto ir garbės,
Ir tiems, kurie dar atskubės,
Kurie, kaip sakot, atkeliausią;
Jūs pasirinkot kas geriausia".
Ir sakė jam tada tie broliai:
"Sugrįžti turim mes namolei;
Jei, Dievui davus, ką laimėsime,
Pranešti tuoj ir jums galėsime.
Ir mes dėkojam jums širdingai,
Kad priėmėt taip maloningai,

Garbus magistre, mums padėjęs
Mūs rūpesčiuos kaip patarėjas.
Ir jeigu tik gyvi išliksim,
Mes jums visad skolingi liksim.
Dabar, užmezgę šitą ryšį,
Į savo tėviškę mes grįšim
Su jās geruoju sprendimu".
Ir tuoj patraukė link namų.

* * *

Ir vos tik jie namo parvyko,
Draugus ir gimines sutiko
Su ta žinia ir jau sumanę
Nelaisvėn pasigauti Lengvenį,
Tą išdiduolį surakinti.
Bet taipgi čia turiu priminti,
Kaip rizikavo tie trys broliai,
Lengvenį pasigauti puolę
Į jo paties žemes,
Kol siuntė jiems sėkmės
Pats Dievas, jog taip priartėjo,
Kad patys jį matyt galėjo;
Dėl to jie džiaugėsi labai
Ir taipgi nedelsė ilgai:
Jie tą momentą nužiūrėjo,
Kai be šarvų žirge sėdėjo
Lengvenis, kaip jį buvo radę.
Dabar užmiršk kas buvęs, vade!
Ir Milgerutis dar suspėjo
Sušukti broliams kas reikėjo:
"Ei, virvę neškite greičiau,
Surišime jį kuo tvirčiau,
Dabar jau bus jis mūsų valioj".
Lengvenis taip prarado savo galią,

Ir visa tai tą valandą įvyko,
Kai jis tenai belaisviu liko.
Ir jam tai buvo ne juokai;
Sugavusiam — ačiū labai.
Dabar Lengvenis tiek gudrus,
Kiek mato, kad jau neišsprūs
Ant nugaros sudėtos rankos.
Tai buvo skausmas jam nemenkas.
Ir kai tai visa atsitiko
Ir suimtas Lengvenis liko,
Jį tuoj į Milgeručio sritį
Visi jie nutarė varyti
Nedelsdami ir kuo veikiau.
O Ducė tarė jiems tuojau:
"Čia niekas pasilikti negali,
Visi tur pildyt mano valią,
Iš čia išvykti paskubėję".
Atsakė jam jo artimieji,
Supratę, kad jo reik klausyt:
"Mes norim iškeliaut visi".
Ir taip kelionėn išskubėję,
Arkliams užkirst nepagailėjo.
Taip dieną naktį jie keliavo
Ir niekas poilsio negavo.
Su moterim ir su vaikais,
Su jaučiais, guvuliais kitais,
Su viskuo, ką tiktai turėjo,
Taip link Ašradės* jie skubėjo.
Graziam miške pasiganyt
Sustojo vilkstinė šauni.

*Ašradė (orig. Asschraten) vokiečių ordino pilis Livonijoje (latv. Aizkraukle).

* * *

Palikę žmones girioje,
 Tuoj pas magistrą jojo jie
 Ten patarimo vėl maldavo
 Ir sakė: "Pone, Dievas davė
 Mums įkaitą, kurį pas jus
 Palikti norim, mus pačius
 Priimti meldžiame globon
 Su mūs vaikais ir mūs žmonom".
 "Sakykit, karžygiai šaunieji,
 Sava drąsa pasižymėję,
 Koksai gi įkaitas tas bus?"
 Ir jie atsakė jam: "Pas jus
 Jau netoliese atgabėnę
 Mes turim surištą Lengvenį".
 Magistras tarė: "Aš tikrai
 Džiaugčiaus, jei klotųs taip gerai.
 Jei jūs mums visą pagoniją,
 Vadus bent, būtumėt galėję
 Atvest surišę, juos įveikę.
 O broliai jums pagelbės veikiai,
 Kad būt teisybė priteista,
 Tad ir kalba mūs paprasta.
 Dėl patarimo, kurio klausiat,
 Tai jokite iš čia greičiausiai
 Ir atgabenkit vyrą tą,
 Kurs buvo jums tikra bėda,
 Kurs puldinėjo jus ne sykį;
 Mus gero norinčiais laikykit,
 Mūs brolius čia visus,
 Užtikrinančius jus,
 Kad būsime mes jums draugingi
 Ir liksime visad dėkingi
 Už tai, kas drąsiai padaryta,
 Išsprendžiant reikalą jums šitą".
 Tada, magistrui padėkoję,
 Jie su džiaugsmu išjojo
 Ir leidosi iš ten risčia
 Ašradės linkui kuo greičiau,

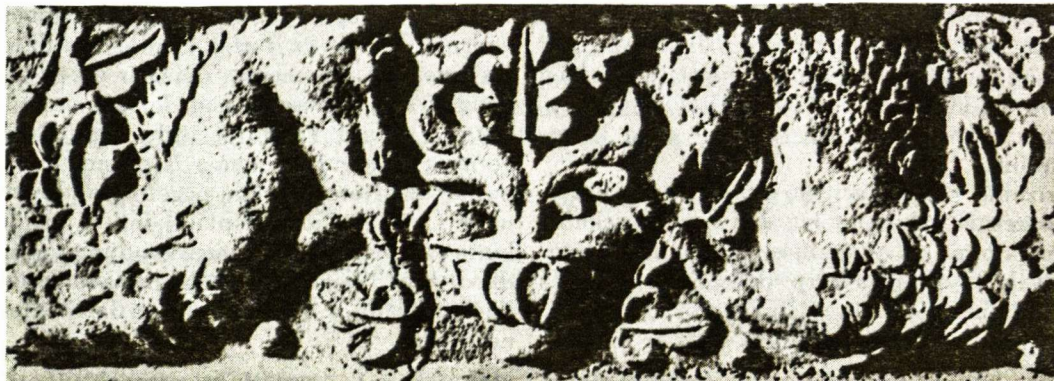
Minėton girion, kurioje
 Savus palikę buvo jie.
 Surado greit visus tenai,
 Prižiūrimus nepeiktinai,
 Kaip kad palikę buvo juos.
 Neskundė Dievui padėkos
 Ir džiaugės tuo, kad padaryta,
 Per visą naktį lig pat ryto.
 Ir kai prašvisti jau pradėjo
 Ir vėl nauja diena artėjo,
 Jie tuoj Lengvenį surakintą
 Pasiėmė, kad nudangintų
 Į pačią Rygą kaip matai.
 Magistras gi, kaip paprastai,
 Juos priėmė gana maloniai
 Ir džiugino didžia malone,
 Pasveikinęs ten juos draugingai,
 Po to raštu jis juos dosningai
 Žeme, žmonėm apdovanojo.
 Kai kas vėliau tai sužinojo.
 Ir jie magistrui atgabėnę
 Nelaisvėn įdavė Lengvenį.
 Magistras džiaugės tuo labai.

* * *

Ir prieš pagonis greit jisai
 Į žygį rengė Lietuvon,
 Sutraukęs daug jėgų kovon.
 Iš Talino karaliaus vyrai,
 Kur reiks žygiuoti greit patyrę,
 Gan draugiškai tuoj prisistatė;
 Ir kai magistras juos pamatė,
 Mieli jam buvo tie svečiai,
 Juos priėmė jis nuoširdžiai.
 Ir latviai, kaip visad, žygiavo,
 Taip pat ir lybiai nevelavo;
 O Ducė ir kartu jo broliai
 Ištikimybę rodė uoliai,
 Kurios tiktai bėdoj reikėjo.
 Kiekvienas pasišvėst mokėjo,
 Ir kur reikėjo tik drąsos,

Širdis jos, rodės, nestokos.
 Karius rikiuot užbaigus sykį,
 Magistras tuoj pradėjo žygį.
 Žygiavo ir nauji krikščionys,
 Pažinę savo kraštą, žmones;
 Tai tie, kurie čionai atvyko
 Ir jau dabar krikščionim liko
 Kartu su savo artimaisiais,
 Nūnai krikščionim pilnateisiais.
 Ir jau už Dauguvos išėjus,
 Kiekvienas vėliavos nešėjas
 Akylai būriui vadovavo,
 Kuris nurodymus ir gavo.
 Pelkynai ir pikti miškai —
 Tas visas kraštas ten toksai,
 Ir upė ne viena pikta
 Ten juos privargino tada.
 Galop išiveržė toli,
 Žalos pridarę pakely.
 Kai kas patyrė negerovę:
 Kas nepabėgo, tą nukovė.
 Krašte daug nuostolio pridarė.
 Gineika į Lengvenio dvarą
 Įvirto su didžiu būriu,
 Sulaukęs ir visų karių.
 Pralaidę naktį, prisigrobė
 Išsivežimui jie daug lobio.
 O kitą rytą sau linksmi
 Į Rygą leidos grįždami.
 Ariergardas ir sparnai
 Abu dengti nepeiktinai.
 Lietuviams puolus juos tada,
 Grėsmė ta buvo atmušta.
 Ką gi galiu dar pasakyti?
 Tenai Lengvenio brolis krito,
 Į pelkes metėsi kiti,
 Žirgai jiems buvo atimti.
 Taip nesėkmė juos ten ištiko.

Vertė: A. TYRUOLIS
 (Bus daugiau)

L A I D O T U V Ė S A T L A N T E

BR. KRISTOPAITIS

Mokomoji keturių stiebų barka "Olivenbank" (burlaiviai, kurių priešakiniai stiebai yra su rejomis - skersiniais, o paskutinis be jų, vadinami barkomis) stovėjo Port Linkoln, Australijoje, kur baigė pasikrauti kviečių. Joje likę tik šeši lietuviai kadetai (du pabėgo Naujojoje Zelandijoje) su viltimi žiūrėjo į greitą grįžimą į senąją Europą. Nežavėjo jų Australijoje vasaros žieduose praleistos Kalėdos. Jų mintys skriejo ten, kur tamsiame dangaus skliaute, tarp nesuskaitomų milijardų žvaigždžių sūkinėjosi Grigo Ratai, kur žemai, baltose tunikose įsisiautę eglynai, kur platus laukai sniege baltuoja. Ten išsiilgusius vilioja žiemos kalėdinių švenčių nuotaikos, bet ne čia prakaite ir karštyje išgyventos.

Įgula ruošė burlavį tolimai kelionei. Europiečiai norėjo greičiau grįžti į pasiilgtą tėvynę, o naujai priimtieji keturi australai puoselėjo viltis pamatyti iš kur jų tėvai ir seneliai buvo kilę. Jie norėjo savo akimis pamatyti balto sniego purumą ir stiklinio ledo tvirtumą. Kiekvienas savaip mintyse išgyvendamas būsimą kelionę ir jos užbaigą, atlikinėjo pavestas pareigas.

Nemaloniausia būdavo tūnoti didžiulių inkarų grandinių dėžėje, kur reikėdavo, purvais apneštam, tvarkingai guldyti grandines eilėmis viena ant kitos, kad paleidžiant inkarą neįvyktų susipainiojimų. Įpareigotas jūreivis nesmagiai leidosi į inkarinę dėžę. Išlipęs iš dėžės gerokai apdrabsytas purvais, su džiaugsmu stebėjo vilkiką tempiantį burlavį į atvirus vandenį. Dalis įgulos, it bezdžionės, raitėsi stiebuose paleidinėdami bures.

Pastebėjęs vėją įsijungus į bures, kapitonas įsako vilkikui atsipalaiduoti nuo burlavio. Sušnaro vėjas burėse, įsipareigodamas stumti laivą tūkstančius jūrmilių plačiaisiais vandenynais iki jo paskirties. Vilkikas atsisveikina trimis ilgais garsais, kurie aidu atsiliepia krantuose ir palinkėjęs gero vėjo, pasuka atgal į Port Linkoln uostą. Virš laivo, viena po kitos, skleidžiasi baltosios burės. Šmaikštus vakaris, it baltą gulbę, gena laivą rytų kryptimi.

Horizonte palengva nyko krantai, tik vienas kitas aukštesnis pakilimas lyg dar siuntė paskutinį atsiveikinimą iš Australijos, bet ir tie iš lėto dingo. Likęs vienišas tarp dangaus ir jūros, burlavis skubėjo pietiniu Pacifiku rytų kryptimi į nežinomą rytuį. Priešakyje laukė ilgas ir tolimas

kelias. Iš Australijos į pietinę Irlandiją bus virš 14,000 jūrmilių. Ar jūrų valdovas Neptūnas laims laivą ir įgulos norą laimingai pasiekti Europą? Trumpai atsikvėpus Irlandijos Queenstowno uoste reikės paimti paštą, pasipildyti šviežio maisto ir gauti orderį kuriame uoste iškrauti kviečius. Kitą dieną vėl tęsti kelionę pagal orderio nurodymus. Ilgame kelyje įgula išgyvens daug šiurpių audrų, laivas kovos iš paskutiniųjų, kad išliktų paviršiuje. Kitos išseities nėra.

Išplaukus į atvirą jūrą, ir denyje baigus tvarkyti daugybę įvairaus ilgio ir storio virvių, pirmasis šturmanas sušaukęs visą įgulą paskirstė pamainomis. Besidalinant jūreiviais, tarp pirmojo ir antrojo šturmano kartais vyksta ginčai. Kiekvienas nori pasiimti mėgiamus vyrus. Vyrų gi, patekę pas žmoniškesnę šturmaną, džiaugiasi, o jei pas kitą, tai raukosi. Išbūti 4 mėnesius ar daugiau nemėgiamoj pamainoj veikia erzinančiai, kartais įvyksta ir įvairių susikirtimų. Pamainas paskirsčius, laisvieji eina poilsio. Budintiems dar vis atsiranda denyje įvairių reikalų. Šturmanas siuntinėja pavienius į stiebus, kad išlygintų virves, vienas perdaug įtemptas, kitas per liuosas. Budinčiojo šturmano svarbiausia pareiga sekti laivo ir vėjo santikį. Keičiantis vėjo kryptim, jis šaukia vyrus kreipti bures, kad pilnai išnaudojus jo varomąją jėgą.

Dienos metu budintieji, kurie neužimti navigacija, tvarko laivo ūkį. Paprastai, laivo ūkio ir priežiūros darbai, oro sąlygoms leidžiant, prasideda 7 val. ryto. Iš ryto matuojamas laivo dugnas. Radus ten vandens, kas labai retai pasitaiko, du vyrai su rankine pompa jį pašalina. Pora vyrų pumpuoja geriamą vandenį ir aprūpina juo virtuvę ir kitas patalpas ir esant reikalui, gyvenamas patalpas papildoma anglimis. Jungams pavedama išviečių ir, turint kaulių, kaulidžių švares priežiūrą. Plaunamas denis ir po to seka pusryčiai. Valgyklos savaitiniai dežurai po valgio pasilieka vienai valandai indų plauti. Taupant geriamą vandenį, semiama iš okeano ir virtuvėje pašildoma. Neturint jokių pagelbinių plovimo priemonių yra ne juokai išplauti indus jūriniu druskinu vandeniu. Tačiau nusiskundimų dežurai gaudavo retai. Pavalgius, vyrai būdavo paskirstomi laivo priežiūros darbams, kurių laive niekuomet netrūksta.

Be virtuvės personalo turėjome dar laivo dailidę ir burių siuvėją. Jei kuriam pavyko įtikti kapitonui, tas būdavo skiriamas siuvėjo padėjėju, tai pastovus švarus darbas. Svarbi buvo lempų priežiūra ir valymo tarnyba. Tam darbui skirdavo tvarkingą ir sąžiningą vyrą. Mat, elektros neturėjome ir visos patalpos buvo apšviečiamos žibalu. Lempoms buvo atskira patalpa, vadinama lempinė. Svarbiausia buvo pozicinių lempų priežiūra. Didieji burlaiviai teturėjo tik tris pozicines lempas: dvi šonines, žalią ir raudoną ir vieną užpakalyje — baltą. Jos būdavo ypatingai prižiūrimos ir valomos. Priešakyje budintieji jūreiviai pasikeisdami kas valandą, atvykę raportuodavo šturmanui: "Priekyje viskas tvarkoj, lempos šviečia gerai!" Retkarčiais, tačiau, viena iš jų iškrečia staigmeną, ima ir aprūksta ir sulaiiko šviesą.

Dažnai pasitaiko, kai pavėluotai pastebėjęs burlaivį, jį įplaukia garlais. Kur vandenyse mažas judėjimas, tai didelio pavojaus nėra, tačiau patekus tarp didesnio laivų judėjimo visa įgula budriai stebi aplinką. Paminėsiu vieną iš daugelio atvejų. Laikomas vienu iš didžiausių burlaivių, "Preussen", buvo statytas 1902 m. Jis buvo 135 m ilgio ir turėjo 43 bures, kurių bendras plotas buvo 5600 kvadratinų metrų. Jis galėjo paimti 8000 tonų krovinį. Tas laivas buvo atlikęs daug gražių ir pelningų kelionių. 1910 m. Hamburge pasikrovęs 5000 to. cemento ir kitų gabalinių prekių, lapkričio 5 dieną laivas išplaukė jūron. Vėjas buvo aprikęs, bet matomumas buvo blogas, todėl buvo duodami miglos signalai (ranka sukamu aparatu). Apie vidunaktį buvo pastebėtos garlavio stiebų baltos šviesos ir šoninė raudona. Nors burlaivis "Preussen" siuntė miglos signalus be paliovos, palaikęs susisiekimą tarp Newhaveno, Anglijoje ir Dieppe, Prancūzijoje, garlais "Brighton" įplaukė į burlaivį ir jį smarkiai sužalojo. Jūrų vilkikai bandė burlaivį gelbėti, tempdami jį į Doverį, tačiau tuo metu kilusi smarki audra išmetė jį į krantą. Burlaivyje pakrautas cementas, gavęs jūros vandens, visas pavirto į ištisinį cementinį bloką.

Pacifikio vakarais vėjas šnarėjo mūsų "Oliven-

bank" baltose burėse. Protarpiais, it pavargęs, jis ieškojo poilsio, tačiau, netrukus vėl smarkiai šoktelėjęs nešė burlaivį rytų kryptimi, ir kuo toliau į rytus, tuo stipriau jis laivą glamonėjo skubėdamas dar vieną žmogaus tvarinį patiekti Cape Horno raganų džiaugsmui. Jūreiviai vis daugiau ir geriau įgusdami į audrų nuotaikas, dėl mažesnių nesijaudino. Protarpiais kur nors susibūrę minėjo smagiai praleistą laiką kengūrų žemėje.

Visuose kontinentuose jaunystė peržydi kartu su pavasario žiedais. Gėlės ir vėl žydės, bet jaunystė — ne. Jūreiviai Australijoje praleido keleta mėnesių. Tai dabar, ypač tie, lakios vaizduotės, sugeba pasakojimais apie savo meilės nuotykius pajavairinti nuobodžiai slenkantį jūroje gyvenimą. Klausėmės neįtikėtinai smagių išgyvenimų. Kiti pasakojo, kai pasivaišinę daugiau negu reikia skaniu ir stipriu Australijos alumi, turėjo aiškintis su tvarkos saugotojais, ar kai neišsprendę ginčo su garlavio "Rose Mary" vyrais išbandė savo susikaupusią energiją ir kaip tie garlaviniai išbėgiojo lyg viščiukai. Prisiminė dar ir tai, kaip keturi jūreiviai, su australais susitarę, nusprendė tyliai palikti laivą. Slapta, savųjų tarpe varžytynėse išleido savo jūreivišką aprangą ir kita. Vėliau, visi rinkosi į saliuoną atsiveikinti su savo likimo draugais. Atsitiktinai į tą patį saliuoną užėjęs laivo kapitonas su savo adjutantais prie tolimesnio stalo vaišinosi ir nesuprato kokia proga čia susirinko jo jūrininkai. Suprato tik pirmadienio rytą, kai denyje trūko keturių jūreivių. Kapitonas stovėjo tiltelyje ir krapštėsi pražilusią, jūros druskos išplautą plikę. Kelioms dienoms susilaukė išplaukęs. Kreipėsi į policiją gaudyti bėglius, bet viskas buvo veltui. Prieš išplaukiant į laivą įlipo keturi australai, kuriems teko mokėti dideles algas, o be to apmokėti jiems grįžimą iš Europos keleiviniu laivu.

Vis sunkiau ir sunkiau "Olivenbank" stumiasi tarp pikty bangų. Atskubėjęs aršus vėjo gūsis protarpiais paleidžia pavargusią burę gabalais jūromis. It balandžiai skrieja jie į miglotas tolimas. Šturmano raginami jūreiviai tempia iš sandėlio atsarginę burę ir vargsta sušalusiomis, atgrubusiomis rankomis keldami ją į apledėjusį stiebą.

(Išnašos. Atkelta iš 201 psl.)

40. Georg von Rauch: Geschichte der baltischen Staaten. Stuttgart 1970, p. 67-68.

41. Ališauskas o.c. p. 377-382.

42. "Oberstleutenant v. Diebitsch an sein Freikorps", in: D.S-Z. Nr. 13 (195), Schaulen, Sonnabend d. 25. Okt. 1919, p. 1-2.

43. "Ergebnis der deutsch-litauischen Verhandlungen", in: D. S-Z. Nr. 21 (203) Schaulen, Mittwoch, d. 5. November

1919, p. 1; plg. Bienhold o.c. p. 228-229.

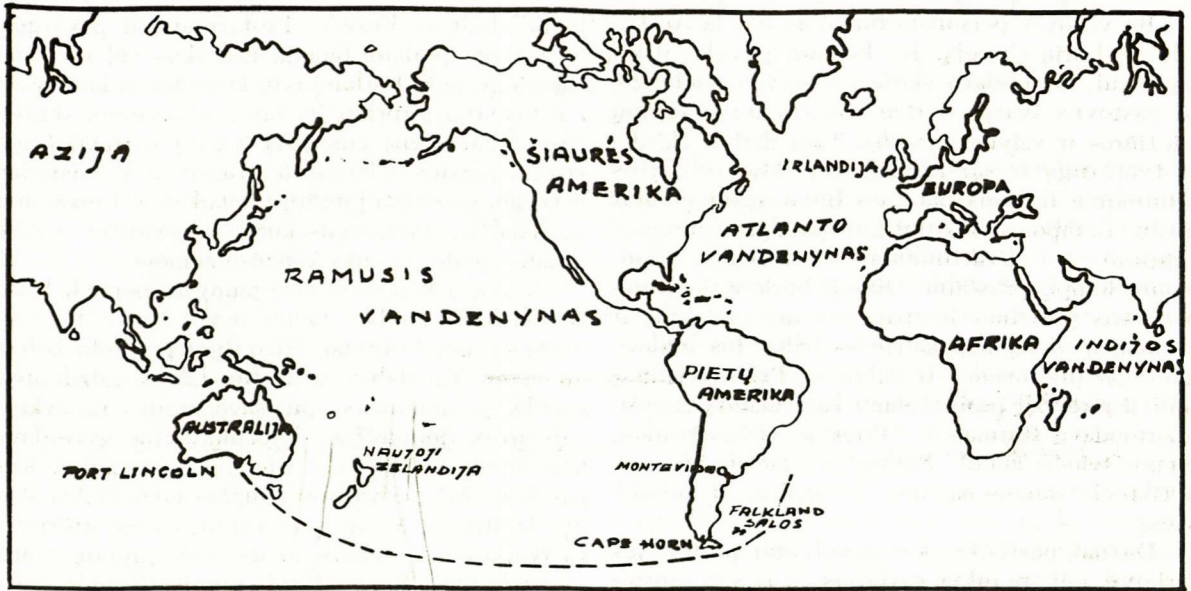
44. "Der Inhalt der Verhandlungen mit Litauen", in: D. S-Z. Nr. 21 (203) 5 Nov. 1919, p. 1.

45. "An unsere Kameraden!" ten pat.

46. Bienhold o.c. p. 330.

47. Ališauskas o.c. p. 390.

48. Heinz W.: "Abtransport", in: D. S-Z. Nr. 21 (203) 5. Nov. 1919, p. 2.

Brūkšneliais pažymėta "Olivenbank" kelionė iš Australijos Irlandijos link

Kiek būna vargo ir įtampos kol burė pasiekia savo skirtą vietą. Ramiam orui esant netrukty nei pusvalandžio ją įkelti, o dabar dirbama virš poros valandų. Bangos svaido ir varto laivą. Krinant lietus ar sniegas šaltame ore ledu poliruoja stiebus ir virves. Savo pareigas jūreiviai atlieka su didžiausiu atsargumu. Maža klaida, mažas slystelėjimas gali būti likiminis.

Po truputį beartėjant prie Cape Horno didžiulės bangos be paliovos vertėsi į laivą. Įvirte, jos dažnai visą tarnybos pamainą padengia po savim. Tačiau, netrukus iš vandens masės ima kilti pavienės, po visą dieną išbarstytų vyrų galvos. Vieni išlenda su šypsena, kiti gerokai apdaužyti, ar net sužaloti, piktosios bangos gerokai pavaišinti. Diena iš dienos denis yra po vandeniu, kajutės privarytos vandens. Gulus lovon poilsio, bangų vartomas laivas bando tave ištempti iš jos. Besivartant laivui į šalis denyje esantis vanduo skubiai virsta iš vieno laivo šono į kitą, o jo brolis, kajutėn įsibrovęs atsiliepia tuo pačiu.

Apsipratus, audros kakofonija veikia į išvargusių kūną migdančiai, ir nors trumpam nugrimzti sapnų pasaulin, kur mėlynas dangus, pučia švelnūs zefyrai, ar tėviškės laukuose viliojančiai šypsosi mėlynos rugiagėlės.

Cape Horno artumoje esant, įtužęs vandenynas dieną naktį stengiasi įtraukti laivą į savo tamsiasias gilumas, kad didingojo Cape Horno papėdėje daugiau nebepasirodytų. Tačiau, visgi, 46-tąją dieną nuo išplaukimo, dažniausia pralei-

dę audrose, išvydome debesų vualyje slypintį Cape Horną. Su džiaugsmu lenkėme galvas jam laiminant mūsų žingsnius per Atlantą. Nors dar daug neramių ir šlapių dienų išgyvenome, tačiau jautėme malonų jausmą žengdami į MŪSŲ VANDENYNĄ. Dar turėjome kairėje praplaukti Ugnies Žemę ir pakilus aukščiau, dešinėje — Falklando salas, kurių greičiausiai, nematysime. (Kai 1952 m. birželio 25 d. J. A. Valstybių galingas lėktuvnėšis "Oriskany", negalėdamas perplaukti Panamos kanalu į Atlantą, praplaukė pro Cape Horną, tai tam jo žygiui paminėti buvo pašto išleistas specialus vokas, tuo tarpu burlaiviai, kovodami su aršiais vėjais, laimingai ar savo pražūčiai tyliai keliaudavo Cape Horno sritimi).

Orui pradėjus po truputį gerėti, vadovybė susirūpino burlaivio valymu ir gražinimu. Atplaukus į Europą visi stebės, gal ir atvykęs pats savininkas, kaip gerai laivas yra užlaikomas. Dabar gi, po daugybės išgyventų audrų, laivas atrodė lyg iš vanago nagų išsprukusi, apšepusi višta. Reikėjo atnaujinti dalį nusidėvėjusio takelažo, kai kurias stiebų dalis — degutuoti, patikrinti plieno lynus ir virves. Ypač reikėjo žiūrėti kojines pakopas, kurios nusidėvėjusios lipant į stiebą nekartą trūksta. Reikėjo peržiūrėti plieninius lynus ant kurių jūreiviai, pilvais į rėjas atsirėmę stovi, kai rankomis laisvai tvarko bures, jas suima, ar paleidę perduoda vėjui. Laivo korpo ir pastatų sienų rūdys yra nudaužomas ir dažomas. Denio lentų tarpai vietomis špakliuojami ir visas denis degu-

tuojamas. Laivo užpakalyje, virš kapitono patalpų yra komandos tiltelis. Papylę ant jo causticinę sodą, suklupe jūreiviai plytomis trina — zulina seną ir nusinešiojusį laką.

Tai nemėgiamiausias ir nespirtus darbas. Visą savaitę trunka valyti tą didelį plotą, kuris vėliau būna lakuojamas. Paprastai, įplaukiant į uostą, laivas jau esti šventišškai pasipuošęs ir kapitono pasididžiavimui, akiai mielas pažiūrėti.

1927 m. liepos 11 dieną, gražų saulėtą rytą, kaip ir kitomis dienomis, vieni triūsė denyje, kiti įpratusiai karstėsi stiebuose, atlikdami savo pareigas. Beribiai mėlynieji horizontai džiugino kiekvieno akį. Artimiausias mums Montevideo krantas buvo apie 500 jūrmilių į vakarus. Palankaus vėjo genami skridome Atlantū. Įsigilinus į darbus, jūreiviams skubiai bėgo laikas ir — jaunystė, deja negrįžtamai, it pavasario vandenys.

Laivo varpas protarpiais savo dūžiais skaičiavo mums valandinį laiką. Nuskambėjęs 6 kartus varpas skelbė įgulai 10tą valandą ryto. Saulė duosniai žarstė Atlantū šilumą. Rami tyla gaubė aplinką, artėjo pietų metas. Staiga, kaž kas, it ryšulys dusliai žnegtelėjo iš viršaus. Arčiau buvęs jūreivis nesavu balsu suklykė: “Tyleris krito!” ir daugiau negalėjo nė žodžio ištarti, tik drebėjo lyg stabo ištiktas.

Subėgę jūreiviai pamatė visų mėgiamą 18 metų jaunuolį, australą Tylerį, iškritusį iš stiebo ir kraujuose gulinti. Jo galva pataikė į geležinį polį, kiaušas buvo perskilęs ir smegenys ištiškę. Apimti siaubo, visi stovėjo tylūs ir stebėjo tą šiurpų įvykį, tik vėjas stiebuose liūdnei šnarėjo, jūromis skelbdamas mirties angelo žinią. Įvykį, pradedant kapitonu, visa laivo įgula sunkiai išgyveno.

Pagaliaus, kapitonas liepė trim vyrams mirusį gražiai apiplauti; paimti burių audeklo ir pridėjus retežio galą, įvyniojus lavoną apsiūti. Buvo paskelbta gedulo diena, visi darbai nutilo, išskyrus navigacinius.

Paruoštas mirusiojo kūnas buvo padėtas ant lentos ir patuštintoj patalpoj paliktas per naktį. Sekančią dieną, 9 val. ryto buvo laidojamas. Paprastai, tokiuose laivuose kaip šis, būna perskaitomos maldos ir vyrai padeda lentą su lavonu ant borto. Kilstelėjus lentos galą į viršų lavonas nučiuožia į vandenyną. Tačiau, kapitonas pasakė: “Taip nedarysime. Kiek galint pagerbkime velionį”.

Pergrupavus bures, laivas sustojo. Ties viršutiniame denyje esančia gelbėjimo valtimi kapitonas liepė pastatyti dvi dėzes. Lenta su lavonu buvo padėta ant dėžių. Išskyrus vairuotoją ir budintį šturmaną, visa įgula susirinko atsisveikinti su velioniu. Kapitonas švediškai, trumpai ir jautriai kalbėjo apie mirusįjį. Paėmęs evangelikų - liuteronų maldų knygą atskaitė maldas, o visi, kiek mokėdami bei pajėgdami liūdnei giedojo už mirusiojo vėlę.

Atlikus tas laidojimo apeigas, buvo liepta atjungti nuo gelbėjimo valties abiejų galų blokus ir nuleidus į apačią, prijungti prie lentos. Lenta su lavonu blokais palengva buvo pakelta į viršų ir pasukus už borto, iš lengvo buvo nuleista į vandenyno paviršių. Visi susikauptė. Ne vienam gaili ašara nuriedėjo skruostu, stebint kai Tyleris, gražiausiame savo jaunystės amžiuje, nuslydo nuo lentos į vandenyno tamsiąsias gelmes. Nesuklups prie jo antkapio jo motina, nei artimieji, jis liko vienišas vandenyno gelmėse, kol angelui pašaukus, kelsis paskutiniam žmonijos teismui.

STASYS SLIŽYS

IŠKLAUSYKI LIETUVOS

*Kur sidabriniai ežerai,
Kur beržynėliai ir šilai,
Ten, kur mūs dirvos ir laukai
Ir praminti tėvų takai . . .*

*Tu, iš padangių mėlynų,
Nuskaidrink viltį tų žmonių,
Kurie ramybėj ir taikoj
Nori gyventi Lietuvoj.*

*Žemės kampilį prie Baltijos
Tu mums paskyrei nuo pat pradžios.
Laisvę žadėjai tu visom:
Ir didelėm ir mažom tautom.*

*Išklausyki Lietuvos,
Kuri šaukiasi globos,
Kuri ieško tik tiesos
Ir šventos taikos!*

Rusų - bolševikų siautėjimas Suvieko dvaro apylinkėje

(Atsiminimų pluoštelis iš Nepriklausomybės kovų laikotarpio)

PETRAS SĖLIS

Prasidėjus I Pasauliniam karui, daug lietuvių, pasitraukė į Rusijos gilumą. Jie tikėjosi, kad karas neužsitęs ir galės greitai sugrįžti į savo tėviškes. Bet išėjo kitaip. Karas užsitęsė. Įsigalėjus Rusijoje bolševikams, pasireiškus netvarkai, badui ir terorui, visi lietuviai, išskyrus vieną kitą, stengėsi kaip galima greičiau, sugrįžti į Lietuvą, nors Lietuvoje dar tebebuvo vokiečiai.

Į Lietuvą sugrįžome 1918 m. rudenį. Tuo metu te turėjau apie aštuonerius metus. Nors daug metų praėjo nuo tų laikų, bet vienas kitas įvykis pasiliko atmintyje ligi šių dienų, ypatingai iš rusų bolševikų okupacijos laikų. Apsigyvenome, kai grįžome iš Rusijos, motinos tėviškėje pas jos brolių Cibulinės kaime, Imbrado valsčiuje, penkiolika kilometrų nuo Zarasų miesto. Nors Cibulinės kaime neilgai gyvenome, bet iš tų laikų paliko daug prisiminimų.

REVOLIUCINIAI KOMITETAI

1919 m. sausio mėn., pasitraukus vokiečiams, visą Zarasų apskritį užėmė rusai-bolševikai. Visi kaimo gyventojai susirūpino. Apie bolševikus tuomet jokio supratimo neturėjau. Tik vėliau, kai prie jų teko pagyventi kelis mėnesius, pamačiau kas jie yra. Vietos gyventojai, kurie prijautė sovietų santvarkai, jų tarpe ir Petras Cibulskis, gyvenęs pas savo tėvus Cibulynėje, tik ką su mumis grįžęs iš Rusijos, tuojuo Suvieko dvare įsteigė revoliucinį komitetą, kurio, neva tikslas — rūpintis vietos gyventojų gerove, palaikyti tvarką, bei kovoti su dizinterijos epidemija, kuri siautė ne tik Suvieko apylinkėje, bet ir visame Zarasų apskrity. Nors to komiteto tikslai buvo gražūs ir kilnūs, bet juos jis visai nevykdė. Tai buvo, kaip įprasta bolševikams, padaryta propagandiniai sumetimais. Tvarka kurios taip buvo reikalinga, iširo. Prasidėjo suėmimai, plėšikavimai, žudynės, badas ir ėmė dar labiau plisti įvairios ligos, teroras. Kai kuriuose kaimuose paliko tik pusė visų gyventojų, nes mediciniškos pagalbos visai nebuvo. Bado šmėkla kiekvienam žiūrėjo į akis. Moterys, kurios buvo stipresnės, norėdamos nuo bado apsiginti, eidavo per frontą į lietuvių kariuomenės užimtas sritis nusipirkti duonos, miltų ar kitokių maisto produktų, nes ten

ūkininkai buvo turtingesni ir mažiau nukentėję nuo rusų-bolševikų kariuomenės dalinių. Eidavo ir mano motina su teta. Jos padarydavo per dieną apie 30 ar daugiau kilometrų. Tai buvo ne tik varginga, bet ir pvojinga kelionė, nes rusai-bolševikai, sugavę, ne tik atimdavo produktus, bet dar suimdavo ir tardydavo, ar jos kartais nebuvo šnipės. O tokių suėmimų buvo gana daug. Mano motinai tos kelionės pasisekdavo. Nors po tokių kelionių būdavo labai išvargusi, bet būdavo laiminga, nes mums, vaikams, parnešdavo duonos kepalėlių ir kitų produktų. Mes tuomet irgi būdavome laimingi, nes sočiau galėdavome pavalgyti, kitaip sakant, alkį nuvaryti, kuris buvo mūsų kasdieninis svečias.

Žmonės gyveno baimėje, nes kiekvieną minutę galėjo būti suimti, apiplėšti ar pasodinti į kalėjimą. Zarasų kalėjimas buvo perpildytas nekaltų žmonių. Žmonės suiminėjo ne tik revoliucinis komitetas, bet ir Zarasų apskr. darbininkų ir mažžemių valstiečių atstovų tarybos pirmininkas Jonas Gruodis, kilęs iš Antazavės valsčiaus, ir politinis komisaras Jakevičius. Nors vokiečių okupacijos metu viešpatavo keiksmažodžių ir bizūno "teisė", bet tokio teroro, kaip bolševikų metu vis tik nebuvo.

Ne tik rusų-bolševikų kariai plėšikavo, bet ir Suvieko revoliucinis komitetas. Jis atimdavo iš ūkininkų ne tik grūdus, bet taip pat arklius, karves ir kitus gyvulius. Ypatingai jie ištuštindavo dvarų aruodus. Po tokių rekvizijų, kurios įvykdavo dažnai, kai kurie ūkininkai palikdavo visai be grūdų, arklių ir karvių.

DUONOS RIEKUTĖ

Suvieko revoliucinį komitetą sudarė, išskyrus vieną kitą, žemos moralės asmenys. Jie žiūrėjo tik savo reikalų — pasiplėšikauti ir įtikti bolševikams. Jie visus ūkininkus, kurie turėjo valaką ar daugiau žemės apšaukė "buržujais". Kad juos sužlugdytų apdėjo pyliavomis, kurias surinkdavo vietos milicija, padedant kumečiams ar jų simpatikams. Sekvestruotus grūdus jie žadėjo išdalinti neturtingiems žmonėms, bet tų grūdų niekas negavo, nes patys tarp savęs pasidalijo, išvogė ar juodojoj rinkoje pardavė, visą kaltę suvarsdami ant "buržujų", kurie, neva susidėję su "baltaisiais" (baltaisiais vadi-

no lietuvių karius) išvogė. Suvieko revoliucinis komitetas vietoj grūdų davė neturtingų tėvų vaikams po duonos riekutę, tik grynai propagandos sumetimais. Į tų laimingųjų skaičių įėjo keli vaikai ir iš Cibulinės kaimo, jų tarpe ir šio straipsnio autorius. Paskirtą dieną nuėjome į Suvieko dvarą, kuris nuo Cibulinės kaimo buvo apie pusantro kilometro. Tą dieną, kaip prisimenu, pūtė nepaprastai stiprus vėjas, kad mes vos tegalėjome paeiti. Į Suvieko dvarą tą dieną susirinko neperdaugiausia vaikų. Mums visiems atėjusiems išdalijo po duonos riekutę. Visi vaikai tuojau duoną suvalgė, bet aš, nors ir buvau alkanas, parsinešiau į namus ir pasidalinau su broliuku, kuris už mane buvo beveik dviem metais jaunesnis. Tą duonos trupinėlių nebūčiau keitęs, jei kas būtų ir pasiūlęs, net už jokie dydžio aukso gabalą.

RUSŲ BOLŠEVIKŲ PLĖŠIKAVIMAS

Ūkininkai visą laiką gyveno baimės apimti. Juos kas dieną aplankydavo išalkę, kaip žiemos metu vilkai, bolševikų kariai, ieškodami maisto. Ūkininkai maisto produktus slėpdavo klojimuose po šiaudais, bei kitose vietose. Už surastą maistą, bolševikai nemokėdavo, bet dar iškoliodavo. Kai kurie iš jų negavę maisto išeidavo sau, o kiti ieškodavo ne tik namuose, bet ir kituose pastatuose. Bet, jų tarpe, reikia pasakyti, buvo ir gerų žmonių. Vieną kartą į Cibulinės kaimą atėjo švariai apsirengęs ir gražios išvaizdos bolševikų karys. Tuo metu, kai jis įėjo į kiemą, ant rastų, kurie buvo sudėti prie tvarto, sėdėjo mano motina, teta ir dėdienė, kurios lopė suplėšytus drabužius. Jis mandagiai pasisveikino ir paprašė, ar negalėtų jam parduoti duonos ir kitų maisto produktų. Sumokėsiąs tiek, kiek už tuos produktus norėtų. Dėdienė, ūkio savininkė, buvo labai nustebinta, kad pirmas kareivis, kuris paprašė maisto parduoti, o ne pats, kaip kiti, savavališkai ieškodavo. Nors pinigų jai nereikėjo, nes jie buvo visai beverčiai, pagailo to kareivėlio ir jam pardavė kepalą duonos ir vieną sūrį. Jis buvo nepaprastai dėkingas ir laimingas. Atsilyginęs už gautas gėrybes, atsėdo ant rasto prie jų ir, žodis po žodžio, užsimezgė kalba. Jis pasisakė, kad Maskvoje gyvenanti jo žmona ir sūnus, kurių likimo nežinąs, ar jie yra gyvi ar mirę, nes laiškų iš jų negaunąs. Kalbėjo atvirai ir nuoširdžiai, bolševikų santvarkai nepritariaš. Visoje Rusijoje esąs badas ir siaučia teroras. Kalėjimai perpildyti. Visa Rusija, kaip jis išsireiškė, yra kalėjimas. Valdo ne rusai, bet kitataučiai, kurie gyvena pertekę, o mes turime dėl jų kovoti ir gulditi už įvestą jų santvarką savo galvas. Nors caro laikais nebuvo pilnos laisvės, bet žmonės gyveno

neblogai: buvo pavalgę ir neturėjo tos baimės, kuri dabar supo visą Rusijos kraštą. Caro laikais jis buvęs mokytojas ir mokytojavęs vienoje Maskvos gimnazijoje. Į bolševikų armiją buvo mobilizuotas. Norėjęs pereiti į lietuvių pusę ir pasiduoti į nelaisvę, bet pabijojęs, kad nenukentėtų, jei dar yra gyva, jo šeima. Jam dėdienė nusiskundė, kad bolševikų kariai ateina į kaimą ir atima maisto produktus, gyvulius ir terorizuoja nekaltus žmones, o jų raiteliai savo nuvarytus nuo kojų arklius pakeičia į geresnius. Jis pasakė, kad jie taip daro savavališkai. Plėšikauti jiems yra uždrausta. Maistą turi pirkti, nes kiekvienas gauna maistpinigius. Jei jie ateina rekvizuoti maistą, tai turi parodyti kariuomenės vadovybės leidimą.

Po kelių dienų į kaimą atėjo bolševikų karių būrys. Jie pasiskirstė mažais būreliais ir pradėjo ieškoti pas ūkininkus maisto produktų. Į dėdienės namą, kuriame ir mes gyvenome, atėjo keletas karių ir pareikalavo, kad jiems duotų duonos, kiaušinių, mėsos ir kitų produktų, kitaip jie darysią kratą. Dėdienė jiems pasakė, kad ji nieko neturi, nes viską paėmė prieš juos buvę kariai. Jie nepatikėjo ir pradėjo ieškoti. Tuomet visos moterys — dėdienė, teta ir mano motina — pareikalavo kariuomenės vadovybės leidimo, kad jie turi teisę daryti kratą ir atiminėti maisto produktus. To leidimo jie neturėjo. Labai supyko ir pradėjo, kaip rusams įprasta, kolytis paskutiniaisiais žodžiais. Jos visos trys, kai jie norėjo įeiti į kamara, pastojo kelią. Nuo kamaros durų jie šaukdami ir keikdami jas nustumė. Prsidėjo didelis šauksmas ne tik moterų ir kareivių, bet ir mes vaikai įsikibę į motinų sijonus, šaukėme, kiek tik mūsų gerklės išnešė (buvome šeši vaikai). Kiti kareiviai, pakilus triukšmui, tuojau išėjo, o pasiliko tik du, kurie pradėjo ieškoti maisto produktų. Jie apžiūrėjo visus pakampus. Surado tik maišelį ruginų miltų ir tarp dviejų suolų kampe nedidelę puodynę varškės, kuri priklausė mano motinai. Miltus paėmė, o varškę su pirštais ėmė iš puodynėlės ir ją valgė. Daug varškės, besukubėdami ją valgyti, išdrabstė ant grindų, ir dar ištepė savo milines, o puodynėlę numetė ant grindų ir sudaužė į gabalėlius. Miltus pasiėmė ir keikdamiesi įšėjo į kiemą. Kieme, užgirdę triukšmą, stovėjo atbėgę kaimynai iš artimesnių sodybų. Kareivių kieme jau nebebuvo. Agota Cibulskienė, mano motinos motina, 92-metų senutė, kai tie kareiviai iš kiemo įėjo į kelią, pasivijo tą kareivį, kuris nešė miltus, jam nematant priartėjo prie jo ir ištraukė iš jo rankų maišelį su miltais. Kareivis labai supyko, bet jos nesivijo į kiemą. Kitas kareivis, kuris irgi ieškojo maisto, palikęs draugą ir norėdamas, matyt, atsikeršyti,

užtaisė šautuvą ir taikėsi nušauti ožką, kuri nepertoliausiai ganėsi, bet jį atbėgę kaimynai atkalbėjo.

ŽVALGAI

Nors kovos tarp lietuvių ir rusų bolševikų dalinių laikinai sustodavo, bet susišaudymai įvykdavo beveik kiekvieną dieną. Kai kada ir patrankos "pasikalbėdavo". Jų sviediniai dažnai lėkdavo virš Cibulinės kaimo. Kaimo gyventojai iš pradžių la-

bai bijodavo, bet vėliau apsirato ir visai nekreipdavo dėmesio, o mes, vaikai, jautėme net savotišką malonumą, sėdami sviedinio garsą ir visai nepagalvodavome, kad tie sviediniai neša žmonėms mirtį ar didelius nuostolius.

Lietuvių kariai į Cibulinės kaimą, neateidavo. Visi kaimo gyventojai lietuvių laukė, nes bolševikų plėšikavimai ir teroras visiems įkyrėjo. Vieną dieną visų taip ilgai lauktas troškimas išsipildė. Lietu-

1. O melsvi Zarasų ežerėliai,
lūs kaip mėlynos ilgesio gėlės...

vių kariuomenės žvalgai pasirodė Cibulinės kaime. Iš viso jų buvo penki kariai. Jie susitiko Cibulinės laukuose su rusų-bolševikų raiteliais, kurių buvo septyni. Tarp jų įvyko stiprus susišaudymas. Aš tuo metu su draugais žaidžiau pievelėje netoli tos vietos, kur įvyko susišaudymas. Kai žvalgai susitiko ir tarp jų prasidėjo kautynės, rusų-bolševikų žvalgų arkliai, paleisti per kautynes, įbėgo į kaimą. Ūkininkai nežinojo ar tie arkliai yra rusų-bolševikų ar lietuvių. Juos tuojau pririšo prie tvorų. Dar kovoms nepasibaigus į kaimą atbėgo vienas bolševikų karys ir surinkęs visus arklius, padedant ūkininkui Kaziui Stašui, nuvedė Suvieko link (K. Stašys buvo priverstas, nes jam nepaklausius, galėjo jį nušauti). Po keletos minučių, nustojus šaudyti, į kaimą atėjo ir kiti bolševikų žvalgai. Kai sužinojo, kad jų karys arklius paėmė ir nuvedė Suvieko link, Cibulinės kaimą paliko ir nuėjo ta kryptimi, į kurią pusę buvo nuvesti jų arkliai. K. Stašys po valandos sugrįžo į namus. Jis pasakė, kad tie bolševikų kariai buvo ne rusai, bet latviai.

Bolševikų žvalgams išėjus iš kaimo ir dingus miškelyje, tarp banguojančių rugių, pasirodė lietuvių kariai, kurie išsisklaidę artinosi į kaimą. Visi kaimo gyventojai juos sutiko su dideliu džiaugsmu. Senesnės moterys, kai pamatė lietuvių žvalgus, iš džiaugsmo net verkė. Jie buvo sušilę. Jų veidai buvo nudėgę saule ir per juos tekėjo prakaitas. Kai kurie iš jų, kai įėjo į kaimą, paprašė atsigerti, nes buvo labai ištroškę. Moterys tuojai jiems atnešė šalto pieno, tik ką iš šulinio ištraukto, o mergaitės ir darželio gėlių, kurias prisegė prišvarkų. Atsigėrę ir, padėkoję už malonų priėmimą, su pakilia nuotaika jie paliko kaimą ir nuėjo ta kryptimi, kur nuėjo bolševikai. Mes vaikai, išlydėjome juos iš kaimo ir sekėme savo žvilgsniais kol jie dingo vėl tarp banguojančių rugių.

SUVIEKO KAIMO SUDEGINIMAS

Rusų bolševikų daliniai buvo įsistiprinę Suvieko kaime ir dvare, kuris strateginiu atžvilgiu buvo svarbi jiems vieta ir jie ją norėjo išlaikyti. Pirmą kartą Suvieką lietuvių daliniai užėmė 1919 m. birželio mėn. 11 d., bet sekančią dieną, ankstį rytą, vos tik saulutei patekėjus, su dideliais nuostoliais, netikėtai bolševikų užklupti, turėjo pasitraukti. Besitraukiant per Suvieko kaimą, juos dar iš namų apšaudė vietos komunistai. Per kautynes, kaip rašo plk. J. Petraitis savo knygoje „Laisvę Ginant“, labai nukentėjo 4-toji kuopa, vadovaujama karin. Ramanausko, kuri buvo įsistiprinusi netoli Suvieko kaimo aukštumose tarp ežerų ir pelkių. Per kautynes buvo užmušti eiliniai kariai Viktoras Rudzevičius, Matas Gudaitis ir Pranas Kalvaitis. Keletas buvo su-

žeistų ir aštuoni kariai pateko į nelaisvę. Taip pat neteko dviejų kulkosvaidžių, šautuvų, lauko virvės ir kito kariško turto.

Vyko aršios kautynės. Šautuvų ir kulkosvaidžių garsai buvo girdimi apylinkės kaimuose. Gyventojai, kai sužinojo lietuvių karių nesekmes ir jų pasitraukimą, labai išgyveno ir nusiminė, bet vilties nenustojo, nes visi tikėjo, kad bolševikai, spaudžiami lietuvių kariuomenės dalinių, anksčiau ar vėliau turės apleistį šį kraštą.

Po dviejų savaičių Suvieko kaimas ir dvaras vėl buvo užimtas lietuvių dalinių. Lietuvių kariai, kuriems teko skaudžiai nukentėti birželio 12 d., prisiminę suviekiškių apšaudymą jiems traukiantis pro kaimą, pareikalavo, kad išduotu nusikaltėlius, kurie į juos šaudė. Jei neišduosią, tai nukentės visas kaimas. Sunku pasakyti, ar visi Suvieko gyventojai žinojo, kas besitraukiančius lietuvius karius apšaudė, nes per kautynes, kurios vyko čia pat prie kaimo, visi slėpėsi, o jei kas ir žinojo, bijojo pasakyti, nes nežinojo kaip ilgai išsilaikys Suvieko lietuviai. Nesuradus kaltininkų, lietuvių kariai pradėjo padeginėti namus. Iš namų nieko neleido išnešti. Greitai visas kaimas paskendo liepsnoje ir dūmuose, kurie aukštai kilo į padangę ir, vėjeliui pučiant, slinko į Čiširio ežero pusę, artėdamas prie Cibulinės kaimo. Kaikurie vyrai, nežinodami gaisro priežasties, bėgo į Suvieką padėti gaisro gesinti, bet po valandėlės grįžo. Kiti tuojau prie namų pastatė didelius kubilus su vandeniu, kibirus ir ilgas kartis, ant kurių vieno galo stipriai pririšo šlapias skepetas, kad užkritus ant stogo kibirkštims, galėtų lengvai jas užgesyti.

Visi Suvieko kaimo trobėsiai, neišskiriant ir dvaro medinio gyvenamo namo, kuriame gyveno dvaro savininkai, sudegė. Vaizdas, kai po gaisro teko matyti, buvo baisus. Žmonės liko kaip stovi, neturėdami kur net prisiglausti. Paliko tik gyvuliai, kurie ganėsi tuo metu laukuose.

Iš viso paliko tik du trobėsiai: vienas buvusiame Suvieko kaime, o kitas dvare, kuriame vokiečių okupacijos metais — 1918 m. lapkričio mėnesį — veikė lietuviška mokykla, kurios vedėjas buvo Lioginas Gaigalas, kilęs iš Lungelių kaimo, Dusetų valsčiaus (mokykla te veikė tik tris savaites. Tą mokyklą teko lankyti ir šio straipsnio autoriui).

Bet ir šį kartą lietuvių dalinys neilgai teišsilaikė Suvieko. Spaudžiamas rusų-bolševikų iš Suvieko pasitraukė ir įsistiprino senosiose pozicijose.

(Bus daugiau)

KARINIAI PRINCIPAI

(Amerikiečių lauko statuto FM-100-1 kai kurie pakeitimai)

B. B.

Modeniame kare pagrindiniu reikalavimu iškyla tinkamas derinių panaudojimas karo meno ir mokslo technologijos formoje, kuri su kiekviena nauja diena kinta, keisdama ir kautynių lauko veidą. Šalia karo meno, tenka lygiagrečiai nagrinėti ir kariškus istorinius atvejus ir juos taikyti esamo laiko aplinkybėms. Gebėjimas visą tai derinti yra daugiau menas negu mokslas, nes kautynių pasekmės negalima iš anksto pritaikyti jokių formulių. Anas derinys reikalingas tiek strateginėje tiek taktinėje apimtyje. Strategijoje esmė glūdi principų pritaikymo planavime, kuris turi atitikti krašto interesus.

Rytojaus kautynių lauke, tačiau, sudėtingų ginklų ir modernių priemonių įtakoje, karys gali atsidurti prieš iki tol negirdėtus, net neįsivaizduotus atvejus, nepasitaikčius nei istorijos bėgyje, nei aptartus tuolaikiniuose rankvedžiuose (literatūroje ar statutuose). To įtakoje amerikiečiai keičia lauko statuto (FM-100-1) eilę skirinių, gi karinėje spaudoje tais klausimais tilpo eilė pasakymų, kurie gali būti įdomūs ir mums.

Ankstyvesnio statuto silpna pusė buvo ta, kad ilgą laiką pagrindinis dėmėsysis buvo kreipiamas taktiniam priemonių ir jėgų pritaikymui kautynių lauke, mažiau priepiant dėmėsio į jų strateginį panaudojimą, kas nūdieninėse aplinkybėse turi jau vienodos svarbos. Amerikiečių karinių doktrinų šaknys paeina iš Napoleono karų ir dviejų teoretikų raštų, tai barono Henri Jomini ir Karl von Clausewitz. Mažiau žinomas H. Jomini — šveicaras generolas, 1804 metais tarnavęs prancūzų armijoje. 1913 m. jis perėjo į rusų tarnybą ir buvo caro adjutantu. 1856 m. grįžo Prancūzijon. Prancūzų kalba jis parašė eilę veikalų karinėm ir politinėm temom. Karl von Clausewitz yra daugiau pažįstamas veikalu "Vom Kriege" (1832 ir prieš I Pas. karą buvo vokiečių karinių doktrinų kūrėjas). Porevoliucinė (1792 m.) idėja buvo kovoti iki laimėjimo, kas privėdė prancūzus prie atsiėmimo okupuotų kraštų, užkariavimo svetimų žemių, tikslu kontroliuoti priešą ir neleisti susidaryti galimybėms priešams vėl įsibrauti Prancūzijon. Tam tikslui Napoleonas išnaudojo gyvąją jėgą, derindamas ją su artilerija, puolant priešą viršijančiomis jėgomis jam nelauktoje vietoje. Jomini parašytus Napoleono naudotus principus amerikiečiai ir pasisavino, nes iki 1873 metų Clausewitzas dar nebuvo išverstas į anglų kalbą, nors Jomini aprašyti interpretavimai Napoleono doktrinų ir buvo silpnesni už Clausewitzo. Be to, Jomini tebesilaikė XVIII šimtmečio karinių tradicijų su doktrina, kad karo laimėjimui yra būtina užimti teritoriją (ne sunaikinti priešą jėgas, kaip yra sakoma šiuo metu). Čia reikia pastebėti, kad rusai šią idėją pabrėžia ypatingai: panaudojant ugnį ir gyvąją jėgą. Jomini išryškino Napoleono idėją, kad laimėjimą galima atsiekti tik puolimu.

1921 metų amerikiečių lauko tarnybos statutas (10-5) kautynių pagrindus nusakė sekančiai:—tikslas,

puolimas, jėgos—masė, atatinamas jėgų panaudojimas (jėgų ekonomijos principas), judėsysis, netikėtumas, apsauga, paprastumas, ryšiai — bendradarbiavimas. Minėti pagrindai išsilaikė iki šių dienų, tik vietoje judėsysis, pakeista į manevras, vietoje bendradarbiavimo — vadovavimo vientisumas.

Derinant krašto karines jėgas su valstybės siekais, karinių jėgų ir valstybės piliečių nusistatymo (apsisprendimo) svarba nuolatos didėja, nes, pagal amerikiečius, piliečių pritarimas kariniams veiksams yra tolygios svarbos kaip ir kiti karinių veiksmų elementai. Šiuo atveju ir karys ir civilis atsiduria vienodoje plotmėje.

Kiek plačiau apstokim prie keletos apžvelgtinų nuostatų. Pirmoje eilėje laikytina tikslas: kiekvienas veiksmas privalo turėti aiškias apybraižas siekiamo tikslo, išplaukiančio iš krašto politinės strategijos, nustatant kokio laipsnio ir kur jėgos naudotinos, siekiant sugniuždyti priešą trukdymus vykdyti nustatytą uždavinį. Neprasminga pradėti karinius veiksmus tol iki ryškiai yra neapibrėžti — nusakyti politiniai siekiai — tikslai. Iš strateginių apybraižų išplaukia taktiniai uždaviniai, kurie tiesioginiai ar netiesioginiai rišami su strateginiais tikslais ir pastarieji — su politiniais. Šis derinys turi būti vadų aiškiai įsisąmonintas, kad galėtų be dvejojimų ir neklaidinančiai perduoti kitiems, iki individualaus kovotojo imtinai, bendrą tikslą — uždavinį. Tuo būdu kiekvienas vadas ir kovotojas visokiose aplinkybėse galės laisvai panaudoti veiksmų iniciatyvą, nenukrypstant nuo bendro tikslo — uždavinio, kas turi pagrindinės reikšmės dažnai kintančiose ir nenumatytose apylostovose kautynių lauke.

Veiksmų iniciatyvos esminė svarba yra tolygi strateginėje ir taktinėje plotmėje, bazuojantis judrumo vienodai, ginantis ir puolant. Iniciatyvos esmė glūdi veiksmų laisvėje, primetant priešui savo nusistatymą (karine, tolygiai ir politine prasme), pasirenkant sau palankias geografines vietas ir veiksmų pobūdį, atatinkamai pritaikant ginkluotą jėgą sau palankia prasme, išnaudojant priešą silpnas vietas, priversti jį reaguoti į susidariusias aplinkybes, bet ne vykdyti užsibrėžtą jo (priešo) planą.

Jėgų telkinys — masė privaloma nukreipti pirminės svarbos vieton (strateginiai ir taktiniai) ir atatinkamai derinant kautynių elementus, ginklų rūšis ir priemones, tokiu išskaičiavimu, kad nepraradus veiksmų iniciatyvos. To išdavoje su mažesnėm jėgom galima laimėti kautynes prieš stipresnį priešą (puolant priešą jo silpnoje vietoje). Pasekmės priklauso taip pat nuo vadų pajėgumo apvaldyti aplinkybes, nuo kovotojų pasirengimo tinkamai išnaudoti priemones ir nuo jų moralinių savybių. Apsunkinimai gali kilti dėl stokos išteklių, gyvos jėgos ir netinkamos kovotojų (ir vadų) moralės. Strateginiam planavime nustatant tikslus yra būtina tūpiai jungti jėgų ekonomiją su apskaičiuota rizika — aiškiai išskirti svarbos eilę, nustatant jėgų kiekį, su tam tikra rizika taupant jėgas antrinėse vietose, neužmirštant judrumo pirmenybių (manevro) ir primetant priešui veikimo pobūdį.

Judrumas — manevras naudojamas trimis matais:

lankstumu, judėsiu ir veiksmų pritaikymu turimose aplinkybėse. Ypatingos svarbos yra greitas prisitaikymas staiga pasikeitusiose, arba nenumatytose aplinkybėse (tas tinka tiek pat ir politikoje). Judrumas strategijoje, ypatingai šiais technologijos laikais, turi lemiamos reikšmės, kadangi yra pakankamai priemonių ir jėgų greitai permesti didesniais atstumais ginkluotus telkinius staigiems veiksams, organizuoti tikimą ir veikiančių jėgų išorinę apsaugą. Judrumo panaudojimas taktiniu atžvilgiu veiksmų teatre pasireiškia lanksčiai išnaudojant turimas priemones ir geografines sąlygas, įsiskverbiant į priešo silpnas vietas, saugant jo veiksmų planą, išnaudojant pasisekimą, tikslu laimėti taktines ir strategines pirmenybes. Visuose skaidiniuose judrumas dažnai yra svarbiau negu ugnies ir judėsio derinys.

Valstybiniai interesai, politikų nugairinti, diktuoja karinius strateginius uždavinius iš kurių išplaukia ir taktiniai tikslai; jų vykdymui yra svarbu tikslus jėgų ir priemonių atatinamas paskirstymas ir joms vadovavimas. Pagal J.A.V.konstituciją, vyriausias krašto ginkluotų jėgų vadas yra valstybės prezidentas jis yra ir valstybės vyriausybės viršininkas (galva). Karinėje srityje, po prezidento seka gynybos organizacija, su gynybos sekretoriumi (civiliu), štabų viršininku ir atskirų ginklų rūšių štabais ir jų viršininkais (jie yra operaciniai), toliau seka ginkluotų jėgų strateginių grupių ir junginių viršininkai su savais štabais, ir pagaliau taktinių vienetų vadai. Visa minėta hierarchija atsakinga už vieningą planavimą, jėgų ir priemonių derinimą ir karinius veiksmus, vykdant nustatytus politinius siekius (pagal doktriną — ginkluotos jėgos yra priemonė siekti krašto politinius tikslus). Iš to išskyla vadų charakterių — asmenybių svarba ir būtinas sklandus ir nuoseklus bendradarbiavimas. Šia proga sunku praeiti nepaminėjus 1944 metų gruodžio mėn. 16 — 20 d. d. amerikiečių 106 divizijos tragiško likimo, Belgijoje, į rytus nuo St. Vith, Snow Eifel aukštumoje, kur dėl strateginių klaidų, vadų asmeniškų savybių, blogo tarpusavio bendradarbiavimo, nerūpestingumo, neaiškumų įsakymuose, 106 amerikiečių divizija, trumpu laiku buvo išvesta iš rikiuotės, nors ir buvo visai pajėgi kautis apsupimo pradžioje (plačiau žiūr. "Death of a Division" by C. Whiting, 1980, Stein & Day Publisher, Scarborough House, Briarcliff Manor, N. Y. 10510).

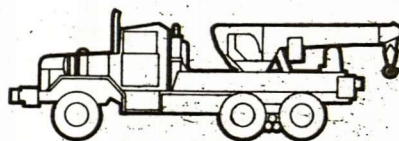
Strateginėje plotmėje krašto saugumas užtikrinamas aktyviom ir pasyviom priemonėm prieš sabotazus, šnipinėjimus, diversijas ir strateginės vertės žinių rinkimą. Prie saugumo užtikrinimo priklauso ir tamprus ryšis tarp krašto visuomenės ir ginkluotų jėgų, taip pat žinios apie priešus, jų pažinimas, politinių ir karinių doktrinų rinkiniai, strateginiai siekiai, ginklavimas, taktika, štabų planavimų detalės ir kt. Taktinėje plotmėje, tikslu apsisaugoti nuo netikėtumų, būtina turėti tinkamą žinių rinkimo sistemą panaudojant ir priešą klaidinančias žinias ar veiksmus, ypatingai svarbu apsisaugoti nuo priešo diversijų, šnipinėjimo, sabotažo ir įvairių klaidinimų taktinio dalinio veikimo srityje.

Netikėtumo esmė yra pulti priešą ten, kur jis puolimo nelaukia, jam nepalankiose sąlygose ir jo silpnesnes

jėgas. Esant moderniom ir plačiai išvystytom sekimo ir susižimojimo priemonėm, strateginį netikėtumą sunku atsiekti, ypatingai tokiuose kraštuose, kuriuose spaudos ir žodžio laisvė nevaržoma, kur yra būtina informuoti visuomenę apie visus vyriausybės planus ir biudžetus. Amerikiečiai viešai skelbia apie judrių strateginių vienetų parengimą su greito transporto priemonėmis, kurie skiriami kariniams veiksams už teritorinių ribų, tačiau amerikiečių interesų vietose. Šalia praktiškos reikšmės tokie pasirengimai turi daug ir psichologinės vertės. Netikėtumas labiau svarbu taktiniuose veiksmuose, nes čia pat, tiesioginiai susiduriama su priešo jėgomis. Dėl mažų atstumų ir taktiniuose veiksmuose susidaro kliūčių atsiekti visišką netikėtumą, tačiau yra didesnė galimybė priešą užklupti netikėtai ten kur jis yra nepasiruošęs atatinamiems veiksams, arba jo reagavimas į netikėtumą būna pavėluotas. Netikėtumui (ypatingai taktiniam) yra labai svarbu greitis (laikas), entuziazmas — veržlumas, panaudojimas nesitikėtų jėgų ir priemonių (ginklų), įvairių apgaulingų veiksmų, taktikos ir metodų kaitaliojimas ir pačių veiksmų apsauga.

Strateginėje ir taktinėje apimtyje direktyvos, planai ir įsakymai, turi būti nesudėtingi, tačiau išsamūs, kad pilietis aukodamas krašto gynybai savo darbą ir kautynių lauke gyvybę, galėtų aiškiai, be jokių dviprasmiškumų suprasti statomus uždavinius ir jų atsiekimo prasmę. Strategijoje paprastumo formos yra lankstesnės negu taktikoje, kur daugiau įtakos turi tradicijos, principai, nors jokia tradicija ar iš anksto nustatytas principas aklaui netaikytinas kautynių lauke turimoms aplinkybėms. Juk niekas iš anksto negali užtikrintai nusakyti veiksmų pasekmės, kuri priklauso nuo daugelio besikeičiančių aplinkybių, nors kai kuriais atvejais, kai kurie nuostatai ir būna pasikartojantys. Tikrumoje, visos valstybės turi veiksmų derinimo tam tikrus principus, kaip pav. derinimo puolimo su gynyba, masės telkimą, netikėtumą, judraus masinio šarvuočių panaudojimo ir kt. Principų pritaikymas kautynių lauke daugumoje jau yra žinomose formose, kurios yra priemonės analizėms ir sprendimų formulavimui (taktinėje ir strateginėje plotmėje). Yra esminiai svarbu, kad praktikuojantys karo meną, principų esmę suprastų ir lanksčiai jais vadovautųsi, pritaikant juos staigiai ir greitai besikeičiančiose aplinkybėse. Kariui svarbu suprasti visų krašto turimų elementų derinimo svarbą, juos derinant su krašto statomais uždaviniais ginkluotoms jėgoms. Politikams privati žinoti, kad krašto pajėgumas priklauso nuo visų krašte esamų elementų ir nepriklausomybės laidas yra ginkluotos jėgos, kaip viena iš veiksmingiausių priemonių.

□

PENKI METAI 1-me PĖST. D.L.K. GEDIMINO PULKE

(P a b a i g a)

STASYS KUZMICKAS KUZĖ

1932 m. liepos mėn. pulko du batalionai ir mokoma kuopa išvyko į poligoną. Pradžioje buvo atliekami pratimai skyriaus sudėtyje — skyrius prieikinėje saugoje, skyrius žvalgyboje, skyrius užtvareje ir pan. Po to vyko būrio ir kuopos pratimai ir galutinai pratimai bataliono ir pulko sudėtyje. Grįžus iš poligono mokoma kuopa stovyklavo Pivonijos stovykloje (prie pulko šaudyklos). Poligonas ir stovykla turėjo daug įtakos į būsimuosius skyrininkus.

Laikas greit bėgo ir nepajutau, kaip įžengėm į 1933 metus. 1932 m. kuopa nustojo ltn. Vinkšnelio, išvykusio į 5 p. pulką jo paties prašymu. 1933 m. kuopa nustojo antro sumanaus karininko kpt. P. Ciūnio.

Be tų dviejų karininkų, man atvykus į pulką ir iki 1934 m. pabaigos, iš pulko išvyko plk. ltn. Plenta, kpt. Povilaitis, ltn. Gudavičius, ltn. Jekleckas, ltn. Antanas Ramanauskas, ltn. Zigmas Šliavas, ltn. Mečys Brazaitis (Brazauskas), ltn. Vincas Statkevičius, j. ltn. Vytautas Narkevičius, Juozas Losevičius, Feliksas Eidimtas, Mečys Ingaunis, Jonas Levinas, Antanas Januškevičius, Balys Šimkonis; j. ltn. Dulinskas mirė. Galėjo būti daugiau, bet nebepreisimenu.

Noriu grįžti prie XII laidos karininkų, kurių viso buvo 67 ir į 1-mą pėst. pulką atvykome 14.

1931 m. būnant poligone, mirė (nusišovė) j. ltn. Edvardas Beinoris. 1931 m. rudenį (o gal 1932 m.) 5-to p. pulko j. ltn. Balys Norvaiša ir j. ltn. Česlovas Panka susiginčijo Karininkų Ramovėje. Ginčui panaudojus pistoletą, abu išėjo į atsargą. 1932 m. du j. leitenantai iš 1-mo p. pulko, Antanas Januškevičius ir Balys Šimkonis buvo paleisti į atsargą. 1933 m. 7-to p. pulko j. ltn. Vincas Bakaitis (ilgų distancijų bėgikas) mirė nuo plaučių uždegimo, dar du XII laidos karininkai, Antanas Oželis ir Antanas Skaržinskas, žuvo lėktuvų avarijoje. Visi XII laidos karininkai skaudžiai išgyveno tuos įvykius, tačiau laikas gydo žaizdas.

Ir taip išbuvus pulke virš dviejų metų, pasijutau tikras to pulko narys ir taip pat galėjau dalyvauti Ukmergės miesto socialiniame gyvenime. Turiau priminti, kad pulko vadovybės santykiai su civiline administracija buvo labai geri, ir štai kodėl: Ukmergės miesto burmistru buvo atsargos pulkini-

ninkas Vladas Rėklaitis, brolis 1-mo p. pulko vado Miko Rėklaičio. Abu broliai glaudžiai bendradarbiavo su apskrities v-ku, Bronium Stasiūnu ir apskrities policijos vadu Januškevičium. Jaun. ltn. Antanas Januškevičius buvo policijos vado brolis. Ukmergės komendantu buvo plk. ltn. Antanas Stapulionis, apskrities šaulių vadas buvo mano brolis kpt. Klemas Kuzmickas. Jau tos pavardės rodo, kad sugyvenimas tarp pulko ir civilių žmonių buvo pakankamai gražus. Dar tenka priminti apskrities anstolį Joną Žagminą. Jis padėdavo karininkams ir puskarininkiams išsinarplioti iš piniginių sunkumų. Tie visi asmenys buvavo karininkų Ramovėje, arba Inteligentų Klube. Neteko girdėti, ar pastebėti jų tarpe trynimosi.

Dabar mėginasi patiekti pulko sudėtį. 1931 m. gegužės mėn. Sudėtis keitėsi ir nuo 1935 m., kaip žinoma, buvo padaryta pakeitimų kariuomenės išdėstyme. Pakeitimai palietė ir 1-mą p. pulką. Daugelis karininkų buvo iškelta į 3-čią p. pulką. Į 1-mo p. pulko sudėtį buvo priskirta artilerijos grupė, kuri stovėjo Ukmergėje.

1-mo pėstininkų D.L. K. Gedimino pulko karininkų sudėtis gegužės mėn. 1931 metais

1. p. pulkas stovėjo Ukmergėje, 3-čias batalionas Vaitkuškio dvare, apie 5 km į pietus nuo Ukmergės.

Pulko Štabas

Pulko vadas plk. ltn. Mikas Rėklaitis,
Pulko vado padėjėjas plk. ltn. Pošiūnas, abu Vyčio Kryžiaus kavalieriai,
Adjutantas ltn. Bronius Karevičius,
Štabo rikiuotės viršila Stelionis.

Pulko ūkio skyrius:

Viršininkas — plk. ltn. Plenta, Vyčio Kryžiaus Kavalierius.
Pulko raštvedys — kpt. Vengianskas.
Iždininkas — kpt. Vaidakavičius,
Maisto-pašaro tiekėjas — ltn. Patalauskas,
ūkio skyriaus viršila — Vadišius.

Mokoma Kuopa:

Kuopos vadas — kpt. Petras Ciūnis.
Vyr. kuopos karininkas — ltn. Povilas Vinkšnelis.
Būrių vadai — j. ltn. Jonas Arnastauskas, j. ltn. Stasys Kuzmickas ir j. ltn. Juozas Puknys.
Kuopos viršilas — Stasys Gipas.
Būrininkai — vyr. psk. Juozas Tumas, j. psk. Pranas Kličius ir vyr. psk. Juozas Nesavas.

Pietūs Gaižiūnų poligone, 1928 m. V. Augustino nuotr.

Batalionai:

I bataliono vadas — mjr. Šlepetys.

1-mos kuopos vadas — kpt. Jonas Levinas.

2-ros kuopos vadas — kpt. Listopadskis.

3-čios kuopos vadas kpt. Jonas Lapinskas.

1-mos sunk. kulk. kp. vadas kpt. Kvedaravičius.

II bataliono vadas — mjr. Šurkus (atkeltas iš 7-to p.p.)

4-tos kuopos vadas — kpt. Adomas Treideris (Vyčio Kr. kavaličius).

5-tos kuopos vadas — kpt. Ambroziejus.

6-tos kuopos vadas — kpt. Ikamas (Vyčio Kr. kavaličius).

2-os sunk. kulk. kp. vadas — kpt. Jodelis.

III bataliono vadas (Vaitkuškyje) — mjr. Asevičius (Vyčio Kr. kavaličius).

7-tos kuopos vadas — kpt. Valiuškis.

8-tos kuopos vadas — kpt. Povilaitis (Vyčio Kr. kavaličius).

9-tos kuopos vadas — kpt. Vytautas Buragas (Vyčio Kr. kavaličius)

3-čios sunk. kulk. kuopos vadas — kpt. Urbonas (Vyčio Kr. kaval.)

Ryšių kuopos vadas — kpt. Antanas Rugys.

Ūkio Kuopos vadas — kpt. Dovydovas.

Sanitarijos Skyrius:

Pulko vyr. gydytojas — plk. ltn. Otto Patas.

Pulko gydytojas — gydytojas Rosenbaumas.

Sanitarijos viršila — virš. Žvirblys

Sanit. vyr. puskarininkis — vyr. psk. Andrikonis.

Ugniagesių komandos viršininkas — nuo 1934 m. ltn. Vincas Šukys.

Muzikantų komandos v-kas — kapelmeisteris Kulikauskas.

Pulko kapelionas — kunigas Keblaitis. Jis buvo ir pulko taupomosios kasos vėdėjas.

Žemiau seka pavardės ltn-tų ir j. ltn-tų. Klaidų išvengimui kokiai kuopai jie priklausė, pažymėsiu kuriuos žinau. Nepažymėti galėjo būti I bataliono sąstate, arba ryšių kuopoje.

Leitenantai:

Benediktas Kaletka. 6-ta kuopa

Gudavičius — 9-ta kuopa.

Vincas Statkevičius — 1-ma sunk. k. kuopa

Antanas Būtėnas

Mikas Šalavėjus

Narbutas

Arturas Drejeris

Kostas Sekleckas

Milkevičius — 8-ta kuopa.
 Antanas Ramanauskas (išvyko iš pulko)
 Zigmas Šliavas
 Mečys Brazaitis
 Vytas Narkevičius — išėjo į atsargą.
 Jonas Eibavičius
 Pranas Aleknavičius

Jaun. Leitenantai:

Pranas Šmaukšta I batalionas.
 Černius — 2 ra sunk. k. kuopa.
 Juozas Lasevičius — I b-nas.
 Ignas Jonikas — I b-nas
 Pranas Totilas — 2-ra sunk. k. kuopa.
 Juozas Zaborskis — 7-ta kuopa.
 Karolis Adamonis — 5-ta kuopa.
 Jonas Arnastauskas — mok. kuopa.
 Stasys Kuzmickas — mok. kuopa.
 Juozas Puknys — mok. kuopa
 Napoleonas Butkevičius — 8-ta kuopa
 Mečys Ingaunis — 2-ra sunk. k. kuopa.

Antanas Januškevičius — I b-nas
 Kazys Petraitis — 6-ta kuopa.
 Vincas Sabieckis — I b-nas.
 Jonas Semaška — 3-čia sunk. k. kuopa.
 Balys Šimkonis — 9-ta kuopa
 Vincas Šukys — I b-nas.

Iš šio sąrašo matyti, kad be kuopos vado, kiekvienoje kuopoje galėjo būti dar du leitenantai. Anot pulko vado, XII laida gerokai sustiprino pulko pajėgumą. Baigiant šią atsiminimų dalį, noriu pasakyti, kad pulko vado įžanginė kalba XII laidos j. leitenantams (lapkričio 3-čią, 1930 m.) turėjo savo pasekmių. Du j. leitenantai dėl stokos drausmės supratimo buvo paleisti į atsargą 1932 m. III bataliono vienas leitenantas, dėl blogo vyresniųjų karininkų traktavimo, buvo paleistas į atsargą. 4-tos kuopos vadas, už apsileidimą tarnyboje, pažemintas užimamoje vietoje ir perkeltas į 9-tą kuopą vyr. kar. pareigoms. Visais šiais atvejais alkoholis buvo jų nelaimė. □

Pirmojo Lietuvos Prezidento Karo Mokyklos XII laida, 1930 Vytauto Didžiojo Metais

Redaguoja —
S. Kaunelienė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREM TIES TRIMITAS

MARIJA SIMS

TĖVYNĖ MOTINA

*Kam nuometą juodą ant kaklo uždėjai,
Ar gedulą švęst ketini?
Piktuosius arus juk kaban palydėjai, —
Ar drasko Tau širdį kiti?*

*Ar gaila vaikų, tų bedalių našlaičių,
Ar meilė jų širdis seki?
Ar šiluma savo jautriosios krūtinės
Jiems gyvastį naują tieki?*

*Širdies Tavo meilė už saulę karštesnė,
O siela — vaiskus žiburys . . .
Valia Tavo jausmo už plieną tvirtesnė, —
Gražios Tu šeimos židinys.*

*O motina mūsų, Tėvyne brangioji!
Tu gedulo rūbais puošies.
Tu skausmą kas dieną širdyje nešioji, —
Kantri, kaip šakelė pušies . . .*

*Mes Tavo vaikai nors bedaliais palikę,
Svajonėmis siekiam Taves,
Klatingą likimą pasauly sutikę —
Viltis tiktai mus parsives . . .*

MOTINOS DIENAI

*Atsimenu Tave seklyčioj baltoj,
Mamyte mano miela!
Aš dar buvau jauna, o tu žilai,
Kaip baltos girių ievos. . .*

*Kaip tu mane guodei ir drąsinai kelionei,
Kaip ašaros žibėjo . . .
Ir žvilgsnis neramus ir liūdesio banga
Tavo veidais nuėjo . . .*

*Atsimenu tave, o buvo taip senai
Kelionėj piligrimų,
Kaip sakėme sudiev . . . o gal jau amžinai!
Išbėlome be grimo . . .*

*Atsimenu tada, atsimenu tikrai,
Taip gerą, rūpestingą . . .
Ir viską pasakyt, kas sukasi minty, —
Man žodžių jau pristinga!*

SENOSIOS LIETUVOS VALSTYBĖS RAŠTINĖS RAŠTO KALBA

JONAS ŠVOBA

III. SLAVŲ RAŠTO KALBA

1. Slavų rašto kalbos pasirinkimas

Iki Vytauto ir Jogailos laikų Lietuvoje, kaip teigiama Lietuvos istorijos vadovėliuose, jokio rašto vidaus reikalams nebuvo, visi dovanojimai ir teismų sprendimai būdavo atliekami žodžiu, arba žymimi kokiais ženklais. Raštas buvo naudojamas tik susižinojimui su užsieniais, arba daromoms sutartims su kitais kraštais.⁵¹ Gi Vytauto ir Jogailos laikais, XIV amžiaus gale, Lietuvai oficialiai priėmus to laiko neišvengiamą katalikybę, teko įeiti į Vakarų Europos pasaulį. Ir pačioje Lietuvoje tuo metu visose gyvenimo srityse, socialiniame, politiniame ir kultūriniame gyvenime, vyko didžiausi pasikeitimai.⁵² O su ateinančia iš Vakarų Europos krikščionyste ir Lietuvoje atsirado nauji rašytiniai aktai, jau senai vartojami Vakarų Europoje. Jau pirmieji dovanojimai bažnyčioms Lietuvoje daromi rašytiniu aktu. Kunigaikščių ištikimybės pasižadėjimai taip pat daromi jau raštu.

Lietuvos aktų srityje tai buvo tikras perversmas. Lietuvai įėjus į to laiko pasaulio pripažintų valstybių tarpą, reikėjo daug daugiau susirašinėjimo su svetimais kraštais, negu buvo anksčiau. Tokiam Lietuvos valstybės išplitusiam susirašinėjimui įvairiais reikalais jau nebebuvo galima pasitenkinti atsitiktinų vienuolių raštininkų pagalba. Lietuvos valdovams reikėjo jau turėti prie savęs visą kadrą nuolatinių raštininkų ir vertėjų, mokančių rašyti ir skaityti įvairiomis to meto rašto kalbomis. Taip susidarė Lietuvos valstybės kanceliarija. Vytautas turėjo raštininkų, kurie rašė lotyniškai, slavų sena bažnytinė rašto kalba, dviem vokiečių kalbomis (viena Prūsų ordino, kita Livonijos vartojama vokiečių kalba), arabiškai ir čekiškai. Nei lenkų, nei lietuvių kalbos jų tarpe nebuvo, nes tuo metu dar ir lenkų kalba nebuvo virtusi rašomąja aktų kalba, nors Lenkija jau gana senai dalyvavo Vakarų Europos valstybių politiniame ir kultūriniame bendravime. O apie aktų rašymą lietuviškai tada dar negalėjo būti kalbos, nes tuo metu, Vakarų Europos supratimu, kalbai tapti rašto kalba reikėjo ilgo laiko. Lenkijoje nuo pirmų aktų vidaus reikalams rašytų lotyniškai, li-

gi pradėjo bent kiek plačiau vartoti aktams lenkų kalbą, tai yra iki XVI amžiaus vidurio, praėjo 400 metų.⁵³

“To laiko pažiūromis ir reikalavimais nebuvo jokio reikalo, kad šnekamoji kalba būtų ta pati, kuria raštininkai rašydavo raštus. Reikėjo tikrai, kad vienas raštininkas suprastų kito raštininko raštą. Pavyzdžiui, jei turime Vytauto rašytą Žemaičių vietininkui Kęsgailai raštą rusiškai (Konst. Jablonskis slavišką raštą vartotą senosios Lietuvos valstybėje visur rašo rusiškai, rusų, rusiškai, ir tai suprantama, nes jo veikalai išleisti dabartinėje okupuotoje Lietuvoje. J. Šv.) ar lotyniškai negalima daryti išvados, kad juodu ir kalbėjosi rusiškai, arba lotyniškai. Aišku, kad jie kalbėjosi lietuviškai. Vytautas įsakė savo raštininkui parašyti tą ir tą Kęsgailai, Kęsgailos raštininkas tą raštą paskaitė ir pasakė Kęsgailai. Aktus rašyti ir skaityti buvo raštininkų darbas”, aiškina Konst. Jablonskis.⁵⁴

Pirmieji rašytiniai aktai Lietuvoje ir vidaus reikalams buvo lotyniški. XIV amžiaus gale, Lietuvai priėmus krikščionybę, atvykdami kunigai atsigabeno ir savo lotyniškų raštininkų, bet jų tepakako bažnytiniam reikalams. Gi visam Lietuvos valstybiniam išplitusiam vidaus susirašinėjimui lotyniškų raštininkų neužteko.⁵⁵ Todėl Lietuvos valstybei teko ieškoti raštininkų ten, kur jų lengviau buvo galima gauti. Lietuvos valstybės valdomose slaviškose srityse buvo vartojamas senas slavų bažnytinis raštas. Tose slaviškose Lietuvai priklausančiose srityse buvo nesunku gauti raštininkų ir jie buvo pigesni. Be to, jie priklausė bendrai Lietuvos valstybei. Tai to meto Lietuvos valdovams ir buvo patogiausia ir gal nuosekliausia pasikviesti slaviško rašto mokovus ir pačios Lietuvos valdovų kanceliarijas raštininkais ir tuo pačiu į Lietuvos kanceliarijas priimti slavišką raštą.

Senoji Lietuvos valstybė išaugusi į imperiją, glūdėjo tarp dviejų kultūrų: rytų bizantiškosios ir vakarų katalikiškosios. Lietuvos valdovai vis rodė palinkimą į katalikišką vakarietišką kultūrą. Jau XIII amžiaus viduryje Lietuvos karalius Min-

daugas priima iš Romos katalikišką krikštą. Lietuvos valdovai Gediminas, Algirdas, Kęstutis XVI amžiuje veda derybas dėl katalikiško krikšto. Gi Vytautas pirmą kartą priima katalikišką krikštą, pabėgęs nuo Jogailos pas kryžiuočių ordiną. XIV amžiaus gale Lietuva galutinai priėmė katalikybę, ir tuo būdu visiškai susirišo su vakarietiška katalikiška kultūra. Bet tuo pačiu metu Lietuvos valdovai į savo kanceliarijas įvedė ne Vakarų Europos kultūros lotynų kalbos raštą, bet rytų bizantinės kultūros seną bažnytinės slavų kalbos raštą. Kodėl taip? To meto Lietuvos valstybei priklausė nemaža slaviškų genčių žemių, kuriose buvo vartojamas senas bažnytinis slavų kalbos raštą. Kodėl taip? To meto Lietuvos valstybei priklausė nemaža slaviškų genčių žemių, kuriose buvo vartojamas senas bažnytinis slavų raštas. Jose buvo lengviau gauti raštininkų, be to, jie priklausė Lietuvos imperijai. Todėl ir atrodo, kad ano meto Lietuvos valdovams ir buvo nuosekliausia ir tiksliausia, neturint dar savo lietuviško rašto, pasikviesti iš Lietuvos imperijai priklausančių salviškų sričių raštininkus ir įvesti ir pačioje Lietuvoje į valdovų raštines seną bažnytinį slavų raštą. To meto Lietuvos valdovas Jogaila už Lenkijos karūną pažadėjo lenkams ne tik apkrikštyti Lietuvą, bet ir pačią Lietuvą su jos bažnyčia rišti su Lenkija. Į tokį Jogailos Lietuvos jungimą su Lenkija, lietuviai žiūrėjo su baime. Tuo metu Lenkijoje rašto aktų kalba vyravo lotyniška. Lietuva įsivesdama į savo raštines slavų kalbos raštą, darėsi skirtinga nors tuo nuo Lenkijos, kurioje buvo lotyniškas raštas. Lietuva, vartodama slavų, ne lotynų raštą, darėsi vienodesnė su kitomis savo imperijos dalimis.

Apie ano meto lietuvišką raštą dr. Jonas Šliūpas rašo: "Vytautas jau seniaus mąstęs apie įgyvendinimą liet. kalbos savo kanceliarijose, bet kunigai atkalbėjo jį nuo gaivinimo eretiškos lietuviškos kalbos".⁵⁶

2. Kas gi buvo ta slavų rašto kalba?

Ta slavų rašto kalba, įvesta į Lietuvos valstybės raštines, mūsų istorijose vadinama gudų kalba: "Veikiai vidaus reikalams įsigalėjo gudų rašto kalba, nes ji jau buvo vartojama Lietuvai tekusiose rusų srityse ir lengviau buvo rasti žmonių ją mokančių. Tačiau ta gudų kalba nebeikalbėjo nė viena slavų tauta," rašoma 1936 m. A. Šapokos redaguotoje Lietuvos Istorijoje.⁵⁷

Čia reikia pastebėti, kad anais laikais lietuvių gudais dar buvo vadinami bendrai slavai. Simanas Daukantas savo Lietuvos Istorijoje dažnai slavus vadina gudais. Sakysime, jis rašo: "...jau

Lietuviai ir Žemaičiai senovėje rubežiuosi su Mozūrais, Lenkais ir kitais Gudais"⁵⁷ Gi rutėnais tuo metu buvo vadinami visi rytiniai slavai.⁵⁷ Tai nei ano laiko lietuvių vadinamų gudų negalima tapadinti su šių laikų gudais ar Gudija, nei rutėnų su šių laikų rusais ar Rusija. Tai buvo atskiros slaviškos gentys.

Dr. Konst. Jablonskis są slavų rašto kalbą vadina tiesiog rusų kalba, bet ir išaiškina, kas gi buvo ta rusų kalba: "Kas gi buvo ta rusiška aktų kalba? Tai visai ne gudų, ne ukrainiečių, ne maskvėnų rusų ir ne kuri kita šnekamoji žmonių kalba, nors kiekvienai jų artima. Kiekvienas, mokėjęs kurią tų kalbų, kad apgraibomis galėjo suprasti rusišką rašto kalbą... Tai nebuvo čia kuri žmonių šnekamoji kalba, bet tik rašto kalba, kilusi iš bulgarų kalbos. Jos santykis, pavyzdžiui, su gudų kalba yra toks, koks buvo tarp rašomosios lotyniškos kalbos ir viduramžių šnekamosios italų kalbos. Todėl neteisinga vadinti tą rašomąją kalbą gudų kalba,"⁵⁸ rašo K. Jablonskis. Lygiai kaip negalima tą seną slavų raštą vadinti gudų raštu, taip pat negalime jį vadinti rusų ar rusišku raštu.

Kas gi buvo tas senasis slavų raštas? Į vakarų ir pietų slavus krikščionybė skverbėsi iš Romos ir Bizantijos. Romos kunigai slaviškuose kraštuose vartojo liturginę slavams nesuprantamą ir visiškai svetimą lotynų kalbą. O taip pat, slaviškų kraštų katalikiškos bažnyčios buvo įtraukiamos į Romai priklausančias vyskupystes ir jungiamos prie vakarų krikščionių bažnyčios, kuri buvo Frankų imperijos įtakoje. Tai vakarietiškai įtakai pasipriešinti ir buvo motyvas senos bažnytinės slavų kalbos į liturgiją įvedimas. Moravijos karalius Rostislavas (846-870) paprašė Bizantijos imperatorių Mykolą (842-867) atsiųsti slaviškai kalbančių pamokslininkų. 863 m. grupė dvasininkų, vadovaujama dviejų brolių graikų kilmės, Konstantino (827-869) ir Metodijaus (825-885), atvyko skelbti krikščionybę slavams slavų kalba. Konstantinas Kirilo vardą gavo tapdamas vienuoliu, ir istorijon jis įėjo Kirilo vardu.⁵⁹

Kirilas ir Metodijus buvo ne tik slavų apaštalai, bet ir slavų raštijos kūrėjai. Jiem priskiriama ir slaviškų raidynų glagolicoš ir kirilicos sudarymas, nors nėra tikra tai, kaip sako Enc. Britanica, bet yra galimybė.⁶⁰ Kirilas ir Metodijus sudarė slavų tautinę bažnyčią su jos raštu ir kalba. Pirmieji krikščioniški tekstai iš lotynų kalbos buvo išversti slaviškai Moravijoje.⁶¹ Antrasis periodas istorijoje senosios bažnytinės slaviškos kalbos išplitimo yra susijęs su literatūriniu aktyvumu Bulgarijos karalystėje (893-1081). Daugelis bulgarų

mokytų žmonių vertė graikų tekstus į slavų kalbą ir rašė kiek originalių darbų.⁶² Bulgarų kalba priklauso pietų slavų grupei ir ji yra seniausia slavų rašto kalba.⁶³

Kirilas ir Metodijus IX šimtmetyje išvertė šventą raštą ir liturgines knygas į bažnytinę slavų kalbą.⁶⁴ Toji bažnytinė slavų rašto kalba buvo ne kas kitas, kaip viena bulgarų kalbos tarmė. IX-XI šimtmetyje ja buvo sukurta turtinga literatūra Bulgarijoje, Moravijoje, Serbijoje ir kituose slaviškuose kraštuose. Ilgą laiką ji buvo literatūrinė slavų rašto kalba ir darė įtakos vėliau besivystančioms atskiroms slavų kalboms. Šiandien ji vadinama senąja bulgarų, arba senąja bažnytinė slavų kalba.⁶⁵ IX amžiaus gale Bulgarijoje į paleoslaviniį raštą įvestas raidynas, vadinamas kirilica. Kadangi šio raidyno rašyba buvo lengvesnė už senesio slavų raidyno, vadinamo glagolica, tai kirilica greitai įsigalėjo paleoslaviniėje ir slavų bažnytinėje literatūroje. Bizantiečių slavų literatūroje iki šiol vartojama kirilica. Tik profaninėje literatūroje kirilica buvo reformuota Rusijos caro Petro I (1672-1725) į taip vadinamą graždanką, graždanskij šrift.⁶⁶

Į Lietuvos raštines XIV amžiaus gale ir buvo įvesta tas senas bažnytinės slavų kalbos raštas su kirilicos raidynu. Ta sena bažnytinė slavų rašto kalba nebuvo nei gudų, nei rusų, nei rutėnų, o buvo kilusi iš senos bulgarų vienos tarmės. Tą seną slavų kalbos raštą, kilusį iš bulgarų vienos tarmės IX - XI amžiuje, galėjo suprasti ir kiti slavai, kad ir apgraibomis. Nors slavų kalbos, besivystančios kiek išsiskyrė viena nuo kitos, bet vis dėl to jų tarpe pasiliko nemažą panašumo. Mokant vieną ar dvi slavų kalbas galima dar ir dabar suprasti ir kitas.⁶⁷

Ta slavų rašto kalba atėjo į Lietuvos valstybės kanceliarijas tik reikalui esant, kaip ir kitos rašto

kalbos — lotynų ir vokiečių. Tas slavų rašto kalbos vartojimas Lietuvos valstybės raštinesė vidaus reikalams nereiškia Lietuvos sugudėjimo ar surusėjimo, Lietuva kaip buvo taip ir pasiliko lietuviška. Visose Lietuvos valstybinėse raštinesė ir teismuose šnekamoji kalba buvo lietuvių kalba.⁶⁸ Kaimyninėje Lenkijoje tuo metu oficialieji raštai buvo rašomi lotyniškai. Lietuvoje, įvedus rašytinį aktą, imta rašyti slavų rašto kalba ir lotyniškai. Ta slavų rašto kalba plačiau pradėta vartoti Lietuvoje ne todėl, kad tą slavų rašto kalbą Lietuvos bajorai būtų mokėję, bet todėl, kad staiga prirėkus didelio kiekio raštininkų, jų lengviausias galima buvo gauti čia pat, slaviškose Lietuvos valstybės žemėse. Tuo metu Lenkijoje aktai buvo rašomi lotyniškai, niekas nesako, kad Lenkijos bajorija tuo metu būtų suromanėjusi ar kaip kitaip nutautusi. Platus slaviško rašto vartojimas oficialiuose raštuose Lietuvoje negali rodyti, kad Lietuvos bajorija, kurios reikalais daugiausia tie raštai buvo rašomi ne pačių bajorų, bet profesionalų raštininkų, būtų kalbėjusi ta kalba arba bent būtų mokėjusi slaviško rašto kalbą, arba šnekamąją gudišką ar ukrainietišką kalbą.⁶⁹

Dar noriu pabrėžti, kad tą seną slavų kalbos raštą, vartotą senosios Lietuvos valstybės raštinesė, negalime vadinti nei gudų, nei rutėnų, nei rusų, tik galime vadinti slavų sena bažnytinė rašto kalba.

3. Slaviškų aktų sulietuvėjimas

Ta slavų rašto aktų kalba atėjo Lietuvon, kaip ir kiekviena kita aktų rašomoji kalba, su savo įprastomis aktų formomis, labai trumpomis, primityviomis. Gi Lietuvoje, ir aktų kalba, ir forma, prisitaikė prie naujų vietos sąlygų. Iš pradžių raštininkai buvo žmonės, kurių gimtoji kalba buvo ukrainietiška, arba gudiška. XV amžiaus gale tarp

Lietuvos Metrikos antrosios teismo reikalų knygos atsklanda

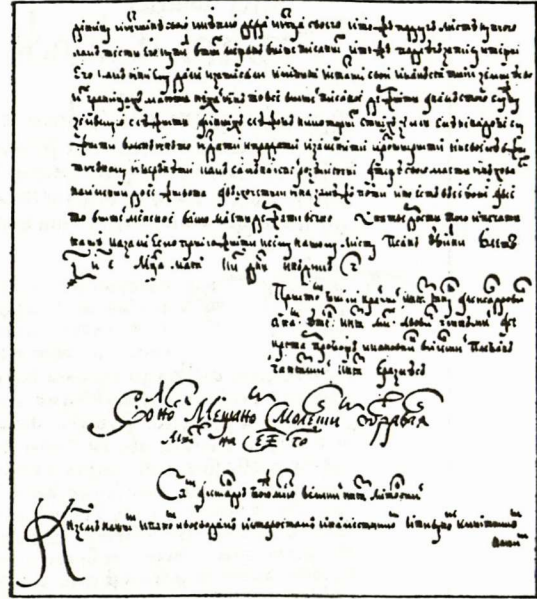

raštininkų jau randasi daugiau ir lietuvių, o XVI amžiuje tikroje Lietuvoje slavai raštininkai išnyko, nes to slaviško rašto jau pramoko patys lietuviai, vietiniai žmonės. Jie pakeitė ir pačią rašto kalbą, įtraukė į ją daug lietuviško elemento. Tuose Lietuvos slaviškuose aktuose randama keli šimtai lietuviškų žodžių.⁷⁰ Be to, Lietuvos raštininkai tuos slavų raštininkų atsineštinius, trumpučius, konspektinius aktų formularius išplėtė, pritaikė vietos sąlygoms, įvesdami į juos ir lietuviškų žodžių. „Pavyzdžiui, trumputis, vos kelių eilučių Vytauto laikų žmonių dovanojimo bajorui raštas turėjo maždaug tokią formulę: Nuo didžiojo Lietuvos kunigaikščio Vytauto, Žemaičių vietininkui Kęsgailai. Davėme Medininkų bajorui Normantui žmones Kareiką ir Jundilą. Rašytas Trakuose. Ir viskas. Toks pat dovanojimo XVI amžiuje jau rašomas dideliame komplikuoame rašte, kuriame išdėstomos ir dovanojimo sąlygos, ir apdovanotojo bajoro santykiai su pavestais jam žmonėmis. Šitas aktas yra išaugęs čia pat Lietuvoje, visos klauzulės yra susidariusios iš tikrojo Lietuvos socialinio ir teisinio gyvenimo sąlygų. XVI amžiuje Lietuvos rusiškas (slaviškas J. Šv.) aktas jau visiškai skiriasi ir kalba ir forma, ir turiniu nuo to pat laikų Maskvos akto, taip pat išaugusio tokio pat primityvaus rusiškojo akto, iš kurio išaugo ir Lietuvos aktas. Taigi Lietuvos rusiškas (tai yra slaviškas. J. Šv.) aktas, kad ir turėdamas šiojių tokių ankstyvesnę pagrindą, yra vietinis produktas”,⁷¹ aiškina Konst. Jablonskis.

Pradėjus Lenkijoje XVI amžiaus viduryje rašyti aktus lenkiškai, greitai lenkiškų aktų atsirado ir Lietuvoje. Charakteringa tai, kad visi vartoti slaviškuose aktuose lietuviški žodžiai perėjo į Lietuvos lenkiškai rašytus aktus. Lenkiški aktai Lietuvoje perėmė visas Lietuvos aktų formules, visą jų evoliucijos bagažą.⁷²

Rytų slavų rašto plėtojimosi XV-XVIII amžiuje nustatoma šie kursyvo, arba greitraščio stiliai: šiaurės Rusijos, arba Maskvos, pietvakarių, arba Kievo, ir vakarų, arba Vilniaus. Šį pastarąjį galima vadinti ir slavų lietuviškuoju stiliumi, nes juo buvo rašomos istorinės Lietuvos valstybės rytinėse srityse ir pačioje etnografinėje Lietuvoje. Šio stiliaus galima nustatyti dvi ypatybes: kalba gerokai skiriasi nuo Maskvinės, o pats stilius, ypačiai savo inicialais ir ornamentais, yra susidaręs Vakarų Europos tiesioginėje įtakoje. Krinta į akį puošnūs inicialai ir kiti ornamentai gėlių motyvais.⁷³

Taip kad viskas rodo, kad tas slaviškas raštas Lietuvos valstybės kanceliarijose sulietuvėjo, tai buvo ne gudų, ne rutėnų ar rusų, tik senas slavų

Lietuvos Metrikos penktosios užrašymų knygos 103 lapas

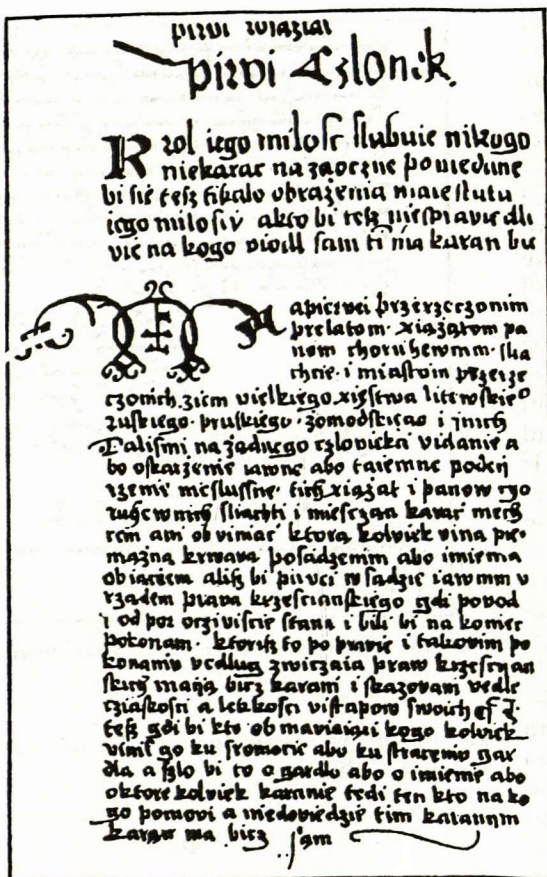
kalbos raštas, prisitaikęs prie Lietuvos to laiko sąlygų ir sulietuvėjęs.

IV

LIETUVIŲ KALBOS PAVARTOJIMAS OFICIALIUOSE RAŠTUOSE

Nors senosios Lietuvos valstybės raštinėse buvo vartojamos lotynų, slavų, sena raštų kalba ir XVII amžiaus gale įsigalėjo lenkų kalbos raštas, bet nebuvo galima išvengti ir lietuvių kalbos rašto. Pirmoje eilėje, valstybinėse įstaigose Lietuvoje šnekamoji kalba buvo lietuvių kalba. Lietuvoje buvo kalbama lietuviškai. Lietuviai kitų kalbų nemokėjo, todėl ir valstybinėse įstaigose turėjo būti kalbama lietuviškai, ir taip turėjo būti panaudotas ir lietuvių kalba raštas. Lietuvos teismų bylose yra užsilikusių lietuviškų priesaikų tekstų, surašytų lietuviškai. Tokių lietuviškų priesaikos tekstų yra suradęs Konstantinas Jablonskis Upytės ir Ukmergės teismų bylose šešis. Jų negausumą jis aiškina taip: „Priesaikų tekstai teismų knygose retai tebuvo įrašomi, dažniausiai tepasitenkinta nurodymu, kad buvo priesaika iš teismo duotos formulės (rota), todėl taip mažai tėra surasta lietuviškų priesaikų tekstų.”⁷⁴

(Bus daugiau)

Lietuvos Statuto (1529) Ališavos nuorašas

IŠNAŠOS.

1. L.E. tomas XXIV, psl. 526.
2. Konst. Jablonskis. *Istr. ir jos šalt.* psl. 222.
3. L.E. XVI t. pus. 459.
4. L.E. XVII t. pusl. 498 ir Zenonas Ivinskis. *Lietuvos Istorija*, psl. 174-176.
5. L.E. t. psl. 459.
6. *Gedimino Laiškai* psl. 23.
7. Ten pat psl. 21.
8. Ten pat psl. 23.
- Ten pat psl. 29.
10. Ten pat psl. 37.
11. Ten pat psl. 47.
12. Ten pat psl. 51.
13. Ten pat psl. 65.
14. Ten pat psl. 167.
15. Ten pat psl. 175.
16. Ten pat psl. 187.
17. Ten pat psl. 59.
18. Ten pat psl. 75.

19. Ten pat psl. 85.
20. Ten pat psl. 87.
21. Ten pat psl. 91.
22. Ten pat psl. 113.
23. Ten pat psl. 117.
24. Ten pat psl. 21.
25. Ten pat psl. 23.
26. Ten pat psl. 29.
27. Ten pat psl. 37.
- 27a. Ten pat psl. 47.
28. Ten pat psl. 51.
29. Ten pat psl. 59.
30. Ten pat psl. 85.
31. Ten pat psl. 91.
32. Ten pat psl. 117.
33. Ten pat psl. 147.
34. Ten pat psl. 175.
35. Ten pat psl. 133.
36. Ten pat psl. 121.
37. Ten pat psl. 123.

38. *Gedimino Laiškai* psl. 143.
39. Algirdo Budreckio DLK Algirdas psl. 26.
40. Ten pat psl. 26.
41. *Ged. Laiškai* psl. 121.
42. Algirdo Budreckio DLK Algirdas psl. 156-157.
43. Ten pat psl. 159, 160.
44. Ten pat psl. 161.
45. Ten pat psl. 171.
46. L.E. XVI t. psl. 460.
- 47-49. Ten pat psl. 460.
50. Ten pat psl. 161.
51. *Lietuvos Istorija*, A. Šapokos redaguota, Šviet. M-jos leid., Kaunas, 1936 m., psl. 373.
52. Konst. Jablonskio *Istor. ir jos šalt.* psl. 220.
53. Ten pat psl. 222.
54. Ten pat psl. 222.
55. Ten pat psl. 223.
56. Jono Šliūpo *Rinktiniai raštai*, psl. 39-40.
57. *Lietuvos Istorija*, redaguota A. Šapokos, 1936 m. psl. 373.
58. Konst. Jablonskio *Istr. ir jos šalt.* psl. 223.
59. *Ency. Britannica* tom. 2, pusl. 1185, tom. VIII psl. 683, *Lietuviškoji Enciklopedija*, Spaudos Fondo, tom. 3, psl. 1330.
60. *Ency. Britannica* III t., psl. 329, tom. I, psl. 624.
61. *Ency. Britannica* tom. 16, psl. 869.
62. *Ency. Brit.* tom. 16, psl. 869.
63. *Ency. Brit.* tom. 3, psl. 472.
64. *Lietuvių Enciklopedija*. Tom. XI, psl. 513-514.
65. L.E. tom. XXVIII, psl. 126.
66. L.E. tom. XI, psl. 514.
67. L.E. tom. XIII, psl. 125.
68. Mano rašinys "Liet. Didž. Kuni-gaikštystės laikais lietuvių kalbos vartojimas", *Karys*, 1982 m. nr. 5 ir 6.
69. Konst. Jablonskio *Lietuvių kultūra ir jos veikėjai* psl. 274-275.
70. Konst. Jablonskio *Istorija ir jos šaltiniai*. psl. 224.
71. Ten pat psl. 224.
72. Ten pat psl. 225.
73. *Liet. Enciklopedija* tom. XXI, psl. 404.
74. Konst. Jablonskio *Liet. kultūra ir jos veikėjai* pus. 292.

Lietuvos pardavimas Stalinui ir pardavėjų nuotaikos Maskvoje

A. MIKULSKIS

Papasakojo viena stenografininkė užrašiusi to pardavimo aktą.

Pardavimo aktas, kaip paprastai: aukščiausiojo sovieto suvažiavime mūsų tarybinės vyriausybės asmenys išrėžė iškilmingas kalbas, išgarbino Staliną, padėkojo už išvadavimą iš kraugerių-buržujų valdžios ir nužemintai paprašė įjungti Lietuvą į tarpą laimingų tarybinių respublikų. Žinoma, Stalinas pasidžiaugė Lietuvos liaudies “savanorišku” apsisprendimu eiti laimingais tarybiniais keliais ir iškilmingai paėmė savo globon.

Po akto paprastai vyksta iškilmingas rautas — balius, kur šimtai aukštojo sovieto narių kelias dienas ir naktis, darbo vergų per kruviną prakaitą uždirbtais pinigais, vaišinas prašmatniausiais valgiais bei skanėstais ir maudosi brangiausiuose gėrimuose.

Žinoma ir mūsų tarybinė delegacija buvo pakviesta.

Buvo laiko atsikvėpti ir persirengti, tai mūsų šiek tiek, grįžę į jiems skirtą viešbutį, bandė pasidalinti įspūdžiais. Kalbos, aišku, nesirišo. Kalbėjo apie Maskvą, Kremlį ir t.t. Paties įvykio liesti nedrįso.

Atėjo laikas važiuoti į rautą. Persirengę iš-eiginiais rūbais, pro vestibulį, ėmė eiti iš savo kambarių ir mūsų šiek tiek gerai nusiteikę: Sniečkus, Gedvilas ir kiti.

Važiuojančių tarpe nesimatė kariuomenės vado generolo Vitkausko su žmona. Kurie iš mūsų šiek tiek delegatų važiavo, tie išvažiavo į tą garsųjį rautą, kurie liko išsiskirstė į savo kambarius poilsui. Nuėjo poilsio ir abi išvargusios, nusiminusios stenografininkės. Žinodamos, kad kambariuose yra išdėstyti mikrofonai, sugulė į vieną lovą ir po antklode tyliai kalbėjosi ir verkė. Apie vidurnaktį kažkas pasibeldė į duris. Išsigandusios šoko iš lovos ir su baime atidarė duris. Į kambarį įėjo generolo žmona Vitkauskienė užverktomis akimis. Ji prašė merginų eiti į jų kambarį, prašyti generolą, kad jis nenusišautų ir jos nenušautų, nes, jo įsitikinimu, jis, kaip Lietuvos karininkas, sulaužė duotą karinę priesaiką, išdavė Tėvynę priešams, ir nebegalįs grįžti per rubežių į išduotą Tėvynę. Žmona merginoms papasakojo, kad ji bandžiusi jį įtikinti, kad bolševikai nukankins jų vaikus už tokią demonstraciją. Geriau grįžti į Kauną ir susitarus su vaikais,

kurie jau buvo studentai, nusižudyti. Bet vyras jos neklauso. Gal joms pavyks jį perkalbėti. Mergaitės rado generolą labai susijaudinusi, klūpančią prie spintelės, ant kurios buvo padėtas nuo žmonos krūtinės nuimtas kryželis ir greta padėtas revolveris, besimeldžiantį. Jos verkdamos, ėmė prašyti generolą pasigailėti žmonos ir vaikų, kurie tikrai galėtų būti nukankinti. Generolas, maldaujamas žmonos ir tų merginų, pagaliau prablaivėjo, atsikėlęs padėjo ginklą į savo vietą ir sutiko, pagal žmonos siūlymą, grįžti į Kauną tartis su vaikais.

Deja, grįžęs į Kauną generolas susižavėjo savo aukšta padėtimi ir toliau tarnavo savo Tėvynės priešams. Pasitraukė į Sovietų Sąjungą ir kariavo priešų eilėse už Tėvynės Lietuvos pavergimą.

Eidamas aukštas pareigas, nepadėjo savo ginklo draugams, kai buvusį puikų kariuomenės vadą gen. St. Raštikį, neužmirštamą Lietuvos Šaulių Sąjungos vadą plk. Pr. Saladžių ir kitus kilnius patriotus karininkus kišo į kalėjimus kančioms ir mirčiai prie Červenės ar Sibiro stepėse.

Čia man prisimena ir garbinga priešingybė, kaip panašiu atveju pasielgė mano artimas draugas, tikras patriotas karys, gen. štabo pulkininkas, kariuomenės intendantas Otonas Milaševičius.

Sovietų-vokiečių karui prasidėjus, generalinio štabo aukštieji karininkai buvo verčiami trauktis į Sovietų Rusiją. Adutiškio lietuvių pasakojimu, į jų miestelio aikštę atėjo būrelis raudonarmiečių karininkų. (ir lietuviai karininkai buvo raudonosios armijos uniformose). Vienas iš jų priėjo prie susibūrusių žmonių ir gražiai lietuviškai paklausė “kaip toli yra buvęs Lietuvos ir Rusijos rubežius. Sužinojęs, kad tik už keliolikos kilometrų, pasakęs: “Jis, Lietuvos karys, Dievo akivaizdoj davęs priesaiką būti ištikimu savo Tėvynei ir ginti jos laisvę, tad, jos nelaužys ir priešui netarnaus”. Pasitraukęs į šalį, išsiėmęs ginklą nusišovė. Ten jį vietos lietuviai ir palaidojo. Tai pavyzdys tikro lietuvių patrioto, kuris pasirinko mirtį savo tėvynės žemei, tuo duodamas pavyzdį Lietuvos jaunimui — kad geriau garbinga mirtis, nei tarnavimas Tėvynės priešams.

Pulkininkas Otonas Milaševičius įsirikavo į tarpą tų šventųjų patriotų, kurie 1918 m. savo noru išėjo iškovoti Lietuvai laisvę. Ir tų 1942 m. sukilėlių — laisvės kovotojų, vėliau “miško brolių — partizanų eiles, kurie šaukdami “Laisvės Lietuvai”, susidegino ir tų, kurie nepabūgo ilgų kančių, bei žiaurios mirties Sibiro taigų koncentracijos lageriuose.

Tie brangūs pavyzdžiai, ta šventa patriotų kraujo sėkla Tėvynės žemėje išaugino kovingą

**“LIETUVOS KARALIAUS MINDAUGO”
ŠAULIŲ KUOPOS KANADOJE
METINIAM-VISUOTINAM
SUSIRINKIMUI PRAĖJUS**

1983 m. kovo 6 d., po iškilmingų pamaldų Aušros Vartų bažnyčioje, metinis kuopos narių susirinkimas įvyko parapijos salėje. Kuopos p-kas Aug. Mylė, atidaryęs susirinkimą, pasveikinęs susirinkusius “L.K. Mindaugo” ir jūros šaulių “Neringa” kuopos šaulius-les, paprašė vėliavininkus įnešti vėliavas. Vėliavas “Vilniaus” Šaulių R-nės Kanadoj ir “L.K. Mindaugo” šaulių kuopos įnešus šaulių malda ir susikaupimo minute buvo pagerbti už Lietuvos laisvę žuvę šauliai-lės ir mirę kuopos nariai.

Į garbės prezidiumą, pakvietus kuopos garbės šaulius: J. Šiaučiulį, Ig. Petrauską, J. Jurgutį, J. Viliušį ir K. Sitkauską: —jūros šaulių “Neringa” kuopos pirm., L. Balašį (kuris tarė sveikinimo žodį) ir kun. J. Aranauską, sekė J. Šiaučiulio paskaita (paskaitos minčių santrauka): 1983 m. sueina šimtas metų — nuo “Aušros” pirmo numerio pasirodymo, kurį redagavo Dr. J. Basanavičius. Per 3 metus išleides 40 “Aušros” numerių, kurie pažadino tautos sąžinę. “Aušra” iš kurios išaugo savanoriai ir šauliai pasiryžę kovoti už Lietuvos laisvę. Taip pat, šiais metais sueina 730 metų nuo Mindaugo

karūnavimo Lietuvos karaliumi, kuris yra mūsų kuopos globėjas.

Paskaitą — atidžiai išklausius ir jūros š. “Neringa” kuopos šauliams-lėms persikėlus į “L.K. Mindaugo” šaulių kuopos būstinę, taip pat visuotinam-metiniam jų susirinkimui, į darbo prezidiumą buvo pakviestas V. Sušinskas susirinkimui pravesti ir P. Gabrys — protokolui surašyti.

Paskutinio susirinkimo protokolą perskaitė J. Šiaučiulis. Protokolą buvo surašęs mūsų kuopos šaulys J. V. Danys iš Ottawos. Protokolas buvo priimtas. Sekė pranešimai. Išttraukos iš pranešimų:

a) Kuopos pirm., Aug. Mylės. Organizuotai dalyvauta Vasario 16-tos minėjime. L.Š.S.T. Atstovų suvažiavime 1982 m. kovo 27-28 dienomis Chicagoje. Aplankyti mirusių šaulių — brolių ir sesių kapai. Montrealyje. TALKININKAUTA — Birželio ištrėmimų minėjime. Atšvęsta Joninės su menine programa ir vaišėmis. Po to, turėjome kuopos tradicinę gegužinę. Taip pat dalyvauta V. Š. R-nės Kanadoje moterų gegužinėje “Giedraičio” stovykloje, netoli nuo Hamilton miesto Ontario provincijoj. Tautos šventės Rugsėjo 8-tos ir kariuomenės šventės suorganizuoti minėjimai. Pravesta: dalyvauta kuopos ir R-nės sportinio šaudymo pirmenybėse. Tuo reikalu platesnį pranešimą pateikė sporto-

“Lietuvos Karaliaus Mindaugo” Šaulių Kuopos Montrealyje visuotinio metinio narių susirinkimo Darbo prezidiumas: iš k. į d. kuopos p-kas A. Mylė, K. Sitkauskas kuopos g. š., sav. kūrėjas Ign. Petrauskas kp. g. š., “Vilniaus” Šaulių Rinktinės p-kas J. Šiaučiulis kp. g. š., V. Sušinskas susirinkimo prezidiumo p-kas, P. Gabrys — susirinkimo sekretorius.

šaudymo vadovas B. Kasperavičius.

b) Iždininko A. Žiuko: pasirodo iždininkas turėjo \$2,191.55 pajamų ir \$1,259.16 išlaidų. Metinė ApySKAITA: \$932.39. Prie tos sumos pridėjus likutį iš 1981 metų \$3,022.02 — Balansas \$3954.41.

c) Šaudymo-sporto vadovo B. Kasperavičiaus: — taiklaus šaudymo pirmenybės įvyko 1982 m. rugsėjo 4 d. Tarp kitų ten dalyvavusių, šiandien bus įteiktos taurės-trofėjos tiems šauliams kurie tose varžybose surinko daugiausiai taškų, šaudant iš trijų padėčių. Pakviečiamas, V. Š.R-nės Kanadoje p-kas J. Šiaučiulis ir kūrėjas-savanoris K. Sitkauskas taurių-trofėjų įteikimui.

I vietą laimėjo Aug. Mylė, surinkęs iš 600 galimų 540 taškų. II vietą B. Kasperavičius, surinkęs 480 taškų su 4-riais X. III vietą Ig. Petrauskas taip pat surinkęs 480 taškų ir IV vietą laimėjo A. Žiukas su 478 taškais.

I ir II vietos taurės-trofėjas įteikė laimėtojams J. Šiaučiulis. III ir IV — K. Sitkauskas. Šaudymo pirmenybių varžyboms I vietos taurę padovanojo, pats padirbęs J. Šiaučiulis. II Taurę dovanojo J. Babrauskas ir dvi Taurės — trofėjos buvo gautos iš kuopos.

d) Kontrolės: Revizijos p-kas A. Račinskas perskaitė revizijos aktą, kuris buvo surašytas 1983 m. vasario 19 d., patikrinus pas kuopos iždininką A. Žiuką kasos knygą ir pajamų-išlaidų sąskaitas. Kasos knygoje buvo viskas rūpestingai iždininko surašyta. Beliko tik — padėkoti jam, kaip sąžiningam šauliui kuris dirba kuopos ir tuo pačiu S-gos ir tėvynės labui.

e) Garbės Teismo: p-kas J. Šiaučiulis skundžiasi, kad neturi darbo. Nes negauna skundų. Tačiau nežiūrint to palinkėjo

jaunąją kartą — jau okupacijoje gimusį jaunimą, kokio nė svajote negalėjome svajoti. Juo didžiuojasi Tėvynę likę lietuviai, didžiuojamės mes ir didžiuosis lietuvių sekančios kartos. Tau-

tos istorijoje jie bus minimi greta mūsų žymiausių didvyrių karių ir kunigaikščių. Jie sulauks ne vien garbės, bet ir Tėvynės Lietuvos laisvės.

□

Clevelando "Žalgirio" kp. nariai, po susirinkimo prie kavos puoduko. Iš k.: V. Bačiulis, E. Malskienė, K. Žiedonis — kp. pirm., B. Nainys, A. Mikulskis, Račkauskas ir A. Karsokas. V. Bacevičiaus nuotr.

šauliams ir toliau gražiai savo tarpe sugyventi.

f) Turto globėjo: referuoja Ig. Petrauskas. Į turto knygą, įrašyti 2 nauji objektai. Tai rašoma mašinėlė kaip objektas Nr. 92 ir naujas stalas kaip objektas Nr. 93. (dviejų šimtų dolerių) vertės tai J. Šiaučiulis ir A. Račinsko dovana kuopai. Ačiū Jiems už dovaną — kuri šiuo metu randasi kuopos būstinėje.

Atremontuota, perdažyta kuopos būstinė. Talkininkų ir aukų remonto reikalams sąrašas atiduotas kuopos vlydby ir įrašytos į protokolų knygą, ten visų aukotojų ir darbininkų pavardės.

Diskusijų dėl pranešimų nebuvo: atrodo kad visų pareigūnų pranešimai visiems buvo aiškūs ir be diskusijų.

R-nės suvažiavimui atstovų rinkimas. Į R-nės atstovų suvažiavimą buvo pasiūlyti ir sutiko iš kuopos dalyvauti: Aug. Mylė, B. Kasperavičius, A. Vazalinskas, J. Babrauskas, A. Račinskas, V. Barauskas, A. Žiukas, Aug. Kalvaitis, A. Čepulis ir P. Gabrys. Iš moterų: O. Mylienė, M. Šiaučiulienė ir Ruth Žiukienė.

Iš R-nės V-bos suvažiavime, atstovų teisėmis dalyvauja: J. Šiaučiulis, Ignas Petrauskas, V. Sušinskas ir S. Petkevičienė. R-nės atstovų suvažiavimas įvyks Montrealyje 1983 m. gegužės 21-22 dienomis. Suvažiavimą globoja — "L.K. Mindaugo" šaulių kuopa.

1983 m. veiklos plano priėmimas. Tai būtų: Vasario 16-tos minėjime dalyvavimas — vasario 13 d. Metinis, kuopos narių susirinkimas — kovo 6 d. R-nės

atstovų suvažiavimo Banketas gegužės 21 d. Mirusių brolių-sesijų kapų lankymas — gegužės mėn. Birželio trėmimų minėjime dalyvavimas — birželio mėn. Joninės: Joninių-Petry Povilų pagerbimas — birželio 26 d. Tradicinė šaulių gegužinė liepos 10 d. Tautos šventės 8 Rugsėjo minėjimas — rugsėjo 11 d. Lietuvos kariuomenės atkūrimo minėjime dalyvavimas — lapkričio mėn. 1984-tų metų sutikimas. Pabaltiečių Meno parodos rengimas. Išvažiavimai — ekskursijos: sportinis šaudymas.

Susirinkime dalyvavo 33 šauliai-lės. Buvome painformuoti, kad iš tolimesnių vietovių, kaip kad kun. Raudeliūnas iš Chicagos. A. Jakimavičius iš Anglijos ir L. Girinis iš Toronto — gavę pakvietimus į metinį kuopos narių susirinkimą negalėdami atvykti, atsiuntė sveikinimus linkėdami sėkmės, be to, dar su didesne ar mažesne auka kuopos reikalams. Taip pat gautas iš Centro valdybos moterų vadovės B. Jasaitienės raštas: pageidavimas pagyventi moterų veiklą daliniuose — bendradarbiaujant su vadovėmis.

Prezidiumo p-kas V. Sušinskas, padėkojęs susirinkusiems už dalyvavimą susirinkime, pakvietė vėliavininkus prie vėliavų. Sugiedojus Lietuvos Himną, susirinkimas, užtrukęs virš dviejų valandų, su vėliavę išnešimu — pagerbiant vėliavas, buvo baigtas.

Prasidėjo abiejų kuopų bendri sesijų paruošti pietūs. Vaisės su svečiais, tarp kurių buvo neseniai iš Brazilijos atvykę Ig. Ramanauskas, jo žmona ir duktė. Tik-

nausiai jiems buvo įdomu sueiti į artimesnę pažintį, su Kanados lietuviais. Juo labiau, susipažinti su šaulių veikla — šiaurės Amerikoje. P.G.

"ŽALGIRO" ŠAULIŲ KUOPOS KLEVELANDE METINIS SUSIRINKIMAS

E. Pranckus

"Žalgirio" šaulių kuopos metinis susirinkimas įvyko kovo 26 d. Lietuvių namuose. Susirinkimą atidarė kuopos p-kas Br. Nainys. Buvo įnešta kp. vėliava ir atsistojimu ir tylos minute pagerbti mirusieji kuopos nariai.

Į susirinkimo prezidiumą pakviesti šauliai: St. Butrimas, K. Žiedonis, Jurgis Malskis ir Jadvyga Budrienė. K. Žiedoniui atsisakius, prezidiumą sudarė: St. Butrimas — pirm., Jurgis Malskis — vice-pirm. ir Jadvyga Budrienė narė.

Perskaičius ir priėmus pasiūlytą susirinkimo dienotvarkę, praėjusio susirinkimo protokolą perskaitė Ed. Pranckus. Sekė: kp. pirm., išdininko, moterų sekcijos vadovės, šaudymo vadovo ir revizijos komisijos pranešimai.

Kp. p-kas Br. Nainys pranešė, kad paskutinių dvejų metų laikotarpyje už pasidarbavimą LŠST buvo apdovanoti Šaulių Žvaigždės ordinu Ign. Muliolis, Elena Šarkauskienė ir D. Vaičiūnas. Šaulių medaliais: A. Glodenis ir Marta Ti-junelienė. Kuopa dalyvavo kitų šaulių kuopų suruoštos šventės, gražiai bendradarbiavo su Lietuvos karių veteranų S-

gos "Ramovė" Klevelando skyriumi ir išdalino aukų spaudai, radio valandėlei, Lietuvos pasiuntinybės Vašingtone rūmų remontui ir kitiems reikalams virš \$3,000.

Moterų sekcijos vadovė sesė Ona Mikulskienė padėjo sesėms šaulėms už nuoširdų bendradarbiavimą ir talką puošiant ir statant lietuviškas Kalėdų egultas amerikiečių įstaigose, ruošiant kuopos parengimus ir tradicines gegužines. Moterų sekcijos sesės tvarko ir globoja Žalgirio šaulių kuopos veiklos nuotraukų albumą — O. Mikulskienė, kuopos veiklos aprašymų spaudoje iškarpu albumą — Ur. Grincienė ir kuopos mirusiųjų bei žuvusiųjų šaulių biografijų su portretinėmis nuotraukomis albumą — O. Mikulskienė.

Po visų pranešimų ir diskusijų sekė kuopos pirm. ir valdybos rinkimas. Kp. pko. pareigoms pasiūlyti sekantieji kandidatai: Br. Nainys, K. Žiedonis, St. Butrimas, Jurgis Malskis ir Alb. Karsokas. Br. Nainiui, St. Butrimui, Jurgiui Malskiui ir Alb. Karsokui atsisakius kp. p-ku išrinktas K. Žiedonis, į valdybą: St. Butrimas, Ed. Prancckus, Elena Šarkauskienė, Marta Tijunelienė, J. Juodišius, Alb. Karsokas, Antanas Glodenis, St. Mačys Malskiui ir Alb. Karsokui atsisakius kp. p-ku išrinktas K. Žiedonis, į valdybą: St. Butrimas, Ed. Prancckus, Elena Šarkauskienė, Marta Tijunelienė, J. Juodišius, Alb. Karsokas, Ant. Glodenis, St. Mačys ir J. Mekiša. Kandidatai Alg. Garliauskas, Lilė Čaplickienė ir G. Žemaitis. Revizijos komisija liko ta pati. Pr. Mainelis, Ign. Muliolis ir J. Šarkauskas. Susirinkimui pristačius į kuopos garbės šaulius pakeltas buvęs ilgametis kp. p-kas Br. Nainys.

Susirinkimo metu buvo pravesta rinkliava neseniai iš okupuotos Lietuvos su šeima pasitraukusiam prof. dr. Antanui Pranckevičiui paremti. Kuopos nariai buvo dosnūs, surinkta graži pinigų suma, kuri kp. vardu bus įteikta prof. A. Pranckevičiui su šeima balandžio 24 d. lankantis Klevelande.

Susirinkimas baigtas buvusio kp. p-ko Br. Nainio ir naujojo pirm. K. Žiedonio kalbomis, "Lietuva brangi" giesme ir vaišėm — kavute.

CICERO JŪROS ŠAULIŲ KUOPA "KLAIPĖDA"

1982 m. rugsėjo mėn. Tremties Trimite paminėjau dalį šios kuopos veiklos. Savaime aišku, kad ji nenutrūko, bet intensyviai tęsiama toliau.

Pasibaigus vasaros sezonui, rugsėjo mėnuo vėl atgijo įvairių renginių ir minėjimų aktyvumu.

Rugsėjo 5 d. "Vyt. Didž." Rinktinė Čikagoje ruošė Tautos Šventės minėjimą.

Ta proga buvo pašventinta ir LŠST pirminkui Karoliui Milkovaičiui perduota nauja Sąjungos vėliava. "Klaipėda" j.š. kuopos vyrai su savo vėliava dalyvavo šioje šventėje.

Sekančią dieną, rugsėjo 6 d., vėl skubėjome į Lemontą, kuris randasi apie 20 mylių nuo Čikagos. Šis miestas kas metai rengia Darbo Dievos paradus. Čikagoje esą šaulių daliniai visada yra kviečiami ir visada dalyvauja. Čia kalvota vietovė, vyrams tenka ir po kelis lašus prakaito nuo kaktos nubraukti kol nužygiuoja paradui skirtą kelio dalį. Bet vietinių žmonių ir apylinkėje gyvenančių lietuvių yra džiaugsmingai sutinkami ir laukiami.

Rugsėjo mėn. 25 d. netikėtai buvome pakviesti dalyvauti Cicero miesto 125 metų įsikūrimo šventėje. Ant greitųjų surankiojome reikiamą kiekį vyrų ir moterų. Dalyvavome su trim vėliavomis. Pagrindinės šio miesto 125 metų įsikūrimo iškilmės buvo atliktos prie administracijos pastatų, po to sekė ilgas parado kelias. Oras pasitaikė šaltas ir žvarbus. Mūsų

sesėms ir lūpūtės pamėlo, bet jos ištesėjo. Parado gale mus pasitiko Illinois gubernatorius "Big Jim" — J. Tomsonas.

Pasibaigus paradui nedelsdami skubėjome namo ir šiek-tiek apsitvarkę vyko į Šaulių Namus. Šį vakarą įvyksta mūsų tradicinis "Švyturio" balius. Beveik tie patys šauliai ir šaulės ir čia turėjo įvairias pareigas bei tarnybas. Nors tos iškilmės ir paradas mus gerokai pavargino, bet pastebėjus, kad salę akivaizdžiai užpildo besirenkantieji svečiai, dingo nuovargis ir su nauja energija tvarkėme visą vakarą eigą.

"Švyturio" balius ypatingai gerai pasiekė ir kuopos kasa tapo vėl papildyta naujomis įplaukomis. Visą šio vakaro eigą vedė kuopos p-kas J. Mikulis. Jam aktyviai padėjo šauliai: A. Ašoklis, R. Latožienė, A. Kizlaitis, K. Lazinka, J. Skamienė, V. Kristopaitis, B. Baltrūnas, J. Dekeris, S. Žibutienė ir kt. Baliaus pavietimų platinime labai aktyviai pasireiškė sesė Janina Skamienė. Ji net šešis stalus sugėbėjo sudaryti.

Choras "Aras". Iš kairės į dešinę — pranešėja Kristina Dambaraitytė, choro vedėjas V. Verikaitis, kanklininkės, akompanijatoriai - muzikas J. Govedas ir kuopos pirmininkas J. Zavys. B. Tarvydo nuotr.

Šio vakaro meninę dalį atliko p-lė Jūratė Tautvilaitė, grojo šešių asmenų Biknevičiaus orkestras.

Kuopos vyrai su vėliava dalyvavo Vilniaus Krašto Lietuvių S-gos spalio 9 dienos, klasingai lenkų pagrobtos mūsų sostinės ir krašto minėjime ir lapkričio 21 d. LKVS-gos Čikagos skyriaus ruoštoje Lietuvos Kariuomenės atkūrimo šventėje.

1983 m. sausio mėn. 16 d. "Nemuno" j.š. Rinktinė, kurią sudaro "Klaipėda" ir "Gen. T. Daukanto" j. š. kuopos, surengė 60 metų Klaipėdos Krašto atvadavimo minėjimą. Šiame minėjime su vėliavomis dalyvavo Savanoriai - Kūrėjai, LKVS-gos, "Vyt. Didž." Rinktinė ir R. LB-nė. Minėjimas pradėtas pamaldomis Tėvų Jėzuitų šventovėje ir vėliau prie Laisvės Kovų paminklo. Šias iškilmes pravedė inž. K. Oželis. Aukurą uždegė mjr. J. Tapulionis, asistuojant j.š. J. Skamienei ir V. Kulbokienei. Jūros šaulių vardu vainiką padėjo plk. J. Švedas, asistuojant abiejų jūros šaulių kuopų pirmininkams E. Vengianskui ir J. Mikuliui. R. LB-nės vainiką padėjo inž. S. Dubauskas asistuojant I. Pranckevičienei ir I. Pocienei. Šia proga trumpą žodį tarė LŠST CV-bos p-kas K. Milkovaitis.

Akademinė šio minėjimo dalis įvyko 1 val. p.p. Šaulių Namuose. Kadangi ši minėjimo dalis jau buvo tiksliai aprašyta vasario mėn. KARIO numeryje, tai daugiau nebekartosiu.

Vasario 16 d. "Klaipėda" ir "Gen. T. Daukanto" kuopų šauliai-lės pakėlė Lietuvos tautinę vėliavą prie Cicero miesto savivaldybės. Ta proga miesto pareigūnai paruošė proklamaciją, kuri buvo skirta Vasario 16 - Nepriklausomai Lietuvai. Prie miesto savivaldybės pastatų mūsų Trispalvė vėliava plėvėsavo kiekvieną dieną nuo vasario 12 iki vasario 19 dienos. Vėlavos pakėlimo iškilmes pravedė Cicero ALTO skyriaus vicep-kas S. Dubauskas ir "Klaipėda" j. Dubauskas ir "Klaipėda" j.š. kuopos p-kas J. Mikulis. Vasario 13 d. mūsų kuopa ir VFW su vėliavomis dalyvavo pamaldose ir akademinėje dalyje.

JŪRŲ ŠAULIŲ KUOPA "BALTIJA"

"L.Š.S.T. Jūrų Šaulių kuopa "Baltija" Toronte, kaip ir praėjusiais metais, taip ir š.m. sausio mėn. 23 d. suruošė iškilmingą Mažosios Lietuvos Klaipėdos Krašto atvadavimo 60-ties metų sukakties

minėjimą. Tą dieną 11 val. 30 min. Prisiėlimo Parapijos bažnyčioje, dalyvaujant su vėliavomis savanoriams - kūrėjams, "Vlado Pūtvio" šaulių kuopai, jūrų šaulių kuopai "Baltija" ir skautams, buvo atlaikytos iškilmingos pamaldos už mirusius vadavimo rengėjus ir vadavimo kovoje žuvusius savanorius, karius ir šaulius. Pamaldų metu bažnyčios choras, vadovaujamas V. Verikaitio, jausmingai giedojo S. Šimkaus "Apsaugok Aukščiausiasią tą mylimą šalį..." ir J. Dambrauskos "Malda už tėvynę". Ties altoriumi buvo padėtas gražių gėlių vainikas su užrašu "Žuvusiems Klaipėdos Kraštą vaduojant", kurį po pamaldų skautės nunešė ir padėjo bažnyčios vestibiulyje, prie paminklo "Kenčiančiai Lietuvai".

Akademinė ir meninė minėjimo dalis Toronto Lietuvių Namų Mindaugo menėje prasidėjo 13 val. 30 min.

Minėjimo programos eigą pranešinėjo gražiais tautiniais rūbais apsirengusi p-lė Kristina Dambaraitytė.

Kuopos pirmininkui J. Zaviui paprašius buvo įneštos visos bažnyčioje pamaldų metu buvusios vėliavos. Kun. L. Januška, O.F.M. sukalbėjo jautriai patriotine invokaciją. Kuopos pirmininkui tarus trumpą žodį, tylos minute ir atsistojimu

“D.L.K. Vytenio” kuopoje po priekais. Viduryje kp. kapelionas kun. P. Vasaris ir kp. pirm. S. Lipčius (su sąrašu rankose).

kaitis išmokęs chorą “Aras” Mažosios Lietuvos himną giedoti, kas pareikalavo daug pastangų ir darbo perdurbant gaidas iš mišraus choro vyrų chorui.

Su dėkingumu reikia paminėti, kad Toronto Lietuvių Namų valdyba minėjimui rengti salę — Mindaugo menę, kurios nuoma yra 950 dolerių, davė veltui. K.D.

DIDŽIAI GERBIAMAI REDAKTOREI

1983 m. Vasario 16-ios liūdna sukaktis: jau 65 metai kaip mes lietuviai laukiam Lietuvos laisvės. Jau daug galvelių išėjo Amžinybėn nesulaukdami savo Tėvynei šviesesnių dienų. Mes “D.L.K. Vytenio” šaulių kuopa Melbourne buvom pakviesti į Latrobe Valley Seniūniją Vasario 19 d. Ponia seniūnė Koženiauskienė pakvietė Melbourne šaulius norėdama iškilmingiau paminėti šią liūdną sukaktį. Nuvažiavome keturios mašinos, susėdę kiek tilpo, viso 16 šaulių. Buvome labai draugiškai priimti. Minėjimas vyko miške, ponų Šabrinškų Sodyboje. Broliai Vyteniečiai padainavo keleta dainelių, kurios miške gražiai nuaidėjo. Po pikniko, pasikalbėję, nusifotografavę, grįžome jau su 6-iais naujais šauliais, kurie stojo į mūsų kuopą. Tai 20 dieną jau mūsų laukė Melbour-

buvo pagerbti vadavimo kovoje žuvusieji. Minėjime dalyvaujantis Klaipėdos Krašto vadavimo aktyvus kovų dalyvis Stasys Pačiūnas buvo pagerbtas prisegant puokštę gėlių. Minėjimo tema žodį tarė Lietuvos Generalinis Konsulas dr. J. Žmuidzinas. Akademinio turinio paskaita, įpindamas asmeninių atsiminimų, skaitė kurį laiką Klaipėdoj gyvenęs laivų statybos inž. Leopoldas Balsys. Išnešus vėliavas, Toronto lietuvių vyrų choras “Aras” savo programą pradėjo Zauerveino sukūrtu Mažosios Lietuvos Himnu “Lietuviais esame mes gimę, lietuviais norime ir būt...”, kurį visi minėjimo dalyviai sustoje jautriai išklausė. Choras “Aras” dar padainavo “Pajūrio dainą” — Kuprevičiaus, “Mano gimtinė” — Navicko, “Keleivio dainą” — Shroder, “Į tėvynę grįžt norėčiau” — Chromer, “Jureivių dainą” — Balsio, “Balnok tėve bėrą žirgą” — Mikulskio, “Aras” — Gorino ir “Ramovėnai žengia”. Choro pertraukos metu skautininko Stepo Kairio muzikinio vieneto kanklininkės, G. Šaltmiraitė, A. Sendzikaitė, D. Punaitytė ir R. Zavytė, gražiai paskambino “Leiskit į tėvynę”, “Grįšim, grįšim”, “Atskrend sakalėlis” ir “Lietuva brangi”. Konsulas dr. J. Žmuidzinas, inž. Leopoldas Balsys, choro vedėjas V. Verikaitis, akomponijatorius J. Govėdas, kanklininkės ir pranešėja, su padėka, buvo pagerbti prisegant po puokštę gėlių. Minėjimas baigtas chorui ir visiems minėjimo dalyviams sugiedojus Tautos himną. Po to, minėjimo dalyviai vaišinosi kavute ir pyragaičiais. Da-

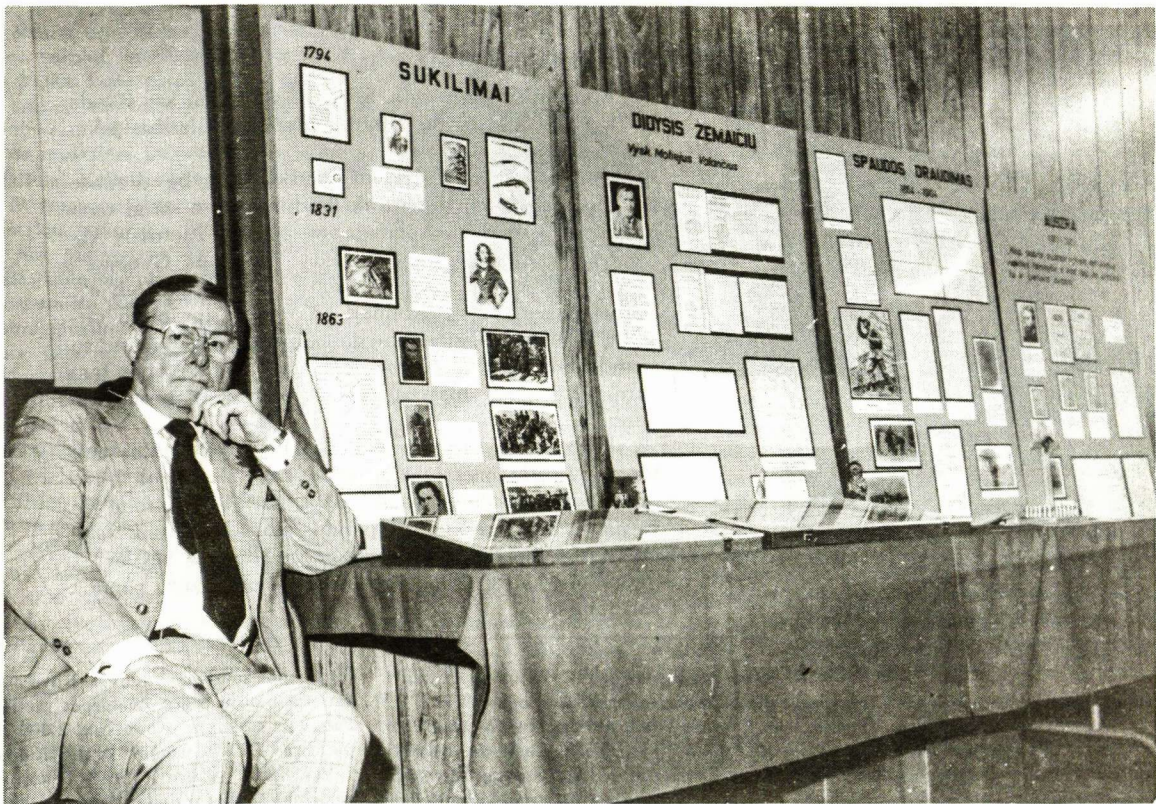
lyviai reiškė pasitenkinimą tinkamai paruošta minėjimo programa.

Didelė staigmena visiems buvo choro “Aras” sugiedotas Mažosios Lietuvos himnas. Atrodo, kad iki šiol niekur nebuvo girdėti šį himną giedant. Manoma, kad visi renginiai kaip tautiniai minėjimai ir chorų koncertai turėtų būti pradedami Mažosios Lietuvos himnu ir baigiami Tautos himnu. Žodžiai “Lietuviais esame mes gimę, lietuviais norime ir būt” primintų visiems, ypač jaunimui, kad turime išlikti lietuviais ir neskubėti nutautėti.

Didelę garbę ir padėką nusipelnė gabus muzikas ir chorvedys Vaclovas Veri-

Kapeliono kun. P. Vasario apdovanojimas Šaulių Žvaigžde. Dargio nuotr.

“Aušros” 100-to metų sukakties minėjimą Detroite pravedęs šaulys, mok. Albertas Misiūnas prie šaulio Algirdo Vaitiekaičio suruoštos parodos Detroito šv. Antano parapijos salėje. Nuotr. foto koresp. Kazimiero Sragausko

nas, kur vyko minėjimas 12 val. Iškilmingos mišios Šv. Jono bažnyčioje. Šauliai stovėjo garbės sargybą su trimis vėliavomis: Minėjimą Lietuvių klube, kino salėje pravedė L. Bendruomenė. Po paskaitos buvo apdovanojimas Šaulių kapeliono Pr. Vasario Šaulių Žvaigždės medaliais, kurį įteikė kuopos pirm. S. Lipčius. Šauliams išnešus vėliavas prasidėjo meninė dalis. Dalyvavo labai daug garbingų dainininkų. Solistė Bruožytė padainavo keletą dainelių. Akomponavo Zitutė Prašmutaitė. Dalyvavo ir mūsų gerbiamas ponas Rubas, kuris visuomet ir visada savo gražiu balsu pajvairina mūsų programas Sambūrio choras irgi labai įspūdingai padainavo, neberekalo buvo publikos išprašytas antrą kartą pakartoti. Norėčiau dar pranešti ir apie kovo 6 d., kada šauliai minėjo VI. Pūtvio 54 m. mirties sukaktį. Šia proga įvyko šaulių kandidatų priesaika. Iš 28 kandidatų 18 davė priesaiką, o 6 nariai davė iškilmingą pasižadėjimą, 4 išviso neatvyko, nors visiems laiškais buvo pranešta. Priežastis neiški.

Po priesaikos vyko meninė dalis: Tautinių Šokių grupė, vadovaujant poniai Karazijenei, pašoko keleta šokių. Solistė Bruožytė, akomponuojant Zitutei Prašmutaitei padainavo savo skardžiu balseliu. Pajvairino mūsų programą padeklamavęs Vytautas Žukauskas, ir Mažytė Zonytė padeklamavo eilėraštį “Mūs lietuvaitė”. Mūsų kuopos kvartetas, “Broliai Vyteniečiai”, padainavo tris dainas. Buvo nepamiršti ir mūsų Žuvusieji, koplytėlėj prie paminklo buvo uždegtos trys žvakės ir padėta puokštė gėlių. Minėjimai visuomet baigti Tautos Himnu. Melbourne Šaulių Dalinys yra gyvas ir veiklus. Su šauliška pagarba.

S. ir E. Lipčiai

“DLK KĘSTUČIO” Š. KUOPA

“DLK Kęstučio” šaulių kuopos metinis susirinkimas įvyko kovo mėn. 20 d. Susirinkimo pirmininku išrinktas š. Liong. Pliūra, o sekretorium š. Ed. Šilingas.

Ilgametis kuopos vėliauninkas š. Ed. Šilingas ir š. Rimą Kažemėkaitytė buvo apdovanoti LŠST Žvaigždės medaliais. Me-

dalius prisegė š. plk. J. Kazitėnas. Tylos minutės susikaupimu prisiminti mirę kuopos šauliai. Išklausti valdybos narių pranešimai. Vasario 16 d. miręs kuopos š. Vincas Samulionis savo testamente kuopai paliko 2000 dol.

Į naują valdybą išrinkti: š. P. Petrušaitis — pirmk., š. L. Pliūra, — vicepirmk., š. Z. Lukauskas — sekr., š. Vl. Vilcinas — ižd. ir š. Stasė Petrušaitienė — val. narė.

Į kontrolės komisiją: š. St. Gedgaudas, š. St. Pociulis ir š. Ed. Šilingas.

Į garbės teismą: š. P. Kleinotas, š. L. Juškievičienė ir š. Adolf. Vadeiša.

Numatyta ruošti Jonines, lankyti mirusiųjų kapus, dalyvauti kitų organizacijų renginiuose. Jau anksčiau kuopa paaukavo 500 dol. Lietuvos pasiuntinybės rūmų remontui Washingtone. Dabar paskirta 100 dol. papildoma auka.

Susirinkimas baigtas Lietuvos himnu. Po susirinkimo buvo užkandžiai, kurių metu tęstas neoficialus susirinkimas, nes buvo toliau tariamasi rūpimais šauliškos veiklos reikalais.

Š A U L I A I

ARĖJAS VITKAUSKAS

Mano gimtojo miesto, Šiauliai, vardą kai kas išveda iš "šaulių", tai yra medžiotojų. Bet mano laikais jokio miško apylinkėse nebuvo.

Pačiose pirmose Lietuvos nepriklausomybės dienose pasirodymas naujo periodinio leidinio buvo staigi naujiena! Aš įsteigiau ir redagavau pirmąjį Lietuvos kariuomenės dalių laikraštį-žurnalą "Tėvynės Gynėjas". Mano pirmieji rašiniai pasirodė "Kariškių Žodyje". Kai pamačiau pirmąjį numerį "Trimito", tos pilku viršeliu, neimponuojančiu, knygutės, pajutau, kad jau mūsų spauda taip išplito! Vėliau rašinėjant smulkmenas tam žurnalui, dažnai matydavausi su jo redaktorium Kalnėnu.

Kaip gaila, kad, po tiek pastangų, okupantai taip lengvai šaulių organizaciją sulikvidavo... O juk buvo net per daug savimi pasitikinčių narių! Atsimenu jų vieną sutiktą ant Kelmės plento: ėjo su šautuvu, sakė mes visus priešus nugalėjome ir nugalėsime bet ką... Suomijoje, kaip žinome, šauliai tikrai buvo stipri parama kariuomenei.

A.A. VINCAS SAMULIONIS

1983 m. vasario mėn. 16 d. St. Luke ligoninėje mirė šaulys Vincas Samulionis, priklausęs "DLK Kęstučio" šaulių kuopai.

Vincas buvo gimęs 1914 m. kovo min. 12 d. Devinerių km., Linkuvos vals., Šiaulių aps., mažžemių tėvų šeimoje. Vaikystėje ganė bandas. Paaugęs persikėlė į Linkuvos miestelį, kur pradėjo mokytis laikrodininko amato. Įsirašė į šaulius. Buvo pašauktas atlikti karinę tarnybą. Atlikęs karinę tarnybą, apsigyveno Kaune. Ten jį užklupo pirmoji bolševikų okupa-

cija, kurią sekė karas. Vincas pakliuvo į Rytų frontą, kur prarado koją.

Į Racine, Wis. Vincas atvyko prieš daugiau kaip 30 metų. Čia susirado darbą ir įsikūrė. Susirado daug draugų, nes pats buvo draugiškas, įdomus pasakotojas, vašingas kaip ir visi linkuviai.

Laisvoje Lietuvoje buvo šaulys, todėl ir čia, atsikūrus LŠST, tuojau į ją įsijungė. Ilgus metus buvo "DLK Kęstučio" šau-

lių kuopos šaudymo vadovas. Buvo apdovanotas Šaulių 8-gos Žvaigždės medaliu. Pagal jo sudarytą testamentą 2,000 dol. paskirta "DLK Kęstučio" šaulių kuopai.

Vas. 19 d. vakare į šermenų koplyčią susirinko šauliai ir daug Vinco draugų bei pažįstamų su juo atsisveikinti. Po rožinio atsisveikinimo žodį šaulių kuopos vardu tarė š. P. Petrušaitis, o LB apylinkės vardu pirmininkas š. Z. Lukauskas. Šauliai prie karsto ėjo garbės sargybą.

Pamaldos už mirusiojo sielą buvo laikomos šv. Kazimiero bažnyčioje. Po pamaldų velionies kūnas buvo palydėtas į Holy Cross kapines, Racine, Wis. "Marija, Marija" giesmės ir Lietuvos himno žodžiais buvo atsisveikinta su ištikimu lietuviu šauliu Vincu Samulioniu. Išsėkis ramybėje!

Jurgis Milas

A.A. "Stasio Butkaus" kuopos Šiauliui, tauriam lietuviui

ANTANUI PETRAUSKUI

amžinybėn iškeliauvus, liūdinčią žmoną šaulę Adą, sūnų Viktorą, marčią, vaikaičius, gimines ir artimuosius užjaučiame.

"Stasio Butkaus" šaulių kuopos p-kas, valdyba ir šauliai

A.A. Lietuvos ūkininkui, visuomenininkui, kuopos šauliui

JONUI ATKOČAIČIUI

iš gyvųjų tarpo išsiskyrus, liūdinčius: žmoną, dukrą, marčią, vaikaičius ir gimines bei artimuosius užjaučia

"Stasio Butkaus" šaulių kuopa Detroite

A. A.

Tarptautiniam Šachmatų Meisteriui, Vilniaus Universiteto Dipl. Teis.

POVILUI VAITONIUI

staigiai, mirus, jo žmoną Magdaleną, sūnų Algį, dukras Danutę, Vidą, Nijolę, Rūtą bei jų šeimas, o taipgi vienminčius ir draugus, širdingai užjaučia ir kartu liūdi

Dipl. Teis. Marijonas Šnapštys, žmona Nijolė bei dukros Vytė ir Rūta

— Minint trijų metų Afganistano okupacijos sukaktį, sostinėje Kabule rusai laikė 35,000 karių parengtyje — šarvuotais, tankais, sunkvežimiais su ginkluotais pėstininkais siautėjo Kabulo gatvėse. Sakryžose ir aikštėse patruliuo rusų kareivių daliniai. Keliuose buvo kratomi vežimai ir žmonės, tikrinami dokumentai, tardant kur ir kokiu reikalu keliamama. Rusai su Afganistano kariuomenės kareiviais kratė namus, ieškodami jaunų afganistaniečių kariuomenės rekrutams. Surastus ginkluotoje apsaugoje sunkvežimiais gabeno į surinkimo punktus. Taip buvo paminėta trijų metų sukaktis, kai 1979 m. gruodžio m. 27 d. rusų parašutininkai užėmė Kabulo aerodromą ir apie 80,000 kovotojų įsiveržė Afganistano valstybėn, pastatydami komunistinę B. Karmalio vyriausybę. Šiuo metu Afganistane rusų okupacinė kariuomenė padidinta iki 105,000, su gausiais moderniais ginklais, tačiau krašte vyrauja silpnai ginkluoti ir neorganizuoti "mujahedin", laisvės kovotojai (smulkiau okupacija aprašyta 1980 m. "Karys" Nr. 10, pslp. 472)

Trimetinės okupacijos proga amerikiečiai pareiškė: "narsūs laisvės kovotojai ir jų pastangos išsilaisvinti, nebus pamiršta."; Prancūzijos prezidentas pasmerkė rusus; vak. Vokietijos užs. reik. ministras pažadėjo paramą laisvės reikalaujantiems afganistaniečiams. Teherane ir New Dehli prie sovietų ambasadų vyko demonstracijos; kinų dienraštis vedamajame reikalavo Afganistano sukilėliams suteikti medžiaginę paramą ir panašiai. Tačiau, Afganistano laisvės kovotojams tenka patiems apsiginkluoti iš rusų atimtais ar kitais būdais įgytais (nupirktais iš afganistaniečių kareivių) ginklais, AK-47 šautuvų perka iš pakistaniečių, SA-7 raketų ir granatų svaitytojų gauna iš kiniečių, 60 mm-bazukų iš Egipto. Beginklų sukilėlių niekas nesima saugoti nuo rusų naudojamų dujų ("geltonas lietus").

1980 m. pradžioje visi užsienių korespondentai iš Afganistano buvo išvaryti, todėl ir žinios, dažniausiai nepatvirtintos, iš ten buvo gaunamos tik per Vakarų valstybių ambasadas Kabule. Šiuometinėmis žiniomis rusai kontroliuoja tik didesnius miestus — Kabulą (sostinę), Kandaharą pietuose ir Heratą tolimuose vakaruose, tačiau snaiperių šūviai miestų gatvėse, primena rusams neteisėtą krašto okupaciją, gi visas kraštas yra "mujahedinų" rankose, nors nuolatos vienur-kitur vyksta aršios kovos. Rusai gerai ginkluotais, iš oro remiamais aviacijos (daugumoje helikopterių), judriais nedideliais daliniais suranda sukilėlių atsparos punktus ir po to stambesniais dali-

niais bando juos sunaikinti. Tačiau, iki atvyksta pagrindinės rusų jėgos, ten sukilėlių jau neranda — jie išsisklaido pasalona, minuoja kelius, gyvenvietes, rusų grįžimo kryptyse. Pav., praėjusių metų rudenį rusai norėjo sunaikinti Massoudo vadovaujamą laisvės kovotojų grupę Panjširo aplinkoje (apie 40 mylių į šiaurę nuo Kabulo). Helikopteriais išlaipino desantų dalinius, kuriuos rėmė MIG-21 naikintuvai, T-72 tankai, artilerija ir raketavaidžiai. Po bombardavimų ir žemės jėgomis puolimo paaikškėjo, kad Massoudas savo dalinius laiku atitraukė aukštumosna ir kai baigė "pratimą" rusų daliniai grįžo bazėna, Massoudo kovotojai iš pasalų juos naikino. Rusams geriau sekasi žiemos metu, kada sukilėliai dėl menkos aprangos negali pakelti žemesnės temperatūros, tačiau atšilus — "savo atsiima".

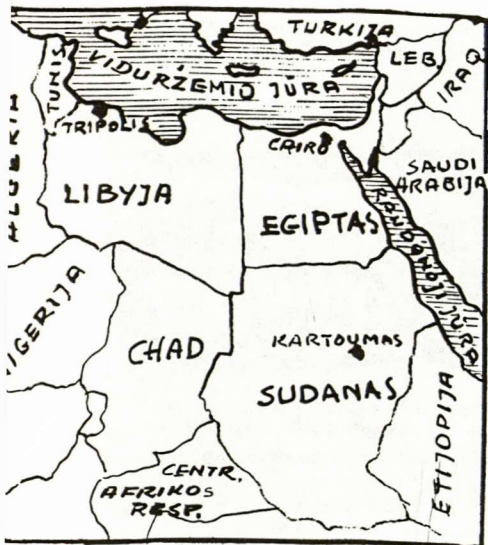
Pastaruju laiku prie sukilėlių vis daugiau prisideda kovotojų su ginklais pabėgusių iš afganistaniečių kariuomenės, kurių priskaitoma apie 30,000 kovotojų.

Afganistano laisvės kovotojas minuoja kelią Logar provincijoje.

Bloga pusė, kad laisvės kovotojai neturi vadų ir nesusijungę — yra apie šešios atskirai veikiančios grupės su apie 100,000 kovotojų įvairiose krašto srityse, kurios dažnai net tarp savęs kovoja. Jeigu jos susijungtų, su realia ginklų ir aprūpinimo pagalba, viena vadovybė bendrai kovai, rusams tektų "grįžti namo". Yra spėjama, kad nežiūrint didelių trūkumų ir silpno ginklavimo "mujahedinai" yra sunaikinę apie 15,000 rusų. Savo ruožtu, Maskva atrodo nori išlaikyti prestižą laikydamas, nors ir su nuostoliais, okupuotą Afganistaną, tačiau tikrumoje nusistačius turėti avanpostą tolesnei ekspansijai į Persijos įlankos sritį.

— Dar nenutilus Lebanone patrankų aidams, netolimoje aplinkoje, Viduržemio jūros srityje, pradėjo formuotis nauji neramumai. 1981 m. rugpiūčio mėn. Libijos Šiaurėje, Sidra įlankoje, iš amerikiečių lėktuvnešio "Nimitz" pakilę F-14 naikintuvai, pašovė du laivą puolusius Libijos lėktuvus — naikintuvus. Š m. vasario mėn. tas pats "Nimitz" lėktuvnešis lydimas trijų karo laivų, vėl manevravo Sidra įlankos aplinkoje ir amerikiečių keturi AVAC specialūs žvalgybos lėktuvai buvo pasiūsti į Egiptą žvalgyti Libijos rytinius pakraščius. Viso to priežastimi buvo Libijos ginkluoti grąšinimai Sudanui, Čadui, Nigerijai, Tunizijai ir Egiptui. Nuo sausio mėn. pradžios M. Gaddafi telkė savo jėgas Tunizijos pasienyje, rėmė teroristus ir kurstytojus Centrinės Afrikos respublikoje, siuntė Nigerijon religinių grupių kurstytojus, pagaliau, vasario mėn. pradžioje, pietinėje Libijos dalyje prie Sudano ir Čado pasienių telkė tankus, lėktuvus, kariuomenę ir tiekimą. M. Gaddafi pasiuntė Saudi Arabijon teroristus ir diversantus nuversti Saudi dinastijos valdžią; bandymas buvo laiku susektas ir trys arabai turėję ryšius su teroristais buvo sušaudyti. Buvo ruošiamas iš Tripolio oro puolimas Sudano sostinės Chartoumo (apie 1700 mylių atstu), tam laikui į Sudaną buvo pasiūsti Libijos diversantai, įvykdyti vyriausybės per-

Libija ir jos kaimynai

versmą; sudaniečiai pasikėsinią laiku susekė, gi bombardavimas Chartoum, dėl didelio atstumo, buvo atidėtas. Nuo sausio mėn. pabaigos Egipto aviacija ir kariuomenė buvo parengties padėtyje.

Vasario m. pabaigoje, M. Gaddafi ginkluotų jėgų telkinius nuo Sudano pasienio atitraukė, "Nimitz" paliko šiaurinės Afrikos krantus, amerikiečių AVAC lėktuvai grįžo į savo bazes, gi M. Gaddafi laukia naujų nurodymų tolimesniems neramumas kelti.

MOKSLAS IR TECHNIKA

Dar vienas žingsnis į atomo susmulkinimą.

Michigan Universiteto, East Lansing laboratorijoje buvo atrasta, kad leidžiant atomo branduolio subatominės dalelės per detektoriuose (įrengimai užregistruojantys kurias nors antrines apraiškas) esančias tam tikras medžiagas, jų atomuose atsiranda apraiškos anksčiau, negu leidžiamos atomo branduolio žinomos subatominės dalelės turėtų tą vietą pasiekti. Tai naujai atrastos subatominės dalelės (substances), pavadintos "anomalons". Konkretesnio jų apibūdinimo šiuo metu neskelbiama, tačiau yra aišku, kad tarpe medžiagos ir energijos yra atrasta nauja medžiagos forma, sekanti po quarkų ir gluonų. Iki šiol subatminė sudėtis buvo skirstoma į hadronus — sunkios subatominės dalelės (protonai, neutronai, nukleonai, pionai, pi-mesonai, omega-minus, partonai, quarkų ir anti-quarkų junginiai), leptonai — lengvos subatominės dalelės (fotonai — kvantumai, neutrina,

elektronai, pozitronai, muonai, gama, taubarionai, gluonai ir quarkai). Prie antrosios grupės bus priskirti ir "anomaloni". Leptonai yra medžiagos struktūros pagrindas. Yra daleidžiama, kas susidūrę grupės barionų ir mesonų sudaro "mini juodą skylę".

Tiksliu nustatyti "anomalonų" savybes vykdomi tyrimai Kalifornijoje, naudojant didelės energijos "Bevaloc" akseleriatorių. "Anomalonų" esimą patvirtino Vakarų Vokietijoje Marburgo universitetas ir nuodugnesiems tyrimams numato pasiskolinti iš amerikiečių "Bevaloc" akseleriatorių.

Su "anomalonų" atradimu kyla eilė klausimų: ar tai yra paskutinė medžiagos forma prieš energiją; kokios įtakos "anomaloni" turi kitoms subatominėms dalelėms ir energijai; ar turi įtakos atomiam skaičiui (pastesbėta kad turi įtakos atomams didesniu atominiu skaičiumi), kokie būtų samprotavimai "anomalonų" sąveiksmėje su quarkų plazma, gama radiacija, pi-mesonais ir kt.

Naujas žvilgsnis Visaton

1982 m. sausio mėn. 25 d., 10 metų pagaminti užtrukęs, amerikiečių erdvių teleskopas, pirmą kartą žmonijos istorijoje, iš orbitos aplink Žemę pažvelgė Visatos toliusna, ir be atmosferinių kliudymų, neiškraipytus duomenis radio signalus pradėjo perduoti Chilton priėmimo stočiai Anglijoje, kuri per satelitus juos persiunčia Jet Propulsion Laboratory Kalifornijoje; ten kompiuterių pagalba signalus paverčia tyrinėjimams tinkaman pavidalan. Kainavęs 180 milijonų dolerių, keturių tonų svorio robotas (pavadintas IRAS — Infrared Astronomical Satellite) "mato" infra raudonos šviesos radiaciją, net ir iš "šaltų" Visatos kūnų skleidžiančių elektromagnetinę radiaciją, daug didesniuose atstumuose, negu iki šiol turimomis priemonėmis buvo pasiekta (apie 12 bilijonų šviesmečių). Visa IRAS instrumentacija susideda iš veidrodžių, lenzių ir labai jautrių elektroninių įrengimų; didelian tikslumui, visi įrengimai privaloma laikyti nuolatinėje pastovioje temperatūroje ir turi turėti pastovų laidumą elektro-magnetiniams signalams, mažiausios varžos laidininkuose, todėl IRAS yra "įvilktas" į skysto helijaus apdangą, kuri pastoviai palaiko minus 495.7° F temp. (4° F virš absoliutaus nulio temp. riboje elektros laidininkai turi mažiausią varžą). Teleskopo aparatūra yra tiek jautri, kad užregistruotų 40 vatų degančią elektros lemputę ant planetos Pluto, kuri yra apie 4 bilijonus mylių atstu nuo Žemės. Šis jautrumas yra nepaprastai kritiškas, nes pav. mažiausias tiesioginis saulės spindulys, kad ir

nuo mėnulio ar Jupiterio, arba atšokęs nuo Žemės paviršiaus, sudegintų teleskopo įrengimus. Apsaugojimui nuo saulės kaitros, teleskopo izoliacijos išorė padengta aukso sluoksniu.

IRAS 560 mylių aukščio orbitoje per Žemės polių apskrieja Žemę per 103 minutes su tokiu apskaičiavimu, kad orbitos kelias sutaptu su ta vieta kur baigiasi diena ir prasideda naktis Žemės paviršiuje, laikydamas teleskopo priimtuvus 90° nuo saulės, tačiau elektros foto celės gaminančios elektrą visą laiką būna atsuktos link saulės.

Jau pirmomis dienomis iš IRAS gauta tiek naujienų, kad nespėjama visas apipavidalinti tolesniam tyrinėjimui. Tikimasi, kad teleskopas savo amžiuje pasiųs žemėn milijonus Visatos reiškinių ir atradimų apie naujas šlančias žvaigždes besislepiančias už kosminių rūkų, trukdančių elektromagnetinių ir šviesos bangų sklidimą; bus daugiau sužinota apie naujų žvaigždžių "gimimą" ir atgyvenusių "mirimą"; tikimasi patikrinti dešimtosios saulės planetos X esimą, kuri šiuo metu "slepiasi" už planetos Pluto. IRAS pagalba bus galima tiksliai nustatyti mūsų "Paukščių Tako" galaktikos ribas, bus atrastos naujos galaktikos, tolimieji quasarai; didesniu tikslumu bus pažinti Visatos kūnų ir kosminių rūkų reiškiniai; — patikrinta ar Visata plečiasi į begalybę ir kokioje formoje, ar gravitacinių jėgų veikiamą ji dideliu greičiu "skuba" į vieną tašką medžiaginiai išnykti, kad vėl "atgimtų" nauju pavidalu. Tikimasi, kad IRAS teleskopas astrofizikams duos naujų galvosūkių.

Telefonai — robotai

Amerikoje yra paplitę mikrokompiuteriais aprūpinti telefonai, laikantys "atmintyje" jiems "pasakytus" adresus, telefonų numerius ir pan. Reikia tik paspausti atatinamą mygtuką ir aparatas išskvies atatinamą abonentą. Aparatas telpa rankoje ir yra dydžio kaip jau žinomas telefono ragelis. "Bell" laboratorijos pagamino švarko "atlapo" telefoną, kuriam pasakius "magišką" kodo žodį, kur nors kambaryje mažas mikrokompiuteris priima siunčiamą užsakymą atlikti kokią nors operaciją ir vėliau praneša užsakymo išdavą, pav., tokio telefono sąvinninkas, valgydamas vakarienę, užsako teatro bilietus sekančiam vakarui; po kelių minučių telefonas pats praneša užsakymo priėmimą ir sekančios dienos rytą bilietai jau yra pašto dėžutėje, tenka juos tik apmokėti.

ST. RAŠTINIO ATSIMINIMUS SUTINKANT

Lietuviškų knygų rinkoj nesenai pasirodė stambus Lietuvos kariuomenės vado gen. Stasio Raštiko užrašų tomas, sudaręs jo raštų IV ir pagal autorių paskutinį tomą. Kaip ir ankstyvesniuose tomuose autorius lengvu sakiniu pasakoja tai, ką pats yra išgyvenęs per savo turtingą įvykių gyvenimą ir ką apie jo asmenį ir jo ankstyvesniuose tomuose paliestomis temomis yra pasakę kiti.

Rašydamas apie pirmąsias kovas už Lietuvos nepriklausomybę, autorius teisingai samprotauja, kad tos kovos šalia palankaus istorinio susiklostymo ir ne taip jau didelės priešo karinės persvaros buvo laimėtos ir dėl mūsų karių didelės aukos, pasišventimo ir pasiryžimo dvasios. Buvo kovojama ne dėl karjeros ar dėl bet kurių materialinių išskaičiavimų, bet dėl Lietuvos nepriklausomybės kovojusių ir dirbusių veikėjų skelbiamų idealų.

Toliau autorius peržvelgia pulk. Kazio Ališausko "Kovas dėl Lietuvos nepriklausomybės 1918-1920" ir pateikia dėl jos savų samprotavimų.

Su kovomis už Lietuvos nepriklausomybę yra glaudžiai susijęs ir Vyčio Kryžiaus ordino atsiradimas. Autorius pateikia trumpą šio ordino atsiradimo apžvalgą ir pakartojo 1938 m. lapkričio 23. Įsakymą kariuomenei, kur pirmą kartą oficialiai buvo paskelbtas Vyčio Kryžiaus ordinu 1919-1920 m. apdovanotų asmenų sąrašas pagal atskiras kariuomenės dalis ir įstaigas ir kai kurių ordino kavalierių trumpas biografijas ir jų atliktus žygius.

Tęsdamas kovų aprašymus, autorius toliau kalba apie jo paties išgyventas kovas, sužeidimą, patekimą į bolševikų nelaisvę ir odiseją per bolševikų kalėjimus ir koncentracijos stovyklas, kol pagaliau tik 1921 m. pasikeitus belaisviais vėl grįžo į nepriklausomą Lietuvą.

Toliau seka eilė straipsnių įvairiomis temomis. Čia trumpai charakterizuojama gen. Jonas Černius, generolų Vinco Žilias, Jono Juodišiaus ir kitų artilerijos karininkų likimas pirmosios bolševikų okupacijos metu, nagrinėja gen. Petro Kubiliūno charakterio žymes ir kitų asmenų atsiliepimus apie jį.

Palyginti trumpais straipsniais pamini kariuomenę ir Lietuvos vidaus politines kovas, jam būnant kariuomenės vadu 1935-1939 m., religiją Lietuvos kariuomenėje, prieštankinius — priešlėktuvinius ginklus mūsų kariuomenėje. Ilgesnis straipsnis yra skirtas Lietuvos politikai po Lenkijos ultimatumo ir Klaipėdos atplėšimo pavaizduoti, kada ir Vokietija ir

Lenkija stengėsi patraukti Lietuvą į savo pusę. Dėl to ir pats straipsnis pavadinamas "Tarp kūjo ir priekalo."

Trumpu straipsneliu paminimas paskutinis Lietuvos Šaulių sąjungos suvažiavimas 1940 m., kuriame V. Ignaičio laiško ištraukom pavaizduoja tuometines suvažiavimo dalyvių nuotaikas.

"Pasikalbėjime su Paleckiu" autorius liečia savo pastangas bolševikų okupacijos metu kur nors įsidarbinti, kad ne tik kad nebūtų palaikytas veltėdžiu, bet kad iš tikrųjų buvo pasiekęs tokį materialinį buvį, jog neturėjęs kuo savo šeimos išlaikyti.

Kalbėdamas apie 1941 m. sukilimą, autorius polemizuoja su gen. št. pulk. Kazio Škirpos išleistoje knygoje "1941 m. sukilimas Lietuvos suverenumui atstatyti" pareikštomis mintimis ir teigimais. Nors pulk. Škirpa savo knygoje pareiškė visą eilę priekaištų ir įtarinėjimų gen. Raštikiui, tačiau autorius stengiasi knygą nešališkai vertinti ir atremti jam darytus priekaištus.

1941 m. sukilimo sudarytoje laikinoje Lietuvos vyriausybėje autoriui teko labai artimai bendradarbiauti su laikinai ėjusi ministerio pirmininko pareigas Juozu Brazaičiu. Autorius nepagaili Brazaičiui šiltų žodžių ir aptaria Brazaičio veiklą vyriausybėje, vyriausybės kovą su vokiečiais, vyriausybės likvidavimą ir Brazaičio asmenybę.

Sekančiu straipsniu autorius trumpai apžvelgia laikinosios vyriausybės finansų ministerio ir finansų tarėjo Jono Matulionio parašytą atsiminimų knygą "Neramios dienos" ir Brazaičio ir N. E. Sūdūvio lūpomis įvertina generalinių tarėjų veiklą.

Ilgesniu straipsniu autorius apžvelgia lietuvių tautos kovą prieš SS legioną. Čia prisimenama pastangos atkurti Lietuvos kariuomenę, savisaugos batalionų atsiradimas, transporto "talkinginų" ir darbo tarnybos organizavimas, karininkų ir puskarininkų registracija, vokiečių bandymai sukurti lietuvių SS legioną ir vokiečių kerštas bandymui nepavykus, Vietinės rinktinės organizavimas ir naujas vokiečių kerštas lietuviams.

Autorius taip pat ilgiau sustoja ir prie "tarybinių žvalgų" pranešimų, kuriems pagrindą sudarė okupuotoje Lietuvoje pasirodžiusios knygos: Juozo Mikuckio "Šioje ir anoje pusėje", Juozo Jakaičio "Išdavystės keliu" ir Vytauto Alseikos "Trys dešimtmečiai vergijoje". Čia priskirtinas ir NKVD agento Simo Pečiulionio neįvykdytas pasikėsinimas prieš gen. Raštikį ir pulk. Andriušaitį.

Toliau vėl rašoma apie prof. J. Brazaitį, tiksliau tariant Brazaičio darbą, atremiantį laikinajai vyriausybei darytus priekaištus, kad ji bendradarbiausiu su naciais ir vykdžiusiu jų politiką.

Vėl grįžtama prie lenkų, ultimatumo ir užkulisų. Proga šiai temai vystyti sudarė pulk. V. Šliogerio 1974 m. "Tėviškės Žiburiuose" paskelbtas ilgas straipsnis ir dr. P. Mačiulio pastabos tuose pačiuose "Tėviškės Žiburiuose" apie šį straipsnį. Plėsdamas šį pasikalbėjimą, autorius pateikia ir savo tuo reikalu vestą susirašinėjimą su lenkų profesorium Richard A. Woytak, kuris buvo išpauzdintas lenkų Paryžiuje leidžiamame žurnale "Zeszyty Historyczne" 1976 m.

Prie Lietuvos užsienio politikos priskirtinas straipsnis, pavadinamas "Pabaltijo sąjunga — realybė ar fantomas", kurio autorius yra latvis prof. Edgar Anderson, rašęs tuo klausimu 1974 m. "Drauge".

Sveikų minčių apie Lietuvos kariuomenę pateikiama prof. J. Brazaičio paskaitoje apie Lietuvos kariuomenę, išspausdintoje 1957 m. "Į Laisvę" žurnale. Čia priskirtina ir prof. J. Slavėno anglų kalba skaitytą Toronto universitete paskaita apie gen. St. Raštikį, kaip Lietuvos kariuomenės vadą.

Skyriuje "Is pageltusių lapų" pateikiamos ištraukos iš prelado M. Krupavičiaus, prof. Juozo Brazaičio, gen. Vlado Nagevičiaus, pulk. Prano Saladžiaus ir autoriaus dukrelių autoriui rašytų laiškų ištraukos.

Per 100 psl. yra skirta autoriaus komentaram apie jo ankstyvesnių knygų recenzijas. Jos net sugrupuotos į nepalankias ir palankias. Į pirmųjų tarpą priskirtina gen. K. Musteikio, gen. št. pulk. Antano Šovos, inž. J. Augustaiči, dr. J. Balio, Vinco Rastenio ir J. Klauseiko įvairiuose laikraščiuose išspausdintos recenzijos. Prie palankių recenzijų priskirtina J. Brazaičio pasisakymai įvairiuose straipsniuose ir laiškuose autoriui, prof. Stepono Kolupailos, prof. Vytauto Vardžio, pulk. Kazio Ališausko, pulk. Vaclovo Šliogerio, Algirdo Gustaičio recenzijos ir kitataučių pasisakymai apie autoriaus atsiminimus.

Atsiminimai baigiami straipsniu apie pragiedrulus ir šešėlius, kur prisimenama laimingiausios ir skaudžiausios au-

P.L.P. KARO MOKYKLOS XV LAIDOS
SUKAKTIES MINĖJIMO ČIKAGOJE DATOS
PAKEITIMAS

Šių metų kovo mėnesio KARYJE (Nr. 3, psl. 111) paskelbta minėjimo diena, dėl tam tikrų aplinkybių, nukeliama į ketvirtadienį, birželio mėn. 30 dieną. Pamaldos už žuvusius ir mirusius 12 valandą Jėzuitų koplyčioje, Jaunimo Centre; po pamaldų ten pat prie paminklo žuvusiems vainiko padėjimas; po to, bendri pietūs su šeimų nariais, draugais bei artimaisiais lietuviškame restorane. Norintieji dalyvauti bendruose pietuose prašomi pranešti iki birželio mėn. 15 dienos žemiau duotu adresu.

Patikrinus XV-tos laidos sąrašą, pastebėta, kad yra praleistos trijų karininkų pavardės:

8. Bandzinas-Urbutis — Florida, U.S.A.

9. Blažys Leonas — Lietuvoje.

22. Gasiūnas Algirdas — išvežtas į Sibirą.

Rengėjų vardu —

Viktoras Lesniauskas

900 E. Wilmette Rd.

Palatine, IL. 60067, U.S.A.

Tel. (1-312) 358-8858

toriaus gyvenime dienos. Ypač autorių jaudina nepagrįsti ir neteisingi priekaištai jo darbui Lietuvos kariuomenėje, ir 1948-1978 m. rašyto dienoraščio ištraukoms.

Atsiminimų autorius nepretenduoja būti laikotarpio istoriku, bet tik aprašo, kaip jam knygoje minimi įvykiai atrodė ir kaip jis tuos įvykius vertino.

Būdamas kariuomenės vadu, gen. Raštikis pasidarė kontroversiniu asmeniu, nes jo įtaigaujama vienybė ir siekimas į krašto valdymą įjungti ir kitom politinėm grupėm, o ne tik tautininkų sąjungai priklausančius žmones susidūrė su Lietuvą tuo metu valdžiusios partijos įsitikinimu, kad krašto vienybė galinti būti pasiekta

tik visiem susispietus apie tautininkų sąjungą. Dėlto ir jo atsiminimų vertinimas susiklostė pagal vertintojų ideologinius įsitikinimus. Demokratinio nusiteikimo žmonėms pats Raštikio asmuo ir jo atliekami darbai vertinami teigiamai, o tuometinio režimo šalininkams viskas, ką kariuomenės vadas darė, atrodė, ne tik niekam verta, bet dar ir kraštui kenksminga.

Niekas negali paneigti, kad gen. Raštikis ir neieškodamas populiarumo pasidarė populiarus ne tik kariuomenėje, bet ir visuomenėje. Kariuomenėje jo populiarumas augo dėl kariuomenėje įvykdytų įvairių rūšių reformų ir jos apginklavimo sumoderninimo, o visuomenėje — dėl jo

plačiai suprastų demokratinų idėjų skleidimo ir pastangų jas įgyvendinti.

Nežiūrint, kaip kas Raštikio atsiminimus vertins, tačiau ateities istorikas, rašydamas apie tą laikotarpį, pro Raštikio atsiminimus negalės tylomis praeiti.

Knyga išleista gražiai, tik jos korektūra galėjo būti rūpestingesnė ir į jos kalbą turėjo būti atkreiptas didesnis dėmesys. Knygą pajavairina visa eilė su autoriaus gyvenimu ar aprašomais įvykiais susijusių fotografijų.

Kiekvienas, kuriam rūpi dar ne taip tolimas nepriklausomos Lietuvos gyvenimo laikotarpis, turėtų šią knygą perskaityti.

□

KARIO ADMINISTRACIJOJE dar galima gauti, užsakant, šias knygas:

A. Rukša, KOVOS DĖL LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS III tomas — \$17.00.

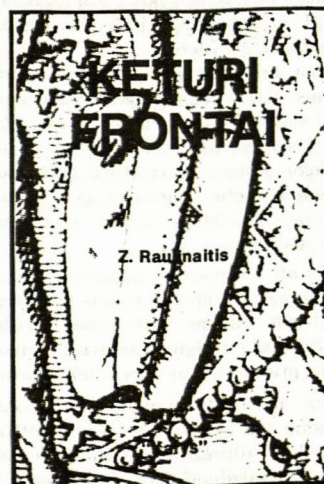
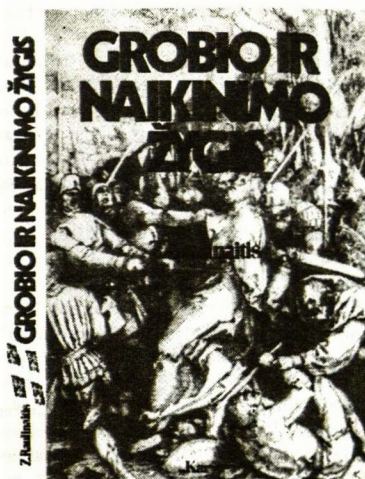
Z. Raulinaitis, GROBIO IR NAIKINIMO ŽYGIS

Z. Raulinaitis, KETURI FRONTAI — kiekviena po \$7.50 (su persiuntimu)

Dr. Antanas Rukša

KOVOS DĖL
LIETUVOS
NEPRIKLAUSOMYBĖS
1920 - 1923

Tomas III

AR BRANDUOLINIS GINKLAVIMASIS YRA MORALUS?

Savo laiku, nepersenai, buvo paleistas madingas šūkis — “geriau raudonas, negu lavonas”. Tačiau, jam buvo rastas taiklus atsakymas: “dar geriau — nei raudonas, nei lavonas”.

Viskas sukasi apie tai, ar pasipriešinti komunizmui ar pasiduoti jo terorui. Teroristas šį kartą savo rankoje laiko atominį — branduolinį ginklą! Laisvajame Vakarų pasaulyje kyla klausimas ar moralu yra gaminti atominius-branduolinius ginklus, tikslu juos kada nors pavartoti. Sovietijoje toks klausimas nekeltamas.

Atominių ginklų gaminimo moraliniam klausimui nagrinėti žurn. *National Review* paskyrė 1983 m. bal. 1 d. ištisą laidą, kurią beveik ištisai užpildė Michael Novak straipsnis “Branduolinio amžiaus moralės principų aiškumas” (Moral Clarity in the Nuclear Age). Manome, kad kai kurios mintys tame rašinyje pareikštos bus įdomios ir mūsų skaitytojams.

xxx

Nuo to meto, kai branduolinių ginklų paslaptis pateko į Sovietų Rusijos rankas, pasaulis gyvena atominio teroro šešėlyje. Mat branduolinius ginklus galima pavartoti dviem būdais. Pirmasis — kilus karui, tiesioginis pavartojimas ir antrasis — apgaulingas, grasinant. Pirmasis būdas, dėl neapsakomos branduolinių ginklų naikinančios galios, yra vengtinas visomis galiomis. Antrasis — grasinimas, sukelia pavojų teisingumui, laisvei ir taikai. Moraliniai principai yra taikintini abiem branduolinių ginklų pavartojimo būdams.

xxx

Dar mūsų gyvenamame amžiuje branduolinių ginklų pagalba silpnėnė valstybė buvo priversta pasiduoti (Japonija) ir kita — atsisakyti savo intencijos ir kai kurių veiksmų (SSR, Kuboje). Taigi yra atvejų, kai branduoliniai ginklai yra veiksmingi ir taikos palaikymui ar išlaidymui.

xxx

Yra sveikintina, kad Amerikos vyškupai, o taip pat ir kitų kraštų, susirūpinę branduolinių ginklų galia,

rašo ganytojiškus laiškus tikintiesiems. Tačiau moralės principus realiame gyvenime pritaikyti yra atsakomybė atskirų individų. Niekas neišvengs asmeninės atsakomybės Paskutinio Teismo dieną. Neužteks pasiteisinimo krikščioniui, kad jis gyvenime sekė bendrus vyskupo nurodymus.

xxx

Katalikų Bažnyčios apie karą ir taiką mokymo centre yra, pirmoj eilėj, aukščiausioji Dievo valdžia ir antra, žmogaus garbingumas. Tačiau žmogaus nuolatinis nuodėmingumas, daro ir karo grėsmę nuolatinę. Iš antros pusės, reikalas ginti žmogaus gyvenimo garbingumą yra motyvas ir taikai ir gali būti teisinga priežastis karui. Atatinkama jėga pasipriešinti puolikui yra tiesos reikalavimas. Taip kaip yra neteisingų karų, taip yra ir neteisingų taikų.

xxx

Mato evangelijoje (10:34) yra užrašyti šie Jėzaus žodžiai: “Aš atėjau ne taiką nešdamas, bet karą”. Jis neprižada taikos šiame pasaulyje. Verta pastebėti, kad niekam Naujame Testamente neateina mintis patarti Romos centurionams atsisakyti karinės karjeros, nei Jėzui, nei Jonui Krikštytojui, nei šv. Petriui. Mes griežtai skiriame pacifizmą kaip asmenišką įsipareigojimą, nuo pacifizmo kaip viešos politikos, kuri stato į pavojų daugelį tų, kurie nėra pacifistai.

xxx

Istorija yra atvira, galima sakyti, kad taika yra galima. Tačiau, antra vertus, mes sekame popiežium Jonu Paulium II, kuris pabrėžė, “kad šiame pasaulyje pilnai ir amžinai taikinga žmonių bendruomenė, deja, yra utopija ir tos ideologijos, kurios moko, kad taika yra lengvai pasiekiamame yra paremtos viltimis, kurios neišsipildo, nežiūrint visų g erų norų.”

xxx

Nuo pirmųjų krikščionių dienų, iki paskutiniųjų yra tokių iškilų asmenų, kurie skelbia, kad bet koks karinės jėgos pavartojimas yra nemoalalus (pav. Levas Tolstojus, Mahat-

ma Gandhi ar amerikonas Norman Thomas). Tačiau istorija rodo, kad nuo atmenamų dienų karinė jėga ir policija yra ir buvo reikalingos išlaikyti civiliztuotas bendruomenes ir apsaugoti tuos pačius pacifistus nuo neteisingo smurto ir jų teisių pažeidimo. Reikia pabrėžti, kad yra didžiulis skirtumas tarp jėgos pavartojimo ir smurto, tarp taikingumo ir pacifizmo, tarp galios ir valstybinės valdžios.

xxx

Kai kurios krikščionių bendruomenės yra prieš karinę tarnybą, kaip pav. menonitai, kvakeriai ir kt. Savo Bažnyčios nariams jie draudžia tarnauti kariuomenėj. Katalikų Bažnyčia tuo atžvilgiu yra realistė. Šiame nuodėmingame pasaulyje yra daug argumentų prieš pacifizmą: biblijiniai, teologiniai, moraliniai ir politiniai argumentai. Už kiekvieną pacifistą, kuris atsisako imti ginklą į rankas, kad tarnautų savo kraštui, kitas kuris pilietis, nors ir norintis gyventi taikoje, privalo tai atlikti. Amerikiečių rašytojas C.S. Lewis, savo knygoje *The Weight of Glory* taip išsireiškė: Tik liberalios bendruomenės pakenčia pacifistus. Liberalioje bendruomenėje jų gali būti tiek daug, kad pavers valstybę nepajėgią kariauti . . . tuo atveju valstybė, kuri pakenktė pacifistus bus perduota diktatoriškai kaimyninei valstybei. Tos rūšies pacifizmas eina tiesiu keliu į pasaulį, kuriame nebus pacifistų.

1930 m. per bažnyčias ir universitetus visame pasaulyje išplitęs pacifizmas įtikino Hitlerį ir Japoniją, kad Vakarų valstybėm truks pasiryžimo gintis ir tas paskatino juos pradėti II Pas. karą.

xxx

Vakarų pasaulyje yra dabar paplitęs, gerai organizuotas ir gerai finansuojamas “taikos judėjimas”. Jis ypač stiprus kur eina reikalas apie branduolinius ginklus: Vak. Vokietijoje, Olandijoje, Danijoje, Belgijoje ir Anglijoje. (Prancūzijoje jis silpnėnis, nes Prancūzija nepriklauso NATO sąjungai). Jis yra gerai organizuotas ir stiprus ir J.A. Valstybėse. Nuo 1945 m. (kai J.A.V. vyravo savo branduolinių ginklavimu), NATO valstybių 400 milionų gyventojų naudo-

josi, dar istorijoje nežinoma, laisve ir gerove. Žinoma, tą reikėjo "nupirkti" didelėmis ginklavimosi išlaidomis. Tačiau, išlaidos branduoliniams ginklams, palyginus jas su išlaidoms įprastiniams (ne branduoliniams, atominiams) yra labai mažos. Pav. 1983 m. J.A.V. išlaidos branduoliniams ginklams sudaro tik 9 procentus viso karinio biudžeto, arba 2.9 procentus viso valstybinio biudžeto, arba tik 0.6 procentus GNP (t.y. Bendro Tautinio Produkto). Tuo tarpu J.A.V. rūpinasi ne vien tik savo apsauga, bet ir visos Vakarų Europos ir Japonijos. Palyginimui, štai, kokį GNP procentą ginklavimui išleidžia: Belgija — 3.3 proc., Anglija — 5.4 proc., Kanada — 1.7 proc., Danija — 2.5 proc., Prancūzija — 4.1 proc., V. Vokietija — 4.3 proc., Graikija — 5.7 proc., Italija — 2.5 proc., Japonija — 0.9 proc., Liuksemburgas — 1.2 proc., Olandija — 3.4 proc., Norvegija — 3.3 proc., Portugalija — 3.8 proc., Ispanija — 1.9 proc., Turkija — 4.5 proc., J.A.V. — 6.1 proc.

Tuo tarpu Sov. Sąjunga, neskaitant karinės KGB, išleidžia — 12 proc. savo GNP.

Išvadoje galima teigti, kad visų valstybinių pajamų nuošimtis, Vakarų valstybių skiriamas ginklavimui yra žemas, o nuošimtis skiriamas branduoliniams ginklams yra labai žemas, pav. J.A.V. tik dešimtadalis visų ginklavimo išlaidų. Taigi, teigimas, kad didelių išlaidų ginklavimui dėka kenčia vargšai, yra neteisingas. Jei ginklavimas būtų bazuojamas ne branduoliniais, bet įprastiniais ginklais, jis kainuotų daug daugiau. 1978 m. visas pasaulis ginklavimui išleido 5.4 procentus GNP, kai dešimt metų anksčiau buvo išleista 6.7 procentai.

1982 m. JAV, įvairiems sveikatos ir labdaros reikalams išleido 51 proc. valstybinio biudžeto, kai krašto gyvybės reikalams tik — 26 proc.

xxx

Kritikai, kurie kaltina J.A.V., kad santykius su Sov. Sąjunga remia branduolinių ginklų lygsvara, nesurpanta ar neįsivaizduoja, ką reikėtų pralaimėti karą tironiškai diktatūrai ir kokios būtų to pasekmės. Nesurpanta ir kokios būtų pasekmės,

jei J.A.V. bandytų išlaikyti galios lygsvarą vien tik įprastiniais ginklais. Ta prasme teisingai pasisako J.A.V. vyskupai savo ganytojiško laiško metmenyse (lapkr. mėn. 1982 m.), kad "atmetus tai kurias branduolinių ginklų atgrasinimo formas gali prireikti daug išlaidų padaryti, kad išvysčius įprastines ginkluotas jėgas. Tuo tarpu, kitos valstybės turėtų prisimti daug aukštesnes išlaidas savo apsaugai, jei J.A.V. vyriausybė atsisakytų grąsinus pirmoji pavartoti branduolinius ginklus." Kitais žodžiais, atsisakius branduolinių ginklų, vargingiesiems tektų sunkesnė našta nešti, kaip dabar.

xxx

Kai kurie kritikai sako, jei ginklavimo lenktynės nebus užšaldytos, tai 1990 m. J.A.V. bus pajėgios smogti pirmąjį smūgį. Tačiau jie nekalba apie tai, kad Sov. Sąjunga jau dabar yra pajėgi smogti pirmoji. Jei yra nemoralu ir neteisinga J.A.V. pasigaminti tokį kiekį branduolinių ginklų, tai yra nemoralu sutikti, kad sovietai jų tiek gali turėti. Juk yra nemoralu pasitikėti melagiui.

Savo laiku gynybos sekretorius Harold Brown yra pasakęs apie sovietų ginklavimą: "Kai mes statome (raketas, lėktuvus ir kt.), ir jie stato. Kai mes nustojame statyti, tai jie vistiek stato."

xxx

"Visa bėda su nusiginklavimu buvo (ir tebėra) ta, kad karo problema sprendžiama atvirkščiai, ne iš to galo... Valstybės nepasitiki viena kitai ne dėlto, kad jos yra ginkluotos, jos yra ginkluotos todėl, kad nepasitiki viena kitai: Todėl reikalauji nusiginklavimo, pirma negu pasiekiamas nors ir mažiausias bendras sutarimas, yra absurdas, tai tas pats kaip reikalauti, kad žmonės žiemą nusirengtų šiltus rūbus". (Salvador Madariaga, Tautų Sąjungos Nusiginklavimo Komisijos pirmininkas, 1973 m.).

xxx

Marksistinė - leninistinė ideologija atmeta "buržuazinį formalizmą", t.y., visokius pažadus, pasirašytas ar nepasirašytas sutartis ir sandėrius. Gynybos sekretorius McNamara leido sovietams pasivyti Ameriką brand-

uoliniais ginklais. Pasirašant SALT I sutartį 1972, abi pusės J.A.V. ir Sov. Sąjunga buvo pasiekę brand. ginklų pusiausvirą. J.A.V. sustabdė tų ginklų gamybą, tikėdamasi, kad ir Sov. Sąjunga sustabdys. Deja. Dabar Sov. Sąjunga yra pajėgi smogti pirmą smūgį. Inicijatyva yra jos rankose.

J.A.V. 1960 m. karinis biudžetas sudarė 44 proc. viso valstybės biudžeto, gi 1989 m. — tik 23 proc. J.A.V. ir NATO karinių jėgų pobūdis yra defenzyvinis — gynimosi, sovietų, priešingai, — ofensyvinis — puolamasis.

xxx

Būti pakankamai stipriam, kad atgrasius puoliką yra moralinė pareiga ir teisė savisaugai, o taip pat ir prievolė ginti nekaltą nuo neteisėto užpuolimo. Tas apima ir gerus žmones — piliečius gyvenančius totalinėje valdžioje, antraip jie liktų visiškai beviličiai. Silpninti žmonėse tą valią ir pasiryžimą ginti ir gintis yra nemoralu.

Atsisakyti nuo galimo užpuolimo atgrasinimo, reiškia atsisakyti nuo pareigos ginti nekaltuosius, atsisakyti ginti savo Konstituciją ir Respubliką ir atsisakyti nuo politinės laisvės. Joks prezidentas, davęs priesaiką, ir jokia morali tauta to negali padaryti.

xxx

Branduoliniai ginklai nebūtinai turi būti pavartoti, kad iššauktų pasidavimą.

xxx

Jeigu nuo branduolinio karo ir būtų susilaikyta, tai karas įprastiniais ginklais, jiems vis galingesniems besidarant, vistiek lieka bausis. Tą parodė II Pas. karas. I Pas. kare žuvo 15 mil. civilinių žmonių, o II Pas. kare — 51 mil. civilinių. Nuo šio pastarojo, per paskutinius 67 mažesnius ir didesnius karus, visame pasaulyje dar žuvo milijonai gyventojų. Taigi, susilaikius nuo branduolinio karo, karai iš viso nestos ir toliau. Kol blogis ir nuodėmė vyrauja žmonėse, tol bus ir karas, kurio iš žmonijos istorijos pašalinti niekad nepavyks. Todėl dabartiniai radė-

→

REZOLIUCIJA

I.

Lietuvos buvusių politinių kalinių-rezistentų atsišaukimas Jungtinių Amerikos Valstybių Prezidentui, Valstybės Sekretoriui, Teisingumo Departamentui ir kitoms atitinkamoms valdžios įstaigoms.

Lietuvių politinių kalinių, antinacinės ir antisovietinės rezistencijos dalyvių, suvažiavimas, įvykęs 1983 m. kovo 12-13 dienomis Čikagoje, atkreipia Jungtinių Amerikos Valstybių ir viso pasaulio viešosios spaudos, komunikacijos priemonių ir visuomenės bei jų oficialių atstovų dėmesį į neteisingus ir melagingus kaltinimus, taikomus nekaltiems lietuvių tautos asmenim kurie nebuvo nei nacių kolaborantai, nei dalyvavo ekscesuose okupantų vykdytuose.

Office of Special Investigations bendradarbiavimas su Lietuvos sovietinio okupanto saugumu teisinės bylas keliant sukūrė ir sukuria sąlygas nekaltiesiems būti melagingai apkaltintiems.

Sovietų Sąjunga yra plačiai žinoma kaip vartojanti disinformacijas. Disinformacijoms išgauti Sovietų Sąjunga vartoja visus įmanomus būdus, klastoja dokumentus ir prievart-

ta išgauna melagingus parodymus.

Sovietų Sąjunga ypatingai siekia diskredituoti tuos asmenis, kurie Lietuvoje 1941 m. birželio 22-25 dienomis sukilime prieš Sovietų Sąjungos okupaciją į pasaulio dėmesio šviesą iškėlė lietuvių tautos troškimą gyventi savo laisvoje ir nepriklausomoje Lietuvos valstybėje ir išsivaduoti iš Sovietų Sąjungos okupacijos teroro.

Suvažiavimo dalyvių nuomone tikrųjų karo kaltininkų jėškojimas turi būti vykdomas apimant visą II-jo pasaulinio karo laikotarpį ir pokarinius dar ir dabar Sovietų Sąjungos praktikuojamus prasižengimus prieš žmonių teises.

Lietuva abiejų okupantų dar prieš karą buvo pasidalinta, parduodama, perkama, o okupacijų metais naikinama masiniais trėmimais, įkalintų egzekucijomis, priverstiniais vergų darbais koncentracijų stovyklose. Ji yra naikinama ir persekiojama ir dabar. Office of Special Investigations moralės ir teisingumo atžvilgiu labai prasižengia rinkdama sau talkininkais tuos, kurie dar ir dabar tebevykdo prasižengimus prieš žmonių teises ir okupuotoje Lietuvoje ir kituose Sovietų Sąjungos okupuotuose kraštuose. Tokia kooperacija

taip labai jautriais karo nusikaltėlių ieškojimo klausimais su Sovietų Sąjungos saugumiečiais turi būti nutraukta, nes kitaip ji sudaro padėtį, kad okupantams imperialistams sudaroma galimybė tęsti savo politinių priešų persekiojimą ir laisvajame pasaulyje.

Suvažiavimas pageidauja, kad ateityje Office of Special Investigation organizuojamuose teismuose: 1. būtų leista lietuviams ekspertams, gyvenantiems laisvajame pasaulyje, teisingai nušviesti sovietų ir nacių okupacijų metais Lietuvoje vyravusias sąlygas ir įvairių jos piliečių grupių elgesį sovietų ir nacių okupacijų laiku. 2. kad kaltinamiesiems būtų duodamas nemokamas gynėjas. 3. kad teismai būtų vykdomi prisiekusių posėdininkų būdu, t.y. "Jury trial" būdu. 4. jeigu būtų patirta, kad kaltinimai buvo iškelti remiantis suklastotais dokumentais ar melagingais liudininkų parodymais, visos gynimosi išlaidos būtų padengtos iš Office of Special Investigation biudžeto.

Pasirašo: Suvažiavimo Prezidiumas ir Lietuvių Politinių Kalinių-Rezistentų Valdyba. Šis nutarimas pasiūstas atitinkamiems asmenims. □

LIETUVIŲ KARIŲ VETERANŲ SAJUNGA ROMOVĖ CENTRO VALDYBA

"Kario" bendradarbiams premijų paskirstymo Komisija. 1982 m. spausdintų "Karyje" straipsnių premijų Komisijos

PROTOKOLAS

Cleveland, Ohio, 1983 m. kovo mėn. 4 d. straipsnių premijavimo komisija: J. Virbalis, B. Paulionis ir J. Citulis, įvykusiame posėdyje nutarė skirti "Kario" bendradarbiams premijas už geriausius 1982 m. "Karyje" spausdintus straipsnius sekančiai:

1mą premiją: J. ŠVOBAI, už straipsnį — Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikais lietuvių kalbos vartojimas Lietuvoje, spausdinta "Kario" No. 5 ir 6.

2ą premiją: A. BUDRECKIUI, už straipsnį — Kęstutis spausdintą "Kario" No 8 ir 9.

3čią premiją: R. Vilku, už straipsnį — Lietuvos laivynas ir jo likimas, spausdintą "Kario" No 5, 8, 10 ir anksčiau leistuose "Kario" leidiniuose.

Kiekvienam premijuotam "Kario" bendradarbiui premija — \$50.00.

KOMISIJA: J. Virbalis B. Paulionis J. Citulis

čiai, stipri branduolinė jėga atgrasinimui, turėtų būti ideali nes moraliskai ji reikėtų mažesnio blogio pasirinkimą. Tuo tarpu, daugelio šaukiamas "užšaldymas" pavojaus nepašalintų, jį tik užšaldytų, t.y., paliktų tokį koks jis yra dabar.

A.R.

LIETUVOS ŽEMĖLAPIS

J. Andriaus sudarytas. Smulkiai išvardinti kaimai, miesteliai. Išleido — DEVENIŲ KULTŪRINIS FONDAS. Kaina \$6.00, persiuntimas 65 c. Apmokėtus užsakymus prašau siųsti: Devenių Kultūrinis Fondas, P.O. Box 10782, St. Petersburg, FL. 33733, U.S.A.

Clevelando Ramovėnų Vyrų Choras išpildęs programą Kariuomenės Atkūrimo minėjime, 1982 m. lapkričio 19 d. Prie pianino Choro vadovė G. Karsokienė. V. Bacevičiaus nuotr.

TRUMPA CLEVELANDO RAMOVĖNŲ SKYRIAUS VEIKLOS APŽVALGA 1950-1983 M. LAIKOTARPYJE

Skyrius buvo įsteigtas 1950 m. liepos mėn. 22 d. Pirmieji skyriaus steigėjai buvo 15 Lietuvos kariuomenės karininkų gyvenusių Clevelande. Šiandien iš to steigėjų skaičiaus, tik 4 likę gyvųjų tarpe. Įsikūrimo pradžioje skyriaus branduolį, daugumą, sudarė karininkai. Kelių pirmųjų metų laikotarpyje į skyrių įstojo įvairių laipsnių karių tarnavusių nepriklausomos Lietuvos kariuomenėje ir net U.S.A. armijoje. Narių skaičiumi skyrius buvo pasiekęs 130. Gal per tą 31-ų veiklos metų laikotarpį "kalnų nenuvertėm", bet galima džiaugtis, kad skyriuje buvo ir yra darnus bendradarbiavimas, draugiškumas ir tolerancija kitoms organizacijoms. Ramovėnų rasite įvairiuose Clevelando — bendruomenės, kultūrinėse, šalpos, šaulių, chorų vienetuose, politinėse ir kit. organizacijose ir dažnai tu organizacijų valdybose. Dėka darnaus sugyvenimo buvusių ir esamų gerų valdybų ir pirmininkų, šiaudien skyrius dar yra gerame organizaciniame ir finansiniame stovyje. Skyriaus metinė veiklos programa seniai vykdoma — vienodai, pastoviai ir tradiciniai.

Š. m. sausio mėn. 8 d. metiniame susirinkime buvo išrinkta nauja sky-

riaus valdyba. Į valdybą buvo išrinkti: K. Gaižutis, Pr. Mainelis, J. Stankus, J. Citulis (visi jau 3ti metai iš eilės) ir J. Naujokaitis. Pareigomis pasiskirstė: K. Gaižutis — pirmininkas, J. Naujokaitis — vicepirmininkas. Pr. Mainelis, I. Stankus ir J. Citulis liko tose pačiose pareigose. Į revizijos komisiją: V. Bačiulis, V. Januškis ir J. Skavičius. Metinės veiklos pranešimą perskaitė sk. p-kas K. Gaižutis. Kasos stovio, išd. Pr. Mainelis ir revizijos aktą — V. Januškis. Visus pranešimus susirinkimas priėmė. Susirinkime dalyvavo centro v-bos pirmininkas A. Jonaitis, kuris dėkojo skyriui už gražią veiklą ir finansinę paramą centro valdybai išleidžiant istorinę knygą "Kovos dėl Lietuvos Nepriklausomybės" II ir III tomus.

Knygų išleidimui, skyrius iš savo kasos centro valdybai paskyrė \$1,400. Trečio tomo "Kovos dėl Lietuvos" nepriklausomybės", skyrius iš centro v-bos nupirko už 1,000 dol. platiniui. Už abiejų tomų platinimą padėka sk. p-kui K. Gaižučiu. Jis savo pastangomis, II tomo, skirtų skyriui platinti, 70 egz. išplatino. Jis siuntė knygas atstovybėms, bibliotekoms, pavieniams asmenims — U.S.A., Eu-

ropoje ir kitur. Ir mecenatų surasdavo. Sėkmingai platinamas III tomas ir skyriaus kasa \$1,000 jau sugražinta. Tai tikras šių laikų knygnešys.

Kiekvienų metų gegužės mėn. 30 d., Kapų puošimo dienos išvakarėje, aplankomi mirusių skyriaus narių kapai, sutvarkomi ir papuošiami tautinėmis vėliavėlėmis. Kapų puošimo dieną, 9 val. ryto, Šv. Jurgio parapijos sodelyje dalyvaujama vėliavos pakelimo ir mirusių karių pagerbimo iškilmėse. Kartu su U.S.A. veteranais, šauliais ir visuomene. Šv. Jurgio parapijos šventovėje yra įruošta lenta — skulptūra su įrašu "Žuvusiems dėl laisvės". Prie lentos perskaitoma kiekvieno mirusiojo nario pavardė ir uždegama žvakutė. Lentą pagamino ir įruošė skulptorius ir dail., skyriaus narys, a.a. V. Raulinaitis. Po to vyksta pamaldos, skirtos mirusiųjų karių atminimui. Pamaldų metu, Clevelando romovėnų choras gieda giesmes, skirtas tos dienos rimčiai. Po pamaldų, vyksta parapijos salėje pusryčiai, kuriuos kas metai suruošia U.S.A. Clevelando Šv. Jurgio parapijos veteranai.

Kiekvienų metų vasaros pabaigoje ruošiama "Kariui" paremti gegužinė.

Kariuomenės atkūrimo minėjime, 1982 m. lapkričio 19 d. p. Tallat-Kelpšienė ir p. Karosienė prisega sk. pirm. K. Gaižučiui gėlę. V. Bacevičiaus nuotr.

Verta priminti, kad Clevelando skyrius 1956-1982 m. laikotarpyje, gegužinėse yra surinkęs ir pasiuntęs "Kariui" \$4,390.

Mažesnėmis aukomis, kasmet skyrius aukoja įvairiems, ruošiamiems kultūriniais pasireiškimams, švietimui, radio valandėlei, sporto klubui, abiejoms parapijoms ir nelaimės ištiktiems skyriaus nariams.

Susirinkimui pasibaigus buvo pasveikintas ir pagerbtas sulaukęs 80-ties metų amžiaus skyriaus garbės narys Pr. Mainelis.

Pr. Mainelis jau 20 metų yra skyriaus v-bos išdininkas ir nors sulaukęs 80-ties metų amžiaus nežada iš veiklos pasitraukti. Piniginius reikalus jis tvarko gerai, bankrotas nenumatomas, todėl mes jam linkime sveikatos ir su jo ta, gražiai išdrožinėta, lazda pasiramsčiuojant žygiuoti ligi 100-nės.

Malonu prisiminti skyriaus ir choro narį P. Karalių, kuris iš Clevelando išsikėlė į šiltesnę vietą gyventi. Dalyvaudamas vyrų chore, dažnai ir gaidomis chorą aprūpindavo. Jis talkino II ir III tomų knygų "Kovos dėl Lietuvos nepriklausomybės" išleidimui. Nubraižė schemas ir sudarė vardynus.

1973 m. skyriaus p-ko A. Jonaičio iniciatyva, buvo įsteigtas Clevelando romovėnų choras. Jam vadovavo muz.

J. Kazėnas ir akomponavo G. Karso-kienė. Choras daugiau puoselėjo Lietuvos kariuomenės dainuotas kariškas dainas, bet drauge dainavo liaudies dainas ir turėjo gražų bažnytinių giesmių repertuarą. Choras su koncertais aplankė Chicagos, Baltimorės, Akrono, St. Catherine, Hamiltono ir Rochesterio lietuvių kolonijas. Sekmadieniais, lietuviškų pamaldų metu giedodavo kolonijų šventovėse. Pačiame Clevelande, lietuviškų para-

pijų šventovėse giedodavo ir įvairių minėjimų proga atlikdavo programą.

Tiek daug ir taip gražių skambių, žodžiais turiningų kariškų dainų jokia kita pasaulyje tauta ar valstybė neturėjo ir neturi kaip mūsų nepriklausomos Lietuvos kariuomenė turėjo. Kilo mintis, dalį išmoktų kariškų ir kitų dainų išleisti plokštele. Skyrius pritarė ir finansiniai parėmė. Buvo išleista pirmoji "Kur dangus ugnim liepsnoja" plokštelė. Dėka muz. J. Kazėno, buv. sk. p-ko V. Stuogio ir p-ko K. Gaižučio, pirmoji plokštelės laida buvo sėkmingai išplatinta ir paskleista visuomenėje. Teko išleisti papildomą laidą kurios pusė yra jau išplatinta. Plokštelė buvo platinama prieinama žema kaina. Buvo apmokėtos visos išleidimo išlaidos, o skyriaus kasa davė \$2,000 pelno. Choras savo repertuare dar turi dalį gražių neįrekorduotų dainų ir giesmių, kurias artimoje ateityje numatoma įrekorduoti. Dabar chorui vadovauja G. Karsokienė.

Š. m. balandžio mėn. 30 d., Clevelando lietuvių namų salėje įvyko choro 10-ties veiklos metų minėjimas-balius.

Ūkiniais minėjimo reikalais rūpinosi choro adm. Pr. Petraitis ir A. Liutkus. Menine programa — choro vadovė G. Karsokienė ir pranešėja V. Nasvytytė.

Clevelando Romovėnų Vyrų Choras repetuoja. V. Bacevičiaus nuotr.

Skyriaus 31-ų metų laikotarpyje į amžinybę iškeliavo 51 narys. Mirusiųjų skaičiuje yra žymių nepriklausomos Lietuvos Kariuomenės kariškių ir šio skyriaus steigėjų. Kalvarijos kapinėse palaidoti: Lietuvos kariuomenės san. v-kas brg.gen. Nagius Nagevičius, pirmasis Krašto aps. v-kas plk. K. Žukas, Kavalerijos v-kas brg. gen. Talat-Kelpša, buv. 9 pėst. L. K. Vytenio pulko vadas ir Karo mokyklos v-kas plk. P. Jurgaitis, Kauno Karo Komend. plk. V. Braziulis, mjr. B. Bartkūnas; buvę pirmininkai ir valdybos nariai, gen. št. mjr. A. Jonaitis, kpt. F. Eidimtas, kpt. K. Karosas ir ltn. A. Mikoliūnas. A. Mikoliūnas turėjo suorganizavęs Vasario 16 gimnazijai remti būrelį ir per 20 vadovavimo metų buvo surinkęs ir gimnazijai pasiuntęs \$6,000. Ir daugelio kitų mielių skyriaus romovėnų kapus rasite visose 4-se, Clevelando apylinkės kapinėse. Apie juos visus aprašyti, reikėtų kito, tam tikslui skirto, aprašymo.

Šiandien sąrašuose skyrius turi 121 narį. Susirinkime atsilanko 2/3 narių. Senatvė, ligos ir mirtis, kasmet pamažu retina mūsų eiles. Kiekvienais metais sunkiau darosi išrinkti valdybą. Dar nenusimename! Patvaresni, jaunesni, stengiamės dar išlaikyti skyriaus veiklą, draugišką tarpusavį ir tarporganizacinį sugyvenimą ir lojalumą laisvai Lietuvai. J. Citulis

RAMOVĖNŲ METINIS SUSIRINKIMAS OMAHOJE, NEBRASKOJE

Š.m. vasario mėn. 11 d. 7 val. vakaro, Šv. Antano parapijos salėje, įvyko skyriaus metinis susirinkimas, kurį atidarė skyriaus p-kas Al. Antanėlis. Jis paprašė vienos minutės susikaupimu pagerbti mirusius skyriaus narius — Praną Kovą ir Jurgį Bukšnį. Po to, patiekė sekančią dienotvarkę:

1. Susirinkimo atidarymas ir prezidiumo sudarymas.
2. Praėjusių susirinkimų protokolų skaitymas.
3. Revizijos komisijos akto skaitymas.
4. Valdybos pranešimas.
5. Supažindinimas su Centro Valdybos bendraraščiais.
6. Naujos valdybos ir revizijos komisijos rinkimas.
7. Klausimai bei sumanymai.

Susirinkimui pageidaujant — susirinkimą pravedė p-kas A. Antanėlis ir sekreto-

riavo Jonas Smailys, sr. Praėjusio metinio susirinkimo protokolą skaitė Algis Lizdas ir paskutinio-informacinio — Jonas Smailys. Neatsiradus paklausimų buvo abu protokolai priimti. Revizijos kom. aktą skaitė jos p-kas Pranas Kazlauskas — paklausimų nebuvo. Valdybos pranešimą atliko Algis Antanėlis: Buvo suruošta kariuomenės atkūrimo minėjimas, tuoj po lietuviškų pamaldų, lapkričio 21 d. Ir pirmą kartą, minėjimo metu buvo daromas knygų išpardavimas. Pasisekimas buvo neblogas, nes gauta 72 dol. pajamų. Valdybos p-kas Al. Antanėlis skaitė centro valdybos bendraraštį Nr. 139.

Dėl skyrių atstovų suvažiavimo — dauguma pasisakė už atstovo nesuitimą. Tačiau, susirinkimas pavedė valdybai pasiūlyti įgaliojimą centro valdybai mūsų skyrių atstovauti, kartu su užpildytom anketom ir reikalaujama narių sąrašu. Suvažiavimą sveikinti skyriaus vardu. Priėjus prie naujos valdybos rinkimų — susirinkimas paprašė senąją valdybą dar vienus metus eiti pareigas. Trumpai pasitarę sutiko ir valdyba liko tam pačiam sąstatė ir pareigose būtent:

Algis Antanėlis, pirmininkas
Kostas Pudys, išdininkas ir
Jonas Smailys, sr., sekretorius
Revizijos komisija irgi liko ta pati, išskyrus, kad vieton mirusio A. Prano Kovo, darinktas Vaclovas Dzigas, būtent: Pranas Kazlauskas pirmininkas
Stasys Martinkus ir Vaclovas Dzigas — nariai.

Vėliavų užsakymas pavestas Valdybai. Likusias pas ramovėnus knygas neskubėti grąžinti, bet progai esant, dar ir toliau platinti per parengimus. Vietoje mirusio Prano Kovo, buvusio "Kario" platintojo, laikinai tas pareigas atliks skyriaus sekretorius Jonas Smailys, sr. Ateityje skyriaus valdyba veiklą vystys sulig galimybų. Kadangi parengimų, kad sukėlus pajamų, jau beveik yra neįmanoma surengti, todėl skyriaus kasoje esamas pajamas naudoti tik būtiniams reikalams.

Kapsas

CENTRO VALDYBOS PREMIJUOJAMŲ "KARYJE" STRAIPSNŲ REIKALU

Jau kelinti metai iš eilės centro valdyba skiria "Kario" bendradarbiams metines premijas už geriausius parašytus straipsnius. Premijavimo komisija iš Clevelando, ir jau 4-ti metai iš eilės.

Premijuojami straipsniai įvertinami: 1-ją, 2-ja ir 3-ja premija. Bet centro valdyba, gal dėl lėšų stokos, išmoka premijų autoriams po \$50.00 — lygiomis. Tai nėra pilnas ir teisingas autoriaus įvertinimas.

Šiuo metu — suorganizuoti premijų fondai nemažiau \$500. Tuomet laimėjusiems "Kario" bendradarbiams būtų premijos tokios: 1-ji \$250, 2-ji \$150 ir 3-ji \$100. Šitaip patvarkius atsirastų daugiau bendradarbių, būtų didesnis straipsnių pasirinkimas ir tuo pačiu, bendradarbių, kurie laimi premijas, teisingas įvertinimas.

Didesnę premijoms skirti pinigų sumą surinkti, reikėtų tartis su Šaulių Sga. Narių skaičiumi Šaulių S-ga yra gausesnė. S-gos nariai taip pat skaito "Karij" ir jame turi "Trimito" skyrių. Premijas skirti kartu ir "Trimito" bendradarbiams. Kai du stos, visados daugiau padarys. Paieškoti mecenatų.

Kad nekiltų abejonių premijų komisijos šališkumu, premijavimo komisiją skirti iš kitų skyrių ir taip pat ir iš Šaulių s-gos narių tarpo. Ir ne ilgiau, vienu metų laikotarpiui.

J. Citulis

KARIO REDAKCIJAI

Iš tolo geriau matyti!

B. Žukauskas rašo 1983 m. "Kario" 3 Nr., kad aš paliečiau jo asmenį klaidingai nušviesdamas nuotyki. Jis rašo: "— Nustebau, kai buvau priskirtas prie mažacenių baigusių 1-3 klases **kandidatų** (mano pabr. S.J.). Karo Mokyklos adjut. Ignas Slabšys, mano labai artimas bičiulis... pamatęs mane... Mokyklos V-kui pasakė, kad... B.Ž. baigęs gimnaziją..." Tada jis, B.Ž., praedamas pro V-ką padavęs pažymėjimą ir t.t.

Pagal B.Ž. išeitų, kad pro M. V-ką jis praėjęs net du kartu: po pirmojo buvęs priskirtas prie mažacenių, o po antrojo — su 14 parų.

Kandidatų atranka prasidėjo apie 15 val. jau mum pažįstamoje aikštėje, Donelaičio-Gedimino g-vių kampe, lapkričio bene 13 d. Diena ūkanota, trumpa. Kandidatų per 600. Yra iš ko pasirinkti. Didžiama civiliai, šiek tiek pamarginti lyg spirgais, karinių uniformų. Viršinėkas kietas ir aštrus kaip kirvis, šaukia rankos mostu praeiti pro jį ir pasisakyti vardą pavardę ir mokslo ceną. Didelį dėmesį kreipia į išorę ir čia pat nusprendžia: "...Na, vadinasi, tamsta, nėra kariškos išvaizdos..." ir most ranka Gedimino g-vės kryptim. Vadinasi, keliauk, iš kur atėjęs. Priimtus "su kariška išvaizda" daugiausia tylom nukreipdavo prie šarvuotųjų barako, prie Donelaičio g-vės. Atsimenu, praeina Antanas Kisielius, mums pažįstamas iš J. Mašioto rašinio, vyras tarnavęs I Pasaulinio karo metu caro kavalerijoje, išsitempia kaip styga, atmeta dešinę ranką atgal kiek tik sąnarys leidžia, stačiu kampu pakelia plaštaką ištiesiais pirštais prie smilkinio ir tren-

čia koja, kad net purvas tyška. Tvaronas tuoj sujuda: "...Va, matot tamstos, šitaip reikia" ... ar ką tai panašaus.

Netruko nė dviejų valandų kai visi buvom persijoti į priimtus ir nepriimtus, kuriuos pavadinau aname rašiny atmes-tais. Jokių mažacenzijų kandidatų grupės nebuvo.

Adjutanto Igno Slabšio aikštėje nebuvo. O jeigu ir būtų buvęs, kaip ir bet kuris kitas adjutantas, niekada nebūtų drįsęs intervenuoti tokios minios akyse.

Šią repliką rašyti mane paskatino

B.Ž. paminėtas žygis Palangon. Jis rašo: "Žygiui Palangon buvo sudaryta viena kuopa iš 4 būtių. Ketvirtą būrį sudarė 2-os kuopos 3-čias būrys, kurio būrininku buvau aš" ... O kaip gi mudu su J. Mašiotu patekom Palangon, kurie nebuvom 3-čio būrio, bet tos pačios 2-os kuopos? Kaip mjr. Svilas galėjo vesti 1-mą kuopą, kai jis buvo 2-os kp. vadu?

Iš tikrųjų, Palangos žygyje dalyvavo abidvi kuopos. Iskilmųjų metu buvo išrikuotos viena prie kitos stačiu kampu, sudarančiu pusę kvadrato, pirmoji — pečiaias į pušyną, antroji į jūrą; antrosios

dešinysis sparnas prie pirmosios kairiojo. Mokyklos viršininkas stovėjo prieš pirmos kp. maždaug vidurį, kaip paprastai, trumpa, vos kelius siekiančia miline, kiek atverstais atlapais. Saliutavo minosvaidžiai kur tai pušyne.

Burbančio ir besiglaudžiančio už storesnės pušies Tvarono vaizdelis priklauso beletristikai.

Šia proga neiškenčiu nepaminėjęs po to palanginio žygio "Lietuvos Žiniose" tilpusio "Aklasmatė" (Juozo Pronskaus)

S. JURGELEVIČIUS

DARIAUS IR GIRĖNO ALBUMAS

Šiomet sukanka lygiai 50 metų nuo mūsų tautos didvyrių Dariaus ir Girėno transatlantinio žygio. Šiai sukakčiai tinkamai atžymėti, jau yra baigiamas spaudai paruošti specialus albumas, kurį leidžia Chicagoje tam tikslui sudarytas komitetas.

Albumas bus didelio 22 1/2 cm x 28 1/2 cm (8 1/2" x 11") formato, spausdintas ant geresnės rūšies popieriaus. Albumo viršelis bus kietas, oranžinės spalvos ("Lituanicos" lėktuvo spalva). Į viršelį bus įspaus-tas albumo pavadinimas ir prasmingas piešinys. Pajvai-rinimui, numatoma albumą papuošti mūsų dailininkų grafikos darbais.

Kad šis istorinės vertės albumas būtų naudingas tiek lietuviams, tiek ir kitataučiams, tekstas bus lietuvių ir anglų kalbomis. Numatoma, jog tekstas apims apie 40 puslapių, o nuotraukos, kurių bus apie 200 — dar apie 80-120 puslapių. Taigi iš viso susidarys apie 120-

160 psl. Paaiškinimai po nuotraukomis bus taip pat abiejomis kalbomis.

Albumą redaguoja E. Jasiūnas, praeityje parašęs daugelį aviacinėmis temomis straipsnių. Visa albume panaudosime medžiaga yra paimta iš jo privataus archyvo, sukaupto per paskutiniuosius 30 metų. Albumo papildymui, dar ypač trūksta geresnės kokybės fotografijų iš 1932 metais lietuviškose kolonijose surengtų aviaci-jos dienų. Jei kas tokių, ar šiaip istoriniai svarbesnių D-G veiklos fotografijų turėtų, prašome nedelsiant kon-taktuoti red. E. Jasiūną, adresu: 3704 W. 70th Place, Chicago, IL. 60629, tel. (312) 581-3163. Padarius kopijas, originalai bus gražinti savininkams ir albume bus išreikšta jiems padėka.

Numatyta išleisti apie 500 egz. Galutinai su spaus-tuve susitarus, spaudoje bus paskelbta albumo užsi-sakymo tvarka ir kaina.

D-G albumui leisti komitetas

PRENUMERATŲ MOKESČIAI

Paprastesniam atsiskaitymui, sumažinimui abejonių dėl prenumeratos pasibaigimo terminų, o taip pat ir taupumui ateinantiems metams mokesčius mokėti gruodžio - sausio mėn. už 1984 m. pagal prenumeratorių išgales, kaip paprastai ir daroma. Tiems, kurių pradiniai įmokėjimai buvo ankstesni, KARYS už tuos mėnesius bus siunčiamas kitų metų sąskaiton. Ta pati tvarka ir pusmetiniams prenumeratoriams, kurių yra tik keli, pradžia prenumeratos metų pradžioje ir vidury. Mėnesiniai skirtumai išlyginami numeriais į priekį be atskirų mokesčių. Mums svarbu nuolatinis pastovus skaitytųjų skaičius, o ne tai, kad vienas kitas numeris būna pasiunčiamas ir be jokio mokesčio — veltui. Čia nėra joks griežtas nutarimas, o tik pasiūlymas atsakant į kai kuriuos nusi-skundimus.

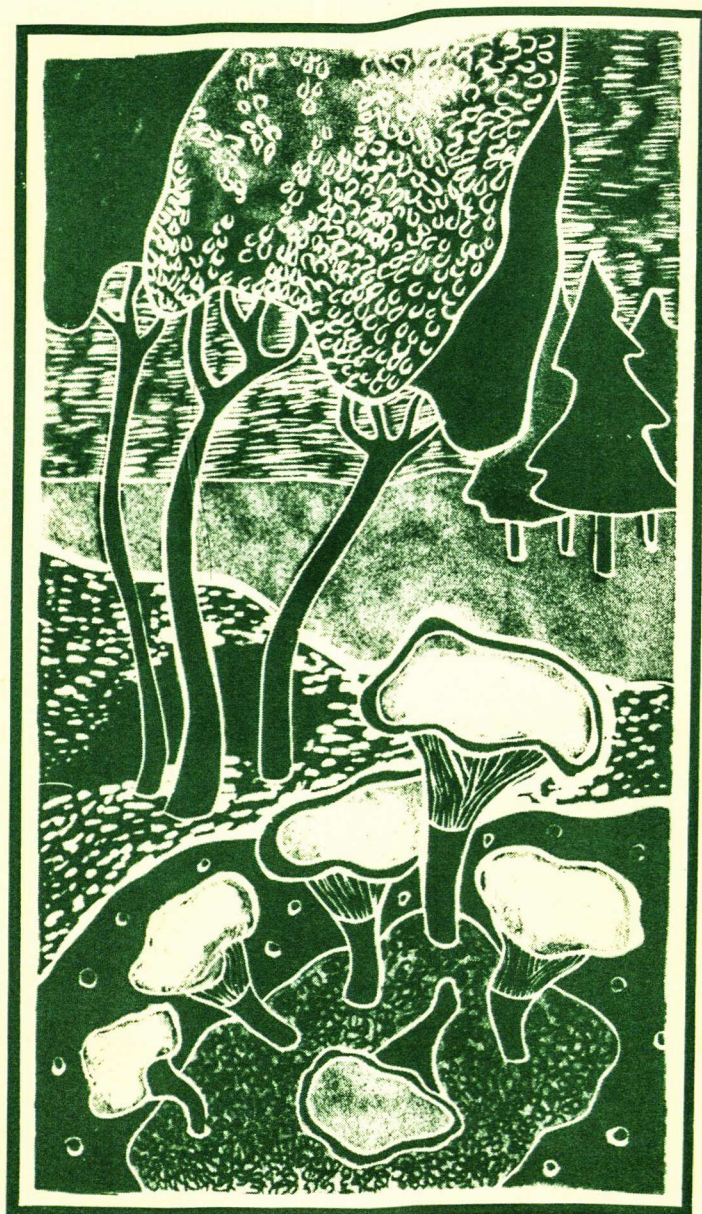
Administratorius

MOKSLO REIKALAMS SUMAŽINTO DIDUMO LIETUVOS ŽEMĖLAPIAI NEMOKAMAI

Lietuvos žemėlapis 1:1.000.000 mąste-lio, sudarytas Algirdo Gustaičio, išleistas 1982 m. Čikagoje Lietuvos Šaulių Sąjun-gos Tremtyje ir Lietuvių Istorijos Drau-gijos, sumažinto didumo pasiunčiamas nemokamai jo pageidaujantiems mokslininkams, rašytojams, taip pat istorijos, geografijos studentams. Sumažintas: 4 3/4 x 4 1/4 inčų arba 10 1/4 x 8 1/2 inčų.

Taip pat nemokamai sumažintas G. Mercator'iaus 1595 m. Lietuvos žemėla-pis su lietuviškais aiškinimais. Sumažin-tas 63/4 x 11 inčų.

Kreiptis į Alg. Gustaitį, jis išsiuntinėja. Pilno didumo tie Lietuvos žemėlapiai ir Lietuvos miestų herbai pardavinėjami minėtų leidėjų, svarbesnių knygų platin-tojų. Užsakymus galima siųsti ir LŠST CV išd.: p. S. Bernatavičius, 1513 So. 48th Court, Cicero, Illinois 60650, U.S.A.

V. Švabienė — "Voveruškos", lino raizėnys

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Cekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.